

**İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KELİME ÖĞRETİMİNDE
KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLERDEN HABERDAR OLMA VE
KULLANMA SIKLIKLARI DÜZEYLERİ**

Süleyman UÇAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bölümü

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Erol DURAN

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs, 2012

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KELİME ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLERDEN HABERDAR OLMA VE KULLANMA SIKLIKLARI DÜZEYLERİ

Süleyman UÇAR

İlköğretim Anabilim Dalı

Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2012

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Erol DURAN

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerinin kelime hazinelerini zenginleştirmek için literatürde belirtilen kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden hangilerinden haberdar olduklarını ve öğretmenlerin haberdar oldukları yöntem ve teknikleri kullanma sıklıklarını tespit etmektir. Araştırmanın örneklemini 2010- 2011 öğretim yılı İzmir İli Karabağlar İlçesindeki ilköğretim okullarında görev yapmakta olan toplam 250 ilköğretim sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeyleri, bu yöntem ve teknikleri kullanma sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçme aracı dördümlü likert tipi dereceleme biçiminde hazırlanmıştır. Dereceleme seçenekleri “Çok az = 1” , “Bazen = 2”, “Genellikle = 3”, “Her zaman = 4” şeklinde belirlenmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel çözümlenmeleri bilgisayarda SPSS for Windows 17,0 paket programı (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılarak yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde çapraz tablo (Crosstab) yapılmış, “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeylerinin ve kullanma sıklıklarının cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla t-testi; kıdeme göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla

varyans analizi ve bu çerçevede Least Significance Test (LSD)” yapılmıştır. t-testi ve LSD testlerinde anlamlılık düzeyi olarak “,05” seçilmiştir.

Yapılan analizlere göre, kadınlar erkeklere göre metin yazma ile kelime öğretimi yönteminden daha fazla haberdar olmuşlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kıdem yılları yüksek olan öğretmenlerin; birleştirilmiş yöntem, eşleştirme ve oyun ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden kıdem yılları az olan öğretmenlere göre daha fazla haberdar oldukları sonucu çıkmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kıdem yılları az olan öğretmenlerin; gruplandırma, kavram geliştirme, tekrar ve jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden kıdem yılları yüksek olan öğretmenlere göre daha fazla haberdar oldukları sonucu çıkmıştır.

Yapılan analizlere göre, erkekler kadınlara göre eş anlamlı kelimeleri kullanma, konuşma ve metin yazma ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini daha sık kullanmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kıdem yılları yüksek olan öğretmenlerin; gruplandırma, konuşma ve tekrar ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini kıdem yılları az olan öğretmenlere göre daha sık kullandıkları sonucu çıkmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kıdem yılları az olan öğretmenlerin; eşleştirme, oyun ve resimleme ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini kıdem yılları yüksek olan öğretmenlere göre daha sık kullandıkları sonucu çıkmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, “parmak ile kelime öğretimi” ve “zihinsel imaj ile kelime öğretimi” yöntemlerinden hiçbir öğretmenin haberdar olmadığı ve dolayısıyla bu yöntemlerin hiç kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. İlköğretim Türkçe 1-5. sınıflar öğretim programında geçen ve örneklerle açıklanan kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden haberdar olma düzeylerinin en üst seviyelerde olduğu görülmüştür. Haberdar olma oranında % 50’ nin üzerinde olan 18 yöntem ve teknik vardır. Fakat kullanma sıklığına gelindiğinde bu yöntem ve teknikler 11’e düşmektedir. Bu durum ilköğretim sınıf öğretmenlerinin haberdar olduğu yöntem ve teknikleri kullanmadıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Literatürde geçen kelime öğretimi yöntem ve teknikleri öğretim programına dâhil edilmelidir.

İlköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitapları bu yöntem ve tekniklere göre yeniden hazırlanmalıdır.

İlköğretim sınıf öğretmenliği lisans programına bu yöntem ve teknikler bir ders olarak dâhil edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim Sınıf Öğretmenleri, Kelime, Kelime Öğretimi, Yöntem ve Teknikler.

ABSTRACT

AWARENESS AND USAGE OF FREQUENCY LEVELS OF METHODS AND TECHNIQUES THAT ARE USED IN VOCABULARY TEACHING OF ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

Süleyman UÇAR

Department of Primary Education

The Field of Primary School Teaching

Social Sciences Institutes Uşak University, May 2012

Advisor: Assistant Prof. Dr. Erol DURAN

The purpose of this research is to determine that elementary school teachers is aware of which methods and techniques used teaching words in order to enrich students' vocabulary words and the teachers of the usage of frequency of these methods and techniques which the teachers know. The exemplification of the research is made up of 250 elementary school teachers who have been working at primary schools in the district of Izmir Karabağlar Province, in the academic year of 2010-2011.

It was studied that the elementary school teachers of the awareness level of the methods and techniques used in teaching vocabulary in the literature and their frequency of usage these methods and techniques were determined. The measurement tool is prepared in the form of four Likert-type grading. The grading options are determined as “Slightly = 1”, “Sometimes = 2”, “Usually = 3”, “Always = 4”. Statistical analysis of research data is computed with SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) for Windows 17.0 package program on PCs. Crosstabs is used in the analysis of the data received, “To determine the awareness level of the elementary school teachers on the methods and techniques used in teaching vocabulary and also if the frequency of usage; have changed by gender using t-test, by seniority using analysis of variance and in this context Least Significance Test

(LSD)” is performed. The level of significance used in t-test and LSD is selected as “.05”.

According to the doing analysis, women have become more aware of text writing with vocabulary teaching method than men.

It follows that teachers whose years of seniority are high are aware of methods and techniques of the combined method, mapping and game of vocabulary teaching more than the teachers whose years of seniority are less.

It follows that teachers whose years of seniority are less are aware of methods and techniques of the streaming, concept development, repetition and gesture, facial expressions, depiction and imitation of vocabulary teaching more than the teachers whose years of seniority are high.

According to the made analysis, men have used the use of synonyms, speech, script writing with vocabulary teaching method and techniques more often than women.

It follows that teachers whose years of seniority are high) frequently use methods and techniques of the streaming, speech and repetition of vocabulary teaching more than the teachers whose years of seniority are less.

It follows that teachers whose years of seniority are less frequently use methods and techniques of the mapping, game and iconography of vocabulary teaching more than the teachers whose years of seniority are high.

Looking at the results of research, none of the teachers are aware of “finger with vocabulary teaching” and “mental image with vocabulary teaching” methods hence these methods are not used. The awareness level of vocabulary teaching method and techniques that are explained by samples and within elementary school curriculum for Turkish 1-5 classes are seemed to be at the highest levels. For 18 method and techniques the ratio of awareness is over 50 %. But when it comes to frequency of use, these method and techniques drops to 11. This situation reveals that elementary school teachers are not using the method and techniques they aware of.

The method and techniques for vocabulary teaching that are in literature needs to be added into curriculum.

Turkish textbooks for elementary school 1-5 classes need to be re-prepared with these method and techniques.

These method and techniques need to be added as a course into elementary school undergraduate programs.

Keywords: Elementary School Teachers, Vocabulary, Vocabulary Teaching, Method and Techniques.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İlköğretim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Süleyman UÇAR'ın "İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerden Haberdar Olma ve Kullanma Sıklıkları Düzeyleri" başlıklı tezi 15.05.2012 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Üye (Tez Danışmanı)

: Yrd. Doç. Dr. Erol DURAN

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Zekerya BATUR

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Metin DEMİR

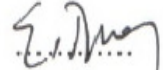
Üye

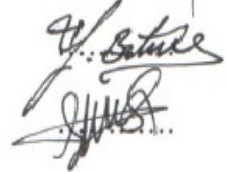
:

Üye

:

İmza

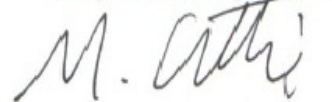

.....

.....

Enstitü Müdürü

Doç.Dr.Musa ÇİFÇİ

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	ii
İÇİNDEKİLER	ix
ÖNSÖZ	xii
ÖZGEÇMİŞ	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Tezin Adı.....	1
1.2. Tezin Konusu	1
1.3. Tezin Amacı	1
1.4. Tezin Önemi.....	2
1.5. Tezin Yöntemi.....	2
1.5.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	2
1.5.2. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)	3
1.5.3. Kapsam ve Sınırlılıklar	3
1.5.4. Varsayımlar	3
İKİNCİ BÖLÜM: LİTERATÜR	4
2.1. Dil.....	4
2.1.1. Dil Gelişimi.....	6
2.1.2. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	8
2.2. Kelime Öğretimi.....	11
2.3. Kelime Öğretiminin Türkçe Öğretim Programındaki Yeri ve Önemi	14
2.4. Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	17
2.4.1. Anlam Analizi ile Kelime Öğretimi Tekniği:	18
2.4.2. Bağlam ile Kelime Öğretimi Yöntemi	18
2.4.3. Beyin Fırtınası ile Kelime Öğretimi Tekniği:	20
2.4.4. Birleştirilmiş Yöntem ile Kelime Öğretimi Tekniği:.....	20
2.4.5. Bulmaca ile Kelime Öğretimi Tekniği:.....	21
2.4.6. Cümlede Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	23
2.4.7. Çağrışım ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	23
2.4.8. Doğrudan Yöntem ile Kelime Öğretim Tekniği:	25
2.4.9. Dramatizasyon ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	26

2.4.10. Dinleme ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	28
2.4.11. Dört Kare Stratejisi ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	29
2.4.12. Eşleştirme ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	31
2.4.13. Eş Anımlı Kelimeleri Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	31
2.4.14. Görsellerden Yararlanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	32
2.4.15. Gözlem ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	33
2.4.16. Gruplandırma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	34
2.4.17. İlişkilendirici Yöntem ile Kelime Öğretimi Tekniği:	34
2.4.18. Jest, Mimik, Tasvir ve Taklit ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	35
2.4.19. Kavram Geliştirme ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	35
2.4.20. Kelimenin Anlamını Metinden Tahmin Etme Yolu ile Kelime.....	39
Öğretimi Yöntemi:	39
2.4.21. Kelime Çalışması ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	39
2.4.22. Kelime Defteri ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	39
2.4.23. Kelime Haritası ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	40
2.4.24. Kelime Listesi Oluşturma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	42
2.4.25. Konuşma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	42
2.4.26. Metin Yazma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	43
2.4.27. Muhtemel (Olası) Cümleler ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	43
2.4.28. Müzik ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	44
2.4.29. Okuma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	48
2.4.30. Otuz Üzerine On Artı Yöntemi ile Kelime Öğretimi Tekniği:	49
2.4.31. Oyun ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	49
2.4.32. Parmak ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	50
2.4.33. Resimleme ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	50
2.4.34. Sözlü Açıklama ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	52
2.4.35. Sözlük Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	52
2.4.36. Tekrar ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	56
2.4.37. Ven Şeması ile Kelime Öğretimi Yöntemi:	56
2.4.38. Yakın Anımlı Kelimeleri Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:....	57
2.4.39. Yazma Yolu ile Kelime Öğretimi:	58
2.4.40. Zıt Anımlı Kelimeleri Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:.....	59
2.4.41. Zihinsel İmaj Yöntemi ile Kelime Öğretimi:.....	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	61
3.1. Araştırmanın Modeli	61
3.2. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)	61

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	62
3.4. Veri Toplama Süreci	63
3.5. Verilerin Analizi.....	63
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	64
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	64
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	71
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	73
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	77
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	86
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	87
BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇLAR VE ÖNERİLER	91
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	91
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	91
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	94
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	94
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	94
5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	100
5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	100
5.2. Öneri.....	101
KAYNAKÇA	102
EKLER.....	107
Ek 1. Anket Formu	107
Ek 2. Uygulama İzin Belgesi	111

ÖNSÖZ

Dil insanlar için birincil ihtiyaçlarını karşılayan bir araç olması sebebiyle önemli bir yerdedir. Dili etkili kullanmak ve ihtiyaçlarını en çabuk şekilde karşılamak için insanların kelime bilgileri dolayısıyla kelime hazineleri en üst düzeyde olmalıdır. Bir insanın kelime hazinesi ne kadar zenginse kendini anlatma ve karşısındakini anlaması da o kadar kolaylaşır. Bunun için insanların küçük yaşlardan itibaren kelime hazinelerini zenginleştirmek için kelime öğretimi yapılmalıdır.

Araştırmanın her aşamasında yapıcı eleştirileri ve değerli katkılarıyla bana her zaman yol gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Erol DURAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve yüksek lisans eğitiminde aldığım derslerde gelişimime yardımcı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi iletirim.

Benden desteklerini esirgemeyen anneme, ablama ve ikiz kardeşime, özellikle de araştırmam konusunda en zorlu kapıları çok kolay bir şekilde açmamı sağlayan babam Abdullah UÇAR'a minnettarım.

İş arkadaşlarıma, öğrencilik yıllarımdan beri bana sürekli destek olan yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Eyüp BOZKURT'a teşekkürü bir borç bilirim.

UŞAK 2012
Süleyman UÇAR

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Süleyman UÇAR

Doğum Tarihi ve Yeri: 01.01.1986 / İzmir

Lisans Öğretimi: Uşak Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce.

Bilimsel Faaliyetler:

Sertifikalar:

M.E.B. Hizmet İçi Eğitim Dairesi Tarafından Verilen Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği Sertifikası.

İzmir Akademik Batı Dilleri İngilizce Sertifikası.

Maviyüzler Kum Pan Ya Tiyatro Eğitimi Sertifikası.

Maviyüzler Kum Pan Ya Yaratıcı Yazarlık Eğitimi Sertifikası.

İş Deneyimi:

Çalıştığı Kurumlar: Özel Beşyol Yüksel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Zihinsel Engelliler Öğretmenliği (2011 Ocak- halen).

İzmir Karabağlar Halk Eğitim Merkezi Yetişkinler için Okuma-Yazma Kursu Eğitmenliği (Kasım 2009 – Kasım 2010).

Projeler:

İletişim:

Cep Tel: 0530-695-82-99

e-posta adresi: suleymanucar@live.com

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 <i>Dil Gelişimindeki Dönemler</i>	8
Tablo 2 <i>Anlam Analizi ile Kelime Öğretimi Tekniğine İlişkin Bir Örnek</i>	18
Tablo 3 <i>Bulmaca ile Kelime Öğretimi Tekniğine İlişkin Bir Örnek</i>	22
Tablo 4 <i>Eşleştirme ile Kelime Öğretimi Yöntemine İlişkin Bir Örnek</i>	31
Tablo 5 <i>Görsellerden Yararlanma ile Kelime Öğretimi Yöntemine Bir Örnek</i>	33
Tablo 6 <i>Sıfat: Tanım</i>	36
Tablo 7 <i>Mektup ve Telgrafın Karşılaştırılması</i>	38
Tablo 8 <i>Kelime Haritası ile Kelime Öğretimine Örnek</i>	41
Tablo 9 <i>Ven Şeması İle Kelime Öğretimi Yöntemine İlişkin Bir Örnek</i>	57
Tablo 10 <i>Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı</i>	62
Tablo 11 <i>Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kıdem Yılı Dağılımları</i>	62
Tablo 12 <i>İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerden Cinsiyet Değişkenine Göre Haberdar Olma Durumları</i>	65
Tablo 13 <i>İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerden Kıdem Değişkenine Göre Haberdar Olma Durumları</i>	67
Tablo 14 <i>İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerden Haberdar Olmaları ile Cinsiyetleri Arasındaki t testi Sonuçları</i>	72
Tablo 15 <i>Birleştirilmiş Yöntem ile Kelime Öğretimi Tekniğinden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	73
Tablo 16 <i>Eşleştirme ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	74
Tablo 17 <i>Gruplandırma ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	74
Tablo 18 <i>Jest, Mimik, Tasvir ve Taklit ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	75
Tablo 19 <i>Kavram Geliştirme ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	75

Tablo 20 <i>Oyun ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	76
Tablo 21 <i>Tekrar ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	76
Tablo 22 <i>İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikleri Cinsiyet Değişkenine Göre Kullanma Sıklıkları</i>	78
Tablo 23 <i>İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikleri Kıdem Değişkenine Göre Kullanma Sıklıkları</i>	81
Tablo 24 <i>İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikleri Kullanma Sıklıkları ile Cinsiyetleri Arasındaki t Testi Sonuçları</i>	86
Tablo 25 <i>Eşleştirme ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	88
Tablo 26 <i>Gruplandırma ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	88
Tablo 27 <i>Konuşma ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	89
Tablo 28 <i>Oyun ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	89
Tablo 29 <i>Resimleme ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	90
Tablo 30 <i>Tekrar ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi</i>	90

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde, tezin adı, konusu, amacı, önemi ve yöntemi hakkında bilgiler verilecektir.

1.1. Tezin Adı

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma ve kullanma sıklıkları düzeyleri.

1.2. Tezin Konusu

Bu tezin konusu, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerinin kelime hazinelerini zenginleştirmek için literatürde önerilen kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden haberdar olma ve ilköğretim sınıf öğretmenlerinin haberdar oldukları yöntem ve teknikleri kullanma sıklıklarını belirlemektir.

1.3. Tezin Amacı

Bu araştırma, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerinin kelime hazinelerini zenginleştirmek için literatürde belirtilen kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden hangilerinden haberdar olduklarını ve haberdar oldukları yöntem ve teknikleri kullanma sıklıklarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın belirtilen amaçlarına ulaşabilmek için altı soruya cevap aranmıştır:

1. İlköğretim sınıf öğretmenleri, literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin hangilerinden haberdardır?
2. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeyleri cinsiyete göre değişmekte midir?
3. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeyleri kıdeme göre değişmekte midir?

4. İlköğretim sınıf öğretmenleri, literatürde yer alan ve haberdar oldukları kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri hangi sıklıkla kullanmaktadırlar?
5. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan ve haberdar oldukları kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri kullanma sıklıkları cinsiyete göre değişmekte midir?
6. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan ve haberdar oldukları kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri kullanma sıklıkları kıdeme göre değişmekte midir?

1.4. Tezin Önemi

İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili etkinlikler eksik ve yanlış uygulanmaktadır. Ayrıca, ders kitaplarında kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersiz olduğunu ve kullanılanların da yanlış kullanıldığını tespit eden araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmada ortaya konulacak veriler, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden hangilerinden haberdar olduklarını ve haberdar oldukları yöntem ve tekniklerin hangilerini daha çok kullandıklarının belirlenmesi yönünden önemlidir.

1.5. Tezin Yöntemi

Bu bölümde, veri toplama aracının geliştirilmesi, evren ve örneklem, kapsam ve sınırlılıklar ve varsayımlar incelenecektir.

Bu araştırma, tarama modelinde olup betimsel bir nitelik taşımaktadır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Karasar, 2009: 77).

1.5.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen bir ölçek kullanılmıştır. Ölçme aracında öncelikle, araştırmaya katılan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin cinsiyet ve kıdem değişkenleri sorulmuştur. Buradan toplanan veriler bu araştırmanın çalışma grubunu betimleme esnasında sunulmuştur. Daha

sonra, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma ve bu yöntem ve teknikleri kullanma sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçme aracı dördümlük likert tipi derecelendirme biçiminde hazırlanmıştır. Derecelendirme seçenekleri “Çok az = 1” , “Bazen = 2” , “Genellikle = 3” , “Her zaman = 4” şeklinde belirlenmiştir. Ölçeklerden alınan puanların yüksekliği, öğretmenlerin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeylerinin ve kullanma sıklıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

1.5.2. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)

Bu araştırmanın evrenini İzmir İli Karabağlar İlçesindeki ilköğretim sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İzmir İli Karabağlar İlçesindeki ilköğretim okullarında görev yapmakta olan toplam 250 ilköğretim sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

1.5.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

- Araştırma, 2010-2011 eğitim öğretim yılında İzmir İli Karabağlar İlçesinde görev yapan ilköğretim sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.5.4. Varsayımlar

- Evrenden seçilen örneklem grubunun temsil niteliğine sahip olduğu varsayılmıştır.
- Araştırma için geliştirilen veri toplama aracının, araştırmanın amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak yeterli ve geçerli bir araç olduğu varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM: LİTERATÜR

Bu bölümde dil, dil gelişimi, dil gelişimin etkileyen faktörler, kelime öğretimi, kelime öğretiminin öğretim programındaki yeri ve önemi, kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanacaktır.

2.1. Dil

Dil olmasaydı düşünen bir varlık olan insan sadece düşünmekle kalır düşündüklerini çevresindekilere anlatamazdı. İnsanlar yaptıklarını, düşündüklerini, yapmak istediklerini paylaşma ihtiyacı duyarlar. Bu ihtiyaçlarını da dil yardımıyla karşılarlar. Tarih boyunca insanlar birbirleriyle anlaşabilmek, sorunlarını çözebilmek için çeşitli diller kullanmışlardır. İlk çağ insanların bir av öyküsünü anlatmak için mağara duvarına çizdiği resimler, komşu kabilelerle anlaşmak için göğe gönderilen dumanlar, gemicilere yol gösteren fenerler, bir ressamın tuvaline yansıttığı renkler, bestecinin notalarla kurduğu ortaklığın sonucunda doğan besteler, sinemacının fikrini belgeleyen filmler hepsi paylaşma ihtiyaçlarını göstermektedir. Resimlerin dili, eşyaların dili, renklerin dili, düşüncelerin dili; dil çeşitlerini ve özelliklerini anlatmaktadır. Günümüzdeki insanlar da birbirleriyle anlaşabilmek, iletişime geçebilmek için çeşitli diller kullanmaktadırlar.

TDK Büyük Türkçe sözlükte (2010) dil tanımı; “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle ve işaretlerle yaptığı anlaşma, lisan” şeklinde geçmektedir. Ergin (2000: 3) dili, “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir” şeklinde tanımlamaktadır. Banguoğlu’na göre dil, (2000: 9) “İnsanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir”. Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır. O; gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemez olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur (Aksan, 2000: 11). Karakuş

(2005: 5) dili, “bir milletin kimlik belgesidir; yaşayış tarzının aynasıdır. Dil, insan vücudundaki birden fazla sistemin oluşturduğu sistemler bütünüdür” şeklinde tanımlarken, Yalçın (2002: 15) dili, “Sadece kültürü taşıyan bir unsur değil aynı zamanda kültürün oluşmasını sağlayan yapısı ve oluşmasındaki büyü çözülememiş, oksijen gibi göremediğimiz fakat onsuz da yapamadığımız bir varlıktır” şeklinde tanımlamaktadır.

“Dil; duygu, düşünce ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü gelişmiş bir dizgedir” (Gülyüz, 2001: 3). Göğüş’e göre (1978: 1) dil, “bir ulusun geçmişi, yaşayışı, kanıları, ülküsüyle kendisidir”. “Dil, insanlar arasındaki iletişim için lâzım olan en temel unsurdur” (Kahramanyol, 2001: 195). Bingöl ise (1994: 14) dil için “İnsan olmanın temel ayrımı, insanın mahiyetinin yapıcı unsurudur” demiştir. Ergenç (2002: 129) ise dili, “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan en güçlü araçtır. Her insan, bir dil yetisi ile doğar. Bir tür ön hazırlık olarak nitelendirebilecek bu yeti, kişinin içinde doğduğu toplumda konuşulmakta olan dili edinmesine ve bu edinimi kullanıma dökmesine olanak sağlayan bir sistemdir” şeklinde tanımlamaktadır. “Dil, insan için bütün kapıları açan büyümlü bir anahtardır. Dil, düşüncenin aracı, duygu ve hayal dünyasının kapısıdır. Dil, ruhu okşayan armoni ve ahenk, gönülleri süsleyen rengârenk boya, duygu ve sezgiyi besleyen besin değeri yüksek gıdadır” (Karakuş, 2002).

Dili “İnsanların birbirleriyle konuşmasını, anlaşmasını, sorunlarını çözmesini, ortak ya da farklı yönlerinin belirlenmesine yardımcı olan ve diğer canlı cansız varlıkların da kendilerince iletişime geçmesini sağlayan bir araçtır.” şeklinde tanımlayabiliriz. Bu tanımların ışığında bir dilin en belirgin özelliklerini; insanların uzun zamandır anlaşmalarını sağlayan bir iletişim aracı olması, çok yönlü ses yapısı olan işaretler olması, canlı cansız tüm varlıkların anlaşma aracı olarak kullanması, bir insan topluluğunu millet yapması şeklinde sıralayabiliriz.

Sözlü anlatım ya da yazılı anlatımda iletişime geçmek için dili kullanırız. Bir dili öğrenmek, o dili etkili bir şekilde kullanmak, bilgileri yeniden yapılandırmak için; o dilin okuma, yazma, dinleme, konuşma ve dilbilgisi alanlarında başarılı olmak gereklidir (İnce, 2006: 3). Bu alanların çoğunda başarılı olabilmek için kelime hazinesinin olabildiğince zengin olması gerekmektedir. Kelime hazinesi ne kadar zengin olursa dili etkili kullanma o kadar gerçekleşir.

2.1.1. Dil Gelişimi

TDK'da (2010) gelişim; “gelişme işi, serpilip büyüme, ilerleme” şeklinde tanımlanmaktadır. TDK (2010) gelişmeyi ise “bireyin beden yapısı, fizyolojik güç ve ruhsal özellikler bakımından düzenli bir biçimde büyümesi, değişmesi ve olgunluk kazanması” şeklinde tanımlamaktadır. Senemoğlu (2010) ise gelişim ve gelişmeyi şu şekilde tanımlamaktadır: Gelişim, organizmanın döllenmeden başlayarak bedensel, zihinsel, dilsel, duygusal, sosyal yönden belli koşulları olan en son aşamasına ulaşıncaya kadar sürekli ilerleme kaydeden değişmesidir. Gelişme, organizmanın büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşimiyle sürekli olarak ilerleyen değişimidir.

Dil öğrenmek karmaşık bir süreç olmasına rağmen insan dil öğrenmeye doğuştan yeteneklidir. Çocuk daha annesinin karnındayken onun sesini ve dilinin vurgularını fark edebilmekte, doğduktan sonra da aynı dili, aynı çevrede yaşarken kolaylıkla öğrenebilmektedir (Dağabakan ve Dağabakan, 2009: 6). “Dil gelişimi, ebeveynin çocuğuna konuşmasından çok, ebeveyn ile çocuğun birbirlerine yanıt verebilecekleri bol miktarda fırsat yaratıldığında başarılı olur” (Howe, 2001: 7).

Literatür tarandığında bebeklerin doğumundan itibaren dil gelişiminin: ağlama, agulama, cıvılda, tek sözcük, telgraf konuşması ve tam cümleler şeklinde dönemleri içerdiği görülmüştür. Bu dönemler sırasıyla şu şekilde açıklanabilir:

- **Ağlama:** Bebeğin dünyaya geldikten sonraki ilk iletişim aracı ağlamadır. Bebekler ihtiyaçlarını, şikâyetlerini bu dönemde ağlayarak anne ve babalarına iletirler. Bu süre 2–4 hafta sürebilir. Dilleri gelişmeye başladıkça ağlamalarını azaltmaya başlarlar (Karacan, 2000: 263).
- **Agulama:** İkinci ayda bebekler agulama dönemine girerler. Bu dönemde ilk kez ses çıkarmaya başlarlar. Bu sesler genelde “oo” veya “aahh” gibi açık ünlülerden oluşan seslerdir. Bu dönem sağır çocuklar da dâhil dünyanın her yerindeki çocuklarda görülür ve dolayısıyla öğrenilmemiş genel bir dönemdir (Karacan, 2000: 263).
- **Cıvılda:** Çocuklar altı aylık olduklarında sessiz harflerinde bulunduğu sesleri çıkarmaya başlarlar. Bu dönemde çocuklar bu sesleri çıkartmak için dudaklarını, dillerini, dişlerini ve gırtlaklarını kullanmaya başlarlar. Büyüklerin konuşmalarındaki ritim, vurgu ve tonlamaları dikkatle izlerler ve kullanmaya başlarlar (Karacan, 2000: 264).

- **Tek Sözcük:** Çocuklar yaklaşık olarak bir yaşına geldiğinde ilk kelimelerini söylemeye başlamalarıyla bu döneme girdikleri anlaşılmaktadır. Shirley bir araştırmasında, çocukların iki yaşına kadar kullandığı kelimelerin % 70'inin tek heceli kelimelerden ibaret olduğunu saptamıştır. Çocukların büyük bir kısmı kelimelerden bir iki hece atıp onları kısaltarak kullanabilmektedir. İleriki yaşlarda olan insanlarda olduğu gibi bebeklerde ve çocuklarda da pasif kelime hazinesi (anlaşılan kelimelerin sayısı) aktif kelime hazinesinden (kullanılan kelimelerin sayısı) çoktur. Yani bebekler ve çocuklar birçok kelimeyi anlayabilmektedir ama kendilerini ifade edebilecekleri kelimeleri bulmada sıkıntı çekmektedirler (Arslan-Kutlu, 2006: 17).
- **Telgraf konuşması:** Çocuklar iki yaşına geldiklerinde genelde iki ya da üç kelimelik cümleler kurmaya başlarlar. Çocuklar bu cümlelerde önemli kelimeleri seçip diğerlerini söylemedikleri için bu dönem telgraf konuşması olarak geçmektedir. Çocukların en çok kullandıkları kelime türleri; isimler, fiiller, sıfatlar, zarflar ve zamirler şeklinde ilerlemektedir. Çocuklar ilk önce “anne, baba” gibi isimleri kullanırlar. Ondan sonra “anne gel, baba git” gibi cümlelerle fiilleri kullanmaya başlarlar. Bunlardan sonra sıfatlar ve zarflar gelir. Zamirler ise öntaki ekleriyle beraber en sonda gelmektedir. Zamanla bu kelime türlerini kullanarak özne- fiil- tümleç... gibi örüntülerle üç kelimelik cümlelere geçerler (Karacan, 2000: 264).
- **Tam cümle:** Telgraf konuşması döneminin sonunda çocuklar dil kurallarını kullanmaya, yardımcı fiillere, çoğulluk-teklik gibi özelliklere, fiil takılarına ve çekimlere dikkat etmeye başlarlar. Çocuklar 4–5 kelimeyi yan yana koyarak bir düşüncüyü ifade edebilir hâle gelirler. Bu dönemden sonra çocuklar okula başlamakla beraber hem dili daha etkili kullanmayı öğrenirler hem de kelime hazineleri hızlı bir şekilde zenginleşmeye başlar (Karacan, 2000: 264). Bu dönemleri Hadiye Küçükkaragöz (2002) şu şekilde tablolştürmüştür:

Tablo 1

Dil Gelişimindeki Dönemler

0-1 ay	Ağlayarak iletişime geçerler.
2-5 ay	Bebekler “oo” ve “aah” gibi agulama sesleri çıkartırlar.
6-12 ay	Bebekler sesleri kendi kendilerine tekrar ederler. Sesleri çıkartmak için dillerini, dudaklarını ve gırtlaklarını kullanırlar.
1 yaş	Bebekler ilk kelimelerini söylerler. Bir sesi, bir nesneyi veya olayı anlatmak için düzenli bir biçimde kullanırlar.
1-1,5 yaş	Cümle yerine kullanılan ilk kelime.
1,5-2 yaş	İki kelimeyi bir cümle içinde sık sık kullanırlar.
2-5 yaş	Dil kurallarını kullanmaya, yardımcı fiillere, çoğul-tekil gibi özelliklere dikkat ederler. Fiillerin zamanlarında değişiklik yaparak kelimelere yeni ekler getirerek gramer kurallarına uygun yapılar kullanmaya başlarlar. Cümlelerde kullanılan kelime sayısı artar ve dolayısıyla kelime hazineleri zenginleşmiş olur.
6-11 yaş	Bu yaş dönem çocuklar okuma ve yazma gibi temel becerileri öğrenirler. Okul ortamıyla tanışırlar. Daha çok kişiyle iletişime geçerler.

Zihinsel, ruhsal, fiziksel gelişimde olduğu gibi dil gelişiminde de bireysel farklılıklar görmek mümkündür. Tüm çocukların dil gelişimlerinin aynı düzeyde olması ve aynı oranda gelişmesi mümkün değildir. Tüm gelişim alanları birbirleriyle bağlantılı bir şekilde gelişmektedir.

Dil gelişimi gibi belli becerilerin kazanılması gereken kritik dönemler vardır. Söz konusu beceriler ilgili dönemde kazanılmadığı zaman, daha sonraki dönemlerde kazanılamaz veya kazanılması çok zor olur. Eğer bu dönemde konuşma becerisi gereği kadar gelişmezse daha sonra gelişimi imkânsız denecek kadar zor olur.

2.1.2. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler

Dil gelişimini olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyen faktörler vardır. Bu bölümde, bu faktörler açıklanacaktır.

✓ Genetiksel ve Kalıtsal Faktörler:

Bebekler dil öğrenme yeteneğiyle dünyaya gelirler. Bebekler dil gelişimi için doğuştan donanımlı olup duymaya karşı son derece duyarlıdırlar (Karacan, 2000). Bebekler doğduktan sonraki birkaç gün içerisinde insan sesini ayırt etmeye başlar.

Bebeklerin çok öncelerden dil için genetik yönden hazır oldukları kabul edilebilir (Balcı, 2003:1).

✓ **Zekâ Faktörü:**

Dil yeteneği ile zihin yeteneği arasında doğru bir orantı vardır. İki yaşına kadar çocuğun çıkardığı seslerle zekânın ilişkisinin olmamasına rağmen iki yaşından sonra dil gelişimiyle zekâ arasında sıkı bir ilişki olduğu görüşü ağır basmaktadır. Erken konuşan çocukların zekâ düzeylerinin genellikle normal ya da normalin üstünde olduğu ve dilin zekâyâ bağlı olarak geliştiği görüşü kabul edilmektedir. Dilin kazanılması, çocuğun bilişsel gelişimine dayanmakta olup zihinsel uyum süreçlerinin her biri algılama, kavram geliştirme ve dilin kazanılmasıyla yakından ilişkilidir (MEB, 2007: 13).

İşitme algısının normal olması, sağlıklı dil gelişimi açısından önemlidir. Duyuma kusuru olan bebeklerin 6-9 aylar arasında yapılan ses oyunları döneminde normallerden ayrıldığı, bebeğin dil gelişiminin aksadığı belirtilmiştir.

Görsel algılama dil gelişimi için belirleyici olmakta; ciddi görme kaybı olan çocukların dil gelişimleri, görmesi normal olan çocuklara göre daha geç başlamaktadır (MEB, 2007: 13).

✓ **Hastalık Faktörü:**

Şiddetli ve uzun hastalıklar çocuğun dili kullanmasını, konuşmasını birkaç yıl geciktirebilir. Çocuğun hastalık nedeniyle başkalarıyla iletişimi ve haberleşmesi kısıtlandığında ve konuşmaya daha az cesaretlendirildiğinde konuşma gecikebilir. Serebral polsi, idiopatik parmak ucunda yürüme, gelişimsel bozukluklar, sağırılık ve otizm de dil gelişimini ve konuşmayı olumsuz yönde etkilemektedir (Karacan, 2000; Balcı, 2003: 2).

✓ **Cinsiyet Faktörü:**

Konuşmayı öğrenmede cinsiyet önemlidir. Konuşmayı erkek çocuklar kız çocuklara göre daha geç öğrenirler. Hayatın ilk yıllarında erkek çocukların cümleleri daha kısa, gramer yapılarının ve telaffuzlarının kızlara oranla daha bozuk olduğu belirtilir (MEB, 2007: 13).

Karacan'ın (2000) yapmış olduğu bir araştırmada, 14 erkek ve 14 kız bebeğin 6, 9 ve 12. aylarda 4 dakikalık serbest oyun sırasında anneleri ile olan etkileşimleri gözlenmiş etkileşim açısından cinsiyet farkı bulunamamıştır. Oyuncak aracılığıyla

kurulan iletişim de cinsiyet farkı saptanmazken annelerin yalnızca konuşarak kurdukları iletişime kızların yanıtlarının daha fazla olduğu ayrıca kız bebeklerin sözel uyarılara, erkek bebeklerin görsel uyarılara daha fazla tepki verdikleri dikkat çekmiştir.

✓ **Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Faktörler:**

Yapılmış olan çoğu araştırmada sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan iyi olan ailelerin çocuklarının kurduğu cümle uzunlukları, soru sayıları, kelime hazineleri bakımından ekonomik durumu kötü olan ailelerin çocuklarından daha iyi bir durumda oldukları doğrulanmıştır. 4 aylık bebeklerle yapılan çalışmalarda yüksekokul mezunu annelerin bebeklerinin lise mezunu annelerin bebeklerine göre dil gelişimlerinin daha hızlı olduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi düştükçe fiziksel uyarı, eğitim düzeyi yükseldikçe sözel uyarının arttığı belirtilmiştir. Annenin eğitim düzeyi arttıkça bebeğin gelişimsel test puanlarının da arttığı bildirilmiştir. Çocukların konuştukları kelime sayısı ve ortalama cümle uzunluğu ile anne-babanın eğitimi, mesleği olması ve gelir düzeyi gibi sosyo-ekonomik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Balcı, 2003: 2).

Sosyo-kültürel açıdan daha fazla gazete, dergi ve kitap okuyabilen, televizyon ve bilgisayar gibi teknolojik cihazlardan faydalanabilecek düzeye sahip çocukların dil gelişiminin hızlandığı ve kelime hazinesinin zenginleştiği bilinmektedir (Karacan, 2000).

✓ **Aile ve Çevre Faktörü:**

Dil kazanımı, temelde aynı sırayı izlese de bu gelişimin hızı sosyal çevreden etkilenir. Çevre uyarıcılarından yoksun ortamlarda büyüyen çocukların dil düzeylerinin düşüklüğü, çevrenin dil gelişimi üzerindeki önemini gösterir. Çocuğun okuduğu ya da çocuğa okunan kitap sayısı, anne babanın çocukla meşgul olma derecesi ve oynadığı oyunlar dil gelişimini etkiler. Yetişkinlerin bebekle erken dönemden başlayarak kurdukları sözel iletişim, bebeğin dili öğrenmesinin temelini oluşturur. Çevre ve özellikle anne tarafından çocuğa sunulan sözel uyarı zenginliği dil gelişimini olumlu etkiler. Yetişkinlerle uzun süre birlikte olan çocuk düzgün konuşur. Bakımevlerinde büyüyen çocuklar, aile içinde büyüyen çocuklara oranla daha çok ağlarlar; fakat daha az hecelerler. Bu çocuklar konuşmayı daha geç öğrenirler. Bu sonuca göre kişisel ilişkiler dil gelişimi için önemli bir etkidir.

Aile bireyleri özellikle anne ile çocuk arasındaki sağlıklı ilişkiler, dil gelişimini olumlu etkiler. Bu konuda ailenin genişliği de dil gelişimi için önemlidir. Ailede tek olan çocuk daha çabuk ve düzgün konuşur, çünkü ailenin ilgi merkezidir. Çocuğun konuşmaya teşvik edilmesi, cevap vermeye cesaretlendirilmesi dil gelişimi için önemlidir. Çocukla konuşmak, oyun oynamak, kitap okumak dil gelişimini destekler. Çocukların çevresindeki kişilerle yaptığı konuşmalar, onun dil gelişimi için önemlidir. Yetişkinlerle çocuklar arasında sürdürülen soru cevap alışverişleri, çocuğun bilmediği dil yapılarını öğrenmesine olanak sağlar. (MEB, 2007: 13; Karacan, 2000; Balcı, 2003: 2).

Dil gelişiminde çocuklarla bol bol konuşmak, çocukların aile bireylerini dinlemesini sağlamak, oyunlar, şarkılar aracılığıyla çocuğun dil gelişimine katkıda bulunmak son derece önemlidir.

✓ **Okul Faktörü:**

Okul çağına gelen çocukların dil gelişiminde ailenin yerini okul ve öğretmen alır. Çocuklar okul çağına geldiklerinde okuma, yazma, dinleme, konuşma becerilerinden dinleme ve konuşmayı kazanmışlardır. Okullarda resmi olarak verilen dil eğitimi okuma ve yazmadan oluşmaktadır. Dolayısıyla çocuklar okul öncesinde konuşma dilini öğrenmişlerdir. Okul çağında ise yazı dilini öğrenmeye başlarlar. Yazı dilini öğrenebilmek için de dilin seslerini gösteren harfleri doğru tanımak, art arda gelen harflerin seslerini eklemek, bu işlemi de anlamayı engellemeyecek kadar kısa sürede yapabilmek gerekir (Şahin, 1976: 177).

7-9 yaş arasındaki çocuklar okuma yazma sorununu çözmüşlerdir ve birbirine yakın bazı kavramları ayırt edebilirler. Bu yaş grubundaki çocuklarda sınıflandırma yeteneği de gelişmiştir. Bu devrede gazete haberlerini, tabelaları, hikâye ve masalları okuyabilirler. Bu yöntemlerin çocukların kelime öğrenmesine ve kelime hazinelerine katkısı kaçınılmaz olacaktır. Bu dönemdeki çocuklarda kelime hazinesi ne kadar zenginleşmiş olursa okuduklarını anlamaları o kadar kolaylaşacak ve kendilerini ifade edebilme özellikleri kuvvetlenecektir. Bu dönem çocuklarına bol bol kelime öğretilmelidir.

2.2. Kelime Öğretimi

Dil insanı insan yapan niteliklerin başında yer alır. Kelime bilimi; bir kelimenin kendi alanı içinde ele alınması ve toplumla sıkı ilişki kurularak bir değer

olarak incelenmesidir. (Aksan, 2000; 31). Kelime bilimi; kelime ve kelime hazinesi kavramlarını kapsamaktadır. Kelime ve kelime hazinesi kavramları şu şekilde açıklanmaktadır:

TDK (2010)'da kelime; “Anlamı olan ses birliği, söz, sözcük” olarak tanımlanır. Ergin (1986: 95) kelimeyi, “Manası veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur” diye tanımlamaktadır (Akt: Karadağ, 2005: 299). Akyol (1997) kelimeyi, “Tecrübelerin hafızada depolanmış şekli” olarak Aksan (1990) ise , “Kelime adını verdiğimiz işaret, bir kavram, bir de ses yönü olan her dilin kaynaşmış bir düşünce ses bileşimidir, dildeki başka öğelere ilişkili bir anlama ve anlatma birimidir” diye tanımlamaktadır. Kelime; dünya üzerinde kullanılan “Tüm dillerin baş yapıcisıdır” şeklinde yorumlanabilir. Kelime okumanın, yazmanın, dinlemenin, konuşmanın olmazsa olmazıdır.

TDK (2010)'da kelime hazinesi, “Bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamıdır” diye tanımlanmaktadır. Bilindiği üzere bir dili oluşturan ilk unsur harflerdir. Harfler birleşerek heceleri, heceler birleşerek kelimeleri oluşturmaktadır. Öğrenmiş olunan kelimeler de hafızalardaki yerini alarak kelime hazinelerini oluşturmaktadır. “Kelime hazinesi kavramıyla, insanın önce doğduğu andan itibaren önce gördüğü üç boyutlu varlıkları ve hareketleri adlandıran isimleri ve fiilleri; daha sonra iki boyutlu ve nihayet zihni karakterli kavram ve varlıkları, o varlıkların hareket yönlerini adlandıran isim ve fiilleri kazandığı bilinmektedir” (Çifçi, 1991: 7).

Öğrenciler duydukları kelimeleri, tanıma, algılama, kodlama, depolama, hatırlama süreciyle kısa süreli hafızadan geçirerek uzun süreli hafızaya transfer ederler. Böylece etkin okuma için kelime hazinesi oluşmuş olur (İnal, 2007: 57).

Dil iletişim kurmada en önemli etkidir. İletişim kurarken dili kelimeler yardımıyla kullanabiliriz. Bu nedenle bir insanın kelime bilgisi ne kadar çok ve kelime hazinesi ne kadar zengin olursa başkalarıyla iletişimi de o kadar rahat kurabilir ve kendini anlatabilir. Garrison, çocuğun bildiği kelime sayısının okuldaki başarısını gösterdiğini söylemektedir. Kelimeler, bir anlamda çocuğun hayatı algılayışının göstergesidir (Yavuzer, 2001). O'Connor'un Stevens Teknoloji Enstitüsünde işletmecilik alanında idare amiri olmak üzere ders gören 100 öğrenci üzerine yaptığı bir araştırmada öğrencilere bir kelime testi uygulanmıştır. 5 yıl sonra yapılan kontrolde testten yüksek puan alanların hepsinin idare amirliklerine yükseldikleri görülmüştür (Özdoğru, 1958). Okuma, yazma, konuşma ve dinlemenin

tam anlamıyla bireye kazandırılması kelime hazinesinin etkin olmasına bağlıdır. Bu tespitten yola çıkılacak olunursa; bireyde var olan kelime hazinesinin temel dil becerilerine büyük etkide bulunduğunu söyleyebiliriz (Karatay, 2007: 147). Kelime hazinesi; kelime serveti, söz varlığı, söz dağarcığı şeklinde de söylenebilmektedir. Bu söyleyişlerin hepsi birbirleriyle eş anlamlıdır. Bu çalışmada kelime hazinesi kavramı kullanılacaktır. Kelime hazinesi “aktif kelime hazinesi” ve “pasif kelime hazinesi” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Bir kişinin, konuşmalarında ve yazılarında anlamını bilerek kullandığı kelimelerin toplamına “aktif kelime hazinesi”; okuduğu ve işittiği zaman anlamını çıkarabildiği; ama kendi cümlelerinde kullanamadığı kelimelerin toplamına ise “pasif kelime hazinesi” denmektedir (Çifçi, 1991: 8; Karakuş, 2005; Tosunoğlu, 2000: 144; Güteryüz, 2003: 13; Yapıcı ve Yapıcı, 2005: 84; Karatay, 2007: 144).

Aktif kelime hazinesini insanların günlük yaşamlarında bir olayı anlatmak için kullandıkları akıllarına ilk gelen “kelimeler topluluğudur” şeklinde de ifade edebiliriz. Pasif kelime hazinesini de insanların konuşmalarında, yazmalarında sıklıkla kullanmadıkları ya da hiç kullanmadıkları ama okuma ve dinleme aşamasında bu kelimeleri duyduklarında anlamlandırabildikleri kelimeler olarak tanımlayabiliriz.

“Tüm yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da pasif kelime hazinesi aktif kelime hazinesinden daha zengindir. İşitilen, anlamı sözlüklerden öğrenilen bir kelime yazma ya da konuşma sırasında hatırlanmayabilir. Çocuklardan da ilk defa gördüğü bir kelimeyi doğru olarak kullanması beklenemez” (Alperen, 2001: 41). İlk defa görülen kelimelerle ilgili yeterli alıştırmaya ve pekiştirme çalışmaları yapılmadan ve kelime öğretimi için daha etkili yöntem ve teknikler kullanılmadan o kelime öğrencinin pasif kelime hazinesine girmez. Pasif kelime hazinesine girmeyen bir kelime de hiçbir zaman aktif olarak kullanılamaz.

Kişinin aktif kelime hazinesi ile pasif kelime hazinesi arasındaki fark büyükse eğitiminde önemli sorunlar var demektir (Duran ve Demir, 2010). Dinlediğini ve okuduğunu anlayabilmek ama kendini ifade edememek önemli bir sorundur. Bu soruna, eğitim kurumlarımızda maalesef çok sık rastlanmaktadır.

2.3. Kelime Öğretiminin Türkçe Öğretim Programındaki Yeri ve Önemi

İlköğretim Türkçe 1-5. Sınıflar öğretim programında Türkçe öğretiminin amacı, Türk Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin:

“1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmek,

2. Türkçeyi sevmelerini, doğru, güzel ve etkili kullanmalarını sağlamak,

3. Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,

4. Metinler arası okuma becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek,

5. Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,

6. Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirmek,

7. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,

8. Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek,

9. Kitle iletişim araçlarıyla aktarılanları sorgulamalarını sağlamak,

10. Kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmelerini sağlamak,

11. Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,

12. Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak,

13. Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamaktır” şeklindedir (MEB, 2009: 12).

Programda (2009: 16), kelime hazinesini geliştirme ile ilgili şu açıklamalar yapılmaktadır:

“Okuma ve dinleme sürecinde öğrencinin kelimeleri doğru tanması çok önemlidir. Bir kelime harf, hece, telaffuz gibi çeşitli ipuçlarından tanınmaktadır. Kelime tanıma, öğrencinin zihinsel sözlüğünü kullanarak kelimenin anlamını belirlemesi sonucu gerçekleşmektedir. Kelimenin anlamı belirlenirken ön bilgiler kullanılmaktadır. Kelimeleri yanlış anlama cümleleri, paragrafları ve giderek bütün metni yanlış anlamayı getirmektedir. Bu nedenle okuma ve anlama becerilerini

geliştirmek için kelime çalışmalarına gereken önem verilmeli, öğrencinin söz varlığı zenginleştirilmelidir. Kelime tanıma becerilerini geliştirmek için kelimeleri ayırt etme, anlamını araştırma, bulma, çeşitli zihinsel etkinlikler yapma gibi çalışmalar yapılmalıdır.”

İlköğretim Türkçe 1-5. Sınıflar öğretim programında (MEB, 2009: 152) anlamı bilinmeyen kelimelerle çalışma başlığında şu açıklamalar yapılmaktadır. Dinleme ve okuma sırasında öğrencilerden, anlamını bilmedikleri kelimeleri belirlemeleri istenmelidir. Kelimelerin anlamlarını kendinden önce veya sonra gelen kelimeye, kelimenin içinde geçtiği cümleye, metne ve görsellere bakarak tahmin etmeleri istenmelidir. Tahminler kontrol edilmeli, yanlış tahminlerde öğrenciler arkadaşlarına sormaya ya da sözlüğe bakmaya yönlendirilmelidir. Öğrencilerden kelimenin anlamı hakkında konuşmaları, kelimeyle yeni cümleler kurmaları, kelimenin çağrıştırdıklarını açıklamaları, kelimeyle ilgili resim yapmaları istenebilir. Bu açıklamalarda da görüldüğü üzere Türkçe öğretim programında geçmekte olan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili ayrıntılı bir detay verilmemektedir.

İlköğretim Türkçe 1-5. sınıflar öğretim programında (MEB, 2009: 153) söz varlığını geliştirme başlığında yapılan açıklamalar ise; “bu aşamada kelimelerin anlam özellikleri üzerinde durulmalıdır.” şeklindedir. Metnin türüne göre gerçek, mecaz, zıt anlamlı, eş sesli kelimelerle çalışılabilir. Ekleri kullanarak yeni kelimeler türetmeleri sağlanabilir. Öğrencinin kelime hazinesini zenginleştirecek farklı yöntem ve teknikler de kullanılabilir. Bu açıklamalarda da görülmektedir ki öğretim programı kelime öğretiminde kullanılacak olan yöntem ve teknikleri çok kısıtlı sayıda vermektedir.

Türkiye’de ilköğretim okullarındaki Türkçe derslerinde kelime öğretimi ders kitaplarındaki okuma parçaları ya da metinler eşliğinde yapılmaktadır. Genellikle okuma parçalarındaki ya da metinlerdeki anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamları sözlüğe bakılıp verilmekte ve daha sonra bir cümle içerisinde kullanılmaktadır. Bu sistemde farklı öğrenme alanlarına sahip olan öğrenciler için tek düze olmaktadır.

Amaçları arasında kelime hazinesi zenginleştirilmesi geçmekte olan öğretim programında kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler sınırlı sayıdadır. Bu yöntem ve teknikler;

 Yazma

 Okuma

- ✚ Dinleme
- ✚ Konuşma
- ✚ Görsellerden yararlanarak kelime hazinesini zenginleştirme çalışmaları
- ✚ Bilmediği kelimelerin anlamlarını araştırır (Sözlük kullanma).
- ✚ Kelimelerin eş ve zıt anlamlılarını bulma çalışmaları.
- ✚ Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.
- ✚ Ekleri kullanarak kelimeler türetir.
- ✚ Kelimenin anlamını metinden tahmin etmeye çalışır.
- ✚ Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını ayırt eder.
- ✚ Öğrenilen kelimeleri cümlede kullanma
- ✚ Resimli sözlük, resim, fotoğraf vb. görsellerden yararlanarak kelime hazinesini zenginleştirme çalışmaları şeklindedir.

Bu yöntem ve teknikler genel olarak aynı şekilde kullanılmaktadır. Bu yöntem ve tekniklerin dışında literatürde geçen yöntem ve teknikler de şu şekilde sıralanmaktadır.

- Anlam analizi ile kelime öğretimi yöntemi
- Bağlam ile kelime öğretimi yöntemi
- Beyin fırtınası ile kelime öğretimi tekniği
- Birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi tekniği
- Bulmaca ile kelime öğretimi tekniği
- Çağrışım ile kelime öğretimi yöntemi
- Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi tekniği
- Dramatizasyon ile kelime öğretimi yöntemi
- Dört kare stratejisi ile kelime öğretimi yöntemi
- Eşleştirme ile kelime öğretimi yöntemi
- Gözlem ile kelime öğretimi yöntemi
- Gruplandırma ile kelime öğretimi yöntemi
- İlişkilendirici yöntemle kelime öğretimi tekniği
- Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi yöntemi
- Kavram geliştirme ile kelime öğretimi yöntemi
- Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi yöntemi
- Kelime çalışması ile kelime öğretimi yöntemi
- Kelime defteri ile kelime öğretimi yöntemi

- Kelime haritası ile kelime öğretimi yöntemi
- Kelime listesi ile kelime öğretimi yöntemi
- Metin yazma ile kelime öğretimi yöntemi
- Muhtemel (olası) cümleler ile kelime öğretimi yöntemi
- Müzik ile kelime öğretimi yöntemi
- Otuz üzerine on artı yöntemiyle kelime öğretimi tekniği
- Oyun ile kelime öğretimi yöntemi
- Parmak ile kelime öğretimi yöntemi
- Resimleme ile kelime öğretimi yöntemi
- Sözlü açıklama ile kelime öğretimi tekniği
- Tekrar ile kelime öğretimi yöntemi
- Ven şeması ile kelime öğretimi yöntemi
- Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
- Zihinsel imaj ile kelime öğretimi gibi yöntem ve tekniklerdir.

2.4. Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Güteryüz (2001) kelime hazinesinin zenginleştirilmesi için derslerde yapılabilecek bazı çalışmalar önermektedir;

1. Öğrencilere derslere uygun olarak hazırlanmış bulmacalar çözdürmek, değişik derslere göre bulmaca hazırlamak,
2. Türkçe köklere; yapım ve çekim ekleri getirerek yeni kelimeler üreterek bu kelimeleri konuşma ve yazma etkinliklerinde kullanmak,
3. Öğretilen yeni kelimeleri değişik biçimlerde metin ya da cümle içinde ve hatta oyun etkinlikleri yoluyla kullanarak anısal belleği güçlendirmek,
4. Kelimelerin anlamlarını, kullanıldığı metinde yüklendiği anlam yönünden ele almak, kelime tam olarak anlaşılmadığında sözlük, ansiklopedi, dizin gibi başka kaynak ve yapıtlardan yararlanmak,
5. Kelimelerin söylenişinde ses öğelerinin kullanımını örnekler göstererek öğretmek,
6. Kelime hazinesi çalışmalarıyla birlikte deyim, atasözü, özdeyiş üzerinde durmak gerekir.

Bu bölümde, kelime öğretimi yapılırken kullanılması gereken literatürde geçen yöntem ve teknikler açıklanacaktır.

2.4.1. Anlam Analizi ile Kelime Öğretimi Tekniği:

Öğrencilerin kelimelerin özelliklerine göre sınıflandırma yapmalarına, kelimeler arası karşılaştırma yapabilmelerine, kelimeler arası değerlendirme yaparak kelimelerin anlamlarını daha iyi anlamalarını sağlayan bir yöntemdir. Akyol'a göre (2009: 217) "Anlam analizi farklı kelimelerin veya varlıkların özelliklerini karşılaştırmalı olarak kavratmak için kullanılan bir tekniktir. Kelime hazinesi ve anlamayı geliştirmektedir. Özellikle zayıf okuyucular ve öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler açısından etkili bir tekniktir". Bu teknikte öğrenciler ön bilgilerini öğrenme ortamında kullanarak etkili bir öğrenme gerçekleştirirler. Kelime ve kavramları karşılaştırmalı olarak kazandırırken birden fazla öğrencinin aktif olarak derse katılımına fırsat sağlar. Ayrıca çocuklarda sınıflama ve analiz etme becerilerini geliştirir.

Bu teknikte sınıflama yapılacak kelimeler öncelikle somut olanlardan seçilmeli, işlenilen konudan çıkarılan bu kelimelerle metin arasında ilişki de kurulmalıdır. Kelimeler belirlendikten sonra özellikler belirlenir (İnce, 2006: 99). Anlam analizi ile kelime öğretimi tekniği ile ilgili bir örnek aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2

Anlam Analizi ile Kelime Öğretimi Tekniğine İlişkin Bir Örnek

Özellikler	→					
Hayvanlar	Kürlü	Evcil	Ayaksız	Boynuzlu	Otçul	Etçil
Tavşan	+	-	-	-	+	-
İnek	-	+	-	+	+	-
Kurt	-	-	-	-	-	+
Yılan	-	-	+	-	-	+
Eşek	-	+	-	-	+	-
At	-	+	-	-	+	-
Güvercin	-	+/-	-	-	+	+
Köpek	-	+	-	-	-	+
Ayı	+	-	-	-	-	+
Aslan	-	-	-	-	-	+
Tilki	+	-	-	-	-	+
Koyun	+	+	-	-	+	-
Tavuk	-	+	-	-	+	-
Ördek	-	+	-	-	+	-

2.4.2. Bağlam ile Kelime Öğretimi Yöntemi

Birbiriyle ilişkili birçok kelimeyi yan yana dizsek de ne anlatılmak istendiği konusunda kesin bir yargıya varılamaz. Oysa bir cümle içinde bir araya gelen

kelimeler birçok kavramın yan yana gelmesiyle gerçek bir anlam birliğine ulaşılmasını sağlar. Özdoğru (1958: 33) bağlam hakkında “Bağlam, bir kelimenin veya paragrafın hangi anlamda kullanıldığını belirleyen çerçevedir” demiştir. Yani metinde bir kelime ve pasajdan önce veya sonra gelen ve o kelime veya paragrafın anlamını anlatan kelimelerdir.

Kelime öğretiminde sıklıkla kullanılmak istenilen bu yöntemde öğretmenlerin öğrencilere kelimenin veya kelime grubunun anlamını anlamak için cümlenin gelişinden yararlanmak gerektiğini vurguladıkları hâlde pek çok öğrenci bu yöntemi kullanmamaktadır. Ders kitaplarındaki metinlerin okunuşunda vasat bir dördüncü sınıf öğrencisi kendisine yabancı olan üç kelimedenden birinin anlamını anlamak açısından bağlamdan yararlanmaktadır. Kolej öğrencilerinde ise iki yabancı kelimedenden birini öğrenirken bağlamdan yararlandıkları görülmektedir (Mc Kee, 1956: 59–62; Akt. İnce, 2006: 80).

Metinde karşılaşılan yabancı kelimeler kendilerini açıklayan bir cümle gelişimi ile birlikte ise öğrenci cümlenin gelişinden kelimenin anlamını çıkartabilme kapasitesine sahip ise bağlam yönteminden faydalanmak hem en pratik hem de en kalıcı yöntemlerden biridir. Kelime öğretiminde bağlamın etkili şekilde kullanılması için metnin dili iyi kullanan usta yazarların kaleminden çıkmış olması, üslûp ve kelimelere yüklenen anlam bakımından oldukça önemlidir. Öğrencinin rastgele yazılan bir metnin içindeki bir kelimeyi cümlenin gelişinden tahmin etmesi oldukça zordur. İşte bu yüzden özellikle ders kitaplarında kendini eserleri ve üslûbuyla ispatlamış yazar ve şairlerin eserlerine yer verilmesi önemlidir (İnce, 2006: 80-81).

Öğrenciler için hazırlanan materyaller çocuğun kelime hazinesini zenginleştirmek için gerekli ipuçlarını içlerinde bulundurmalı ve öğretmenler bu ipuçlarından öğrencileri haberdar etmelidirler. Kelimelerin anlamlarının kullanıldıkları ortam içerisinde kazanılması öğrencinin ileriki öğrenmelerine daha çok katkı sağlar. Bunun sebebi kazanılan anlamın birden çok yöntemin ve bilgi kaynağının kullanımını gerektirmesidir (Akyol, 2009: 214).

Bu yöntem, cümlelerde boş bırakılan yerlerin verilen kelimelerden uygun kelimelerle doldurulması veya şiir, paragraf gibi metinlerde boş bırakılan bölümlere doğru kelimelerin yerleştirilmesi etkinliklerine dayanır (Yıldırım, 2006: 18). Bu etkinliklerden başka bilinmeyen kelimenin benzeri parantez içinde olabilir. Örneğin; poligami (çokeşlilik) gibi bilinmeyen kelime parantez içinde tanımlanabilir. Cümlenin devamında bilinmeyen kelimenin açıklaması verilebilir. Örneğin; “kara

iklimi”; yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı geçtiği iklim türüdür. Özetleme yapılabilir. Özetleme sayfa kenarlarına, resim altlarına veya sayfada uygun bir yere temel kavramlarla ilgili kısa kısa notlar yazmak şeklindedir (Akyol, 2009: 214-215).

2.4.3. Beyin Fırtınası ile Kelime Öğretimi Tekniği:

Beyin fırtınası tekniği, öğrencilerin bir konuyla ya da kavramla ilgili akıllarına gelen ilk kelimeleri söyledikleri bir grup çalışmasıdır. Beyin fırtınası sırasında değişik kelimeler ortaya atılabilir. Öğretmen, öğrencileri belirlenen bir kavram, kelime veya temayla alakalı düşüncelerini açıklamaya onları zorlamadan yöneltir. Beyin fırtınası ön bilgileri harekete geçirirken çocuğun öğrendiği kelime ve kavramları etiketleriyle organize etmesini sağlar (Akyol, 2009: 221). Bu teknikte, bir konu ya da kavramla ilgili bulunan kelimelerin niteliğinden çok sayıca çokluğu daha önemlidir (Apaydın, 2010: 96). Türkçe derslerinde kelime hazinesi zenginleştirme çalışmalarında bu yöntem farklı şekillerde kullanılabilir. Öğrencilere “bardak” kelimesi verilerek beyin fırtınası tekniğiyle üretim sürecinde bardakla ilgili kelimeleri (kum, silisyum, cam, su, saydamlık, şekil, fabrika, işçi, ateş ... gibi) türetmeleri istenebilir veya ikinci dereceden camın işlevi ile ilgili (çay, şeker, su, süt, hacim, demlik, kaşık, ocak, top, ateş, kaynama, buhar, kaynak ... v.b) kelimeleri bulmaları istenir ve bunlar tahtaya yazılır (Güleryüz, 2001).

Bu teknikte, öğretmen öğrencilerin sadece sahip olduğu ön bilgilerini değerlendirme ile kalmayacak aynı zamanda öğrencilerin derse aktif katılımını sağlama fırsatı da bulacaktır.

2.4.4. Birleştirilmiş Yöntem ile Kelime Öğretimi Tekniği:

Oyun oynama, resimleme, şarkı söyleme, çağrışımında bulunma, zihinsel imaj, bağlam, kelime alıştırmaları, kelime defteri, gözlem ve yaşantılardan yararlanma, dramatizasyon, sözlük kullanımı, kelime defteri, jest, mimik, tasvir ve taklit, tekrar, anlam analizi ve bulmacalar gibi çeşitli yöntemlerle kelime hazinesini zenginleştirme çalışmaları yapılabilir. Tüm bu yöntemler tek başlarına kullanıldıkları gibi birbirlerini destekleyici nitelikte beraber de kullanılabilirler. Örneğin çağrışımında bulunma, zihinsel imaj, jest, mimik, tasvir ve taklit genellikle bir arada kullanılırlar. Kelime defteri ve tekrar ise tüm yöntemlerle birlikte kullanılabilir.

Birleştirilmiş öğretimden kasıt tüm yöntemlerden bir parçanın bulunduğu küçük bir kelime öğretim çalışmasıdır.

- a) Öğretilcek kelime tahtaya yazılır, öğrencilere bu kelimenin ne anlama geldiği sorulur,
- b) Cevap veren çıkmazsa kelimenin onlara başka hangi kelimeleri çağrıştırdığı sorulur,
- c) Verilen cevaplar, öğrencilerin isimleri de yazılarak numaralandırılıp alt alta tahtaya yazılır,
- d) Doğru cevaba en çok yaklaşan öğrenciye verilecek ödülün bahsedilir. Öğrenciler beyin fırtınası yoluyla cevabı bulmaya çalışırlar,
- e) Öğretmen, doğru cevap verilmiş olsa dahi cevabın ne olduğunu söylemeden çalışmaya devam eder,
- f) Kelimenin ses özelliklerinden yola çıkarak Türkçe olup olmadığı konusunda karara varılır. Büyük ünlü uyumu, küçük ünlü uyumu ve ünsüz benzeşmesi gibi özellikler incelenir,
- g) Gözlem ve yaşantılarına, zihinsel imajlara, gerekiyorsa da en son görsel sunulara başvurulur.

Çalışma en fazla 10 dakika sürer. Bu çalışmanın yapılacağı kelimeler öğretmen tarafından sınıf seviyesine göre belirlenir. Haftada bir kere diğer çalışmalardan bağımsız olarak gerçekleştirilir (İnce, 2006: 102-103).

2.4.5. Bulmaca ile Kelime Öğretimi Tekniği:

Günümüzde büyüklerde dâhil severek çözülen bulmacalar bireylerin sahip oldukları kelime hazinesini gözler önüne sererek önemli bir faaliyette bulunmaktadır. Bulmacaların kelime hazinesini zenginleştirmede önemli rolleri bulunmaktadır. Çözülen bulmacalarda bilinmeyen kelimeler çıkmaktadır. Bu kelimelerin anlamlarının öğrenilmesi için yapılan araştırmalar kelime hazinesinin zenginleşmesine büyük bir katkı yapmaktadır. Öğrencilere basit bulmacalar çözdürülmeli, bulmaca çözüme alışkanlığı kazandırılmalıdır (Karakuş, 2005: 138).

Öğrencilere kelime verilerek eş veya zıt anlamlısını bulma, kelimenin açıklamasını vererek kelimeyi buldurma, resim vererek kelime bulma şeklinde bulmaca yaptırılabilir. Bulmaca metodunun yararlarını şu şekilde açıklayabiliriz:

- ❖ Çok düşünmeyi ve doğru karar vermeyi sağlar.
- ❖ Yazma ve yazarak ders çalışma alışkanlığı kazandırır.

- ❖ Okuma isteğini arttırır.
- ❖ Zihni etkinleştirir.
- ❖ Tam ve doğru cümle kurma yeteneğini geliştirir.
- ❖ Sorumluluk duygusunu aşılır.
- ❖ Öğrencinin eksik taraflarını anlamasına vesile olur (Karakuş, 2005: 138)

Aşağıda bulmaca ile kelime öğretimi tekniğine yönelik bir örnek bulmaca verilmiştir.

Tablo 3

Bulmaca ile Kelime Öğretimi Tekniğine İlişkin Bir Örnek

S	N	A	L	U	B	M	A	E	B	L	K	A	L	B	A	İ	N
İ	Ü	İ	A	D	T	R	A	O	D	Ş	U	D	E	C	Ğ	B	L
B	Ü	Ş	B	Ş	F	F	Y	F	İ	D	D	D	D	İ	H	C	M
L	E	C	Z	A	E	H	A	Y	T	U	U	Ü	L	İ	B	H	T
E	E	L	A	J	T	A	K	O	K	U	Ü	Z	A	İ	V	R	A
G	A	T	T	A	Z	T	T	İ	L	Ü	İ	L	V	C	P	Ğ	G
E	G	U	Y	E	Ü	P	E	L	R	M	G	H	A	İ	A	Ğ	Ğ
N	Ö	L	G	A	M	B	M	M	E	L	F	R	B	D	T	Ş	G
A	Z	K	C	Y	Ü	İ	İ	T	S	G	E	E	O	C	D	U	D
Z	L	C	Ş	A	Z	C	Z	U	F	O	D	N	K	B	A	U	A
C	Ü	S	İ	Ş	Ü	Ü	L	L	T	H	C	P	M	V	D	D	D
E	A	G	F	B	Y	T	İ	Z	İ	A	B	O	K	E	L	D	L
J	H	F	A	Ğ	E	E	Ğ	T	K	Ğ	A	H	O	Z	K	A	M
I	O	P	Ş	U	K	A	İ	L	E	S	İ	B	L	E	L	C	P

“Ambulans, Ayak Temizliği, Duş, Eczane, El Temizliği, Elbise, Kirlenmek, Koku, Lavabo, Yüz Temizliği” kelimeleri yukarıdaki bulmacada karışık olarak verilmiştir. Sağdan sola, soldan sağa, aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya ya da çaprazlama şeklinde bulmaya çalışınız.

2.4.6. Cümlede Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Öğretimi yapılacak kelimenin anlamına uygun ve öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği bir cümlede kullanılmasıdır. Kelimeler cümle içinde kullanıldıktan sonra öğrencilerden bu cümleleri yazmaları istenir. Cümlede kullanma yöntemiyle kelime öğretiminde öğretilen kelimeler örnek cümlelerde kullandırılarak öğrenme pekiştirilmelidir (Aygün, 1999: 15). Öğrenciler öğrendikleri yeni kelimeleri tek başına defterlerine yazmamalı, tersine onu cümle içerisinde kullanmalıdırlar. Bu yöntemin nasıl kullanıldığı aşağıdaki örnek cümlelerle gösterilmiştir.

Örnek kelime: Stetoskop

- ❖ Stetoskop doktorlar için oldukça önemli bir araçtır.
- ❖ Doktor yaşlı adamın sırtını dinlemek için stetoskobunu arıyordu.

Örnek kelime: Çimen

- Çocuk babasıyla çimenlerde top oynamak istiyordu.
- Babasıyla birlikte çimenlik alanlarda yuvarlanmaktan büyük zevk alıyordu.

2.4.7. Çağrışım ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Bir kelimenin ya da kavramın bir başka kelime veya kavramı hatırlatmasına çağrışım denir. Çağrışım yöntemiyle yapılan kelime öğretimi çalışmaları daha fazla kelime öğrenebilmek, pasif kelime hazinesinde bulunan kelimeleri aktif kelime hazinesine aktarabilmek için oldukça etkili bir yöntemdir (İnce, 2006: 61). Çağrışım yöntemiyle kelimeler hem kolay öğrenilmekte hem de öğrenilen kelimeler çabuk unutulmamaktadır.

Bu teknikte, öğrencilere herhangi bir varlığın görseli veya bir kelime verilerek onlardan bunların kendilerinde yaptığı çağrışımı yazmaları istenir. Ders ve çalışma kitaplarında genellikle öğrencilerin kendilerinde oluşan çağrışımları daha çok “kelime” şeklinde yazmaları hedeflenmiştir (Yıldırım, 2006: 19).

Öğretmen sınıfa birkaç resim, fotoğraf ya da nesne getirir. Bunları öğrencilerin görebileceği bir yere koyar ve bu nesnelerin çağrıştırdığı duygu ve düşünceleri yazıya dökmelerini ister (Sever, Kaya, Aslan, 2006: 62). Örneğin, sınıfa bir kitap ya da kitap resmi getirilerek öğrencilerden bunun çağrıştırdığı duyguları, düşünceleri anlatmaları istenir. “Kitap sizde ne gibi çağrışımlar yapıyor?” gibi sorular yöneltilerek yazma çalışması başlatılır. Böyle çalışmalarda önemli olan

kelimelerin sırasından çok, çocuğa yaptırmış olduğu çağrışım ve buluştur (Küçük, 2002: 253). Çağrışım yoluyla kelimeler hem kolay öğrenilmekte hem de öğrenilen kelimeler kolay unutulmamaktadır. Çünkü öğrenci, çağrışım yoluyla öğrenilen kelimelerin anlamlarıyla ilgili somut şeyler düşünüp tasarlamaktadır (Aygün,1999: 11).

İnce'nin (2006: 62-63-64) yapmış olduğu çalışmada şunlar yer almaktadır;

İlköğretim ders kitaplarının sözlük bölümleri ve TDK İlköğretim Okulları İçin İmlâ Kılavuzunu da dikkate alarak 40 adet temel kelime grubu oluşturduk. Bu gruplarda birbirlerine yakın kelimeler seçilmeye çalışıldı. Her gruba altı kelime konuldu ve kelimelerden biri fiil olarak seçildi. Ders kitaplarıyla öğretilmesi amaçlanan bu kelimeler çeşitli yöntemlerle daha etkili bir şekilde öğretilbilir. Ancak bu kelimelerin bir arada verilmesi çağrışım alanlarından faydalanma oranını ve yaratıcılığı arttıracaktır.

- ❖ Porselen, porsiyon, silip süpürmek, çanak, nefis, lezzet
- ❖ Çeltik, çoraklaşmak, gübre, çit, orak, pinekleme
- ❖ Lösemi, hekim, revir, beyhude, elem, yanıp tutuşmak
- ❖ Lokma, nimet, protein, şerbet, çeşni, umursamak
- ❖ Ekin, filizlenmek, ziraat, okka, ılıman, tabiat
- ❖ Tüylere diken diken olmak, vahşet, şarapnel, cenk, etmen, gaye
- ❖ Örf, gelenek, nezaket, merasim, üslenmek, şenlik
- ❖ Rakım, rampa, fren, dehşet, rahmetli olmak, çığ
- ❖ Medrese, fotosentez, özerk, objektif, azim, canını dişine takmak
- ❖ Cephane, felâket, sinsî, eşkıya, grup, yeltenmek
- ❖ Miskin, özensiz, kanına dokunmak, mecalisiz, vali, sual
- ❖ Filozof, mantık, özür, objektif, niyetlenmek, menfaat
- ❖ Poyraz, liman, rıhtım, şafak, sefer, dalıp gitmek
- ❖ Mintan, pabuç, şadırvan, cami, kilise, parmak ısırma
- ❖ Panzehir, merhem, cerrah, felç, yüreği burkulma, ecel
- ❖ Ana kuzusu, emanet, cüsse, çeyiz, cepken, gözden çıkarmak
- ❖ Âşık, bahtiyar, rastlamak, fanilâ, etken, çark
- ❖ Atom, ansiklopedi, profesör, ilkelik, icat etmek, laboratuvar
- ❖ Jüpiter, obje, ideal, denetlemek, fizik, safha
- ❖ Fiyat, fatura, pazarlık etmek, oğlak, hayırlı, obur
- ❖ Orijinal, opera, ezgi, enerjik, dinamik, rağbet etmek

- ❖ Şehit, rütbe, üniforma, ürpermek, övünç, ocak
- ❖ Efsane, anonim, folklor, destan, ozan, vurgulamak
- ❖ Aydın, eleştiri, yer yerinden oynamak, risk, utanç, çini
- ❖ İhracat, ithalat, piyasa, mahsul, verim, temin etmek
- ❖ Bilge, itibar, kefil, şükran, vaat etmek, nesil
- ❖ Amiral, bölük, koğuş, paydos, iftihar etmek, ülkü
- ❖ Çarık, saban, ayaz, çayır, bezdirmek, sefil
- ❖ Garp, şark, mücadele, kültür, zedelemek, ırk
- ❖ Jeoloji, oksijen, kaygı, prensip, meydan okumak, önem
- ❖ Elçi, boynu kıldan ince, entrika, zindan, burç, sedir
- ❖ Antoloji, engin, beyit, nüsha, şive, öğütlemek
- ❖ Ahşap, mescit, uygarlık, kervansaray, tapınak, mühürlemek
- ❖ Cihan, gazi, süngü, kalpak, medeniyet, özümsemek
- ❖ İntikam, koşum, kırbaç, şahlanmak, gezgin, aziz
- ❖ Cehalet, dimağ, reşit, çözümlenmek, bizzat, felsefe
- ❖ Yele, yağız, yalak, aba, dilim, hoşnut olmak
- ❖ Beddua, feda etmek, rehber, çayır, evrensel, zorba
- ❖ Gebe, gonca, şerit, meydanı boş bulmak, onur, mülk
- ❖ Espri, nükte, düş, hafiyeye, homurdanmak, sual

Ayrıca bu kelime gruplarından seçilecek olan herhangi bir kelime tahtaya yazılıp öğrencilerin diğer beş kelimeyi bulup bulamayacakları yoklanabilir. Yahut verilen kelime etrafında beyin fırtınası yoluyla o kelimeyi çağrıştıran kelimeler buldurulur. Yine bu kelimelerle bir öykü oluşturması istenebilir. Öğrencinin yaratıcılığının kullanıldığı bu çalışmada, çalışma yaptırılan grubun yaşı, kelime hazinesinin seviyesi, sosyo-ekonomik ve kültürel seviyesi göz önünde bulundurulmalıdır.

2.4.8. Doğrudan Yöntem ile Kelime Öğretim Tekniği:

Bazı öğrenciler bir konu ya da kavramla ilgili önemli kelimeleri öğrenememektedirler. Bunlara doğrudan öğretim yapmak gerekir. Akyol'un (2009: 212) doğrudan kelime öğretim yöntemine verdiği örnek şu şekildedir.

1. İki ile beş arası bir liste hazırlanır. Kelimeler ortam içinde (örneğin cümlede) tanıtılır.

- ❖ Yeni kelimeleri içeren cümleler tahtaya yazılır. Yazarken yeni kelimelerin altı çizilebilir veya renkli tebeşirle yazılabilir.
  - ❖ Hikâyenin tamamı öğrencilere okunur.
  - ❖ Önce öğretmen okur ve devamında öğrencilere tekrar ettirir.
  - ❖ Her bir kelime tahtada küçük harflerle yazılır.
  - ❖ Bir kelime seçilir ve öğrenciye heceletilir, sonra da tamamı okutturulur. Aynı çalışma başka bir öğrenciye de yaptırılır.
2. Öğrencilerin kelimelerle ilgili görsel ve işitsel hafızalarını geliştirici etkinlikler düzenlenir.
- ❖ Öğrencilere bir kelime gösterilir ve heceletilir.
  - ❖ Öğrencilerin gözleri kapatılır ve zihinden hayal ederek kelimeyi kâğıt üzerine yazmaları sağlanır.
  - ❖ Sonra yazdıklarını tahtadaki ile karşılaştırmaları sağlanır.
3. Aynı kelime zihinden yazdırılır.
- ❖ Sonra kelime gösterilir ve öğrencilere heceletirilir.
  - ❖ Tahtadaki kelime kapatılır ve öğrencilerin kendi defterlerine yazmaları sağlanır.
  - ❖ Tahtadaki ile yazdıklarını karşılaştırmaları sağlanır.

2.4.9. Dramatizasyon ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Dramatizasyon, bir duygu ve düşüncenin hareket, mimik, jest ve sözle anlatılmasıdır. Yani bir konu ya da durumun canlandırılması, yaşayarak yansıtılması, yaşantıya dönüştürülerek anlaşılması ve anlatılmasıdır.

Bu yöntem, anlama ve anlatma becerilerine olumlu etkiler yaparak kelime hazinesinin zenginleşmesini sağlamaktadır. Çünkü kelime hazinesi, dil becerilerinin aktif hale getirildiği durumlarda zenginleşmektedir (Yalçın, 2005: 74). Drama gösterileri öğrencileri konuşmaya yönelten en önemli araçlardandır. Öğrencilerin konuşmalarını sağlamak kelime hazinelerindeki kelimeleri aktif tutmak demektir.

Dramatizasyon terimiyle anlatılmak istenen etkinlikler, yalnızca hazır bir metni oynamak, onu canlandırmak değildir. Dramatizasyon, çocukların evde, sokakta ve okulda geçen hayatlarının birçok yönlerini de kapsar. Küçük çocukların daha okula başlamadan önce ve başladıktan sonra da evde ve sokakta oynadıkları oyunların çoğu (misafirlik, evcilik, hırsız- polis... vb. oyunlar) kendi kendine gelişen

veya taklide dayanan dramatisasyon örnekleridir (Oğuzhan, 269; Akt. Çeçen, 2002: 63-64).

Aral ve çalışma arkadaşlarının “Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcı Drama Eğitiminin Alıcı Dil Gelişimine Etkisi” adlı çalışmasında da Gönen ve Uyar Dalkılıç’ın “Anaokuluna Devam Eden 60–72 Aylık Çocuklara Destekleyici Olarak Uygulanan Eğitimde Drama Programının Çocukların Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışmalarında da belirttikleri gibi drama çalışmalarının dil gelişimine önemli bir katkısı vardır. Önder Tuzcuoğlu, Önder ve Kamaraj’ın “Dramanın Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kavram Öğrenmeleri Üzerine Etkisi” adlı çalışmalarında drama çalışmalarında yer alan çocukların kuralları bilme, ses çıkarabilen nesnelere isimlendirebilme, şekilleri vücudunu kullanarak ifade etme açılarından diğer öğrencilerden daha başarılı oldukları ortaya konulmuştur (İnce, 2006: 77).

Dramatisasyon yöntemiyle kelime öğretiminde, kelimeler öğrencilere baktırılarak değil yaptırılarak öğretilir. Bu yüzden öğrenciler canlandırdıkları metinlerde geçen kelimeleri rahatlıkla öğrenebilmektedir. Öğrencileri metinlerin anlamlarını öğrenmeye sevk etmeli ve bunun yolları gösterilmedir. Kullanılan materyal ve eğitim ortamı çocuklar tarafından tercih edilecek şekilde seçilip düzenlenmelidir. Her etkileşim ortamı onlara yeni deneyimler ve yeni kavramlar kazandıracaktır. Bunlar da kelime hazinelerinin zenginleşmesine yardımcı olacaktır. Öğrenciler yeni kelimeler öğrendikçe duygu ve düşüncelerini daha anlamlı ve kapsamlı bir şekilde ifade edeceklerdir. Öğrenciler öğrendikleri ve hoşlandıkları kelime ve cümleleri sık sık tekrarlarlar. Böylece dramatisasyon da kelime hazinesi zenginleştirme gerçekleşmiş olur (Gönen ve Dalkılıç, 35; Akt. Çeçen, 2002: 64).

Bir Drama Çalışması: Drama çalışmalarında anlatılacak olan kelimeler önceden öğretmen tarafından belirlenir. Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruba anlatacağı kelimeler verilir ve grup kendi içinde her kelime için ayrı ayrı beyin fırtınası tekniğini kullanarak anahtar kelimeler belirler. Grup drama çalışmasında sözel olarak en çok bu anahtar kelimeleri ifade eder. Sınıf dramatisasyon alışmasının sonunda kelimeyi tahmin eder. Gruplar arasından sınıf tarafından en çok kelimesi bilinen grup seçilir ve öğretmen tarafından ödüllendirilir. Bu çalışmada bir kelime anlamlısı, eş seslisi, yakın anlamlısı yahut zıt anlamlıları vasıtasıyla drama boyunca anlatılmaya çalışılır. Vücut dili, ses yansımaları kelimeler, kostümler ve materyaller yoluyla da de kelimeler anlatılmaya çalışılır. Bu yöntemin uygulaması zaman alsa,

materyaller ve kostümler açısından zahmetli olsa da öğrencinin empati kurmasını, iletişim becerilerini geliştirmesini, sosyalleşmesini, hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirmesini, tüm öğrencilerin derse katılmasını ve kendilerini ifade etme fırsatını yakalamalarını sağlar. Kelimeler öğretmen tarafından da dramatizasyon çalışmalarıyla anlatılabilir (İnce, 2006: 78).

2.4.10. Dinleme ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Dilin kazanılması ve kullanılması sürecinde önemli bir yere sahip olan dinleme, çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmede önemli bir etkiye sahiptir (Calp, 2007: 264).

Şarkı, türkü, masal, tekerleme, bilmece, televizyon ve radyo programları dinlenirken geçen yeni kelimeler öğrencilerin dikkatini çeker. Öğrenciler bu yeni kelimeleri öğrenmeye ve belleklerine almaya çalışırlar. Bu da öğrencilerin kelime hazinelerinin zenginleşmesine büyük katkı yapmaktadır.

Türkçe derslerinde öğrencilere yaşlarına uygun türdeki metinler dinletirilmelidir. Bu dinletiler öğretmenin kaydedilmiş sesinden olabileceği gibi, şairlerin, yazarların kendi sesinden ya da başkası tarafından standart Türkçeye uygun olarak okunmuş olan kasetler, CD'ler de olabilir. (Apaydın, 2010: 73).

Türkçe ve Edebiyat derslerinde öğretmen, ders içerisinde türlü becerileri kazandırmak üzere seçtiği araç metinden öğrencilere kazandıracığı yeni kelimeleri önceden belirler. Öğretmen tarafından yapılan örnek okuma sırasında öğrenciler metni dikkatle dinler ve yeni kelimeleri not eder. Metinler arası okuma yöntemini de kullanarak öğrenciye, daha önceki metinlerde geçmeyen, ilk defa bu metinde karşılaştığı kelimeler sorulur. Bu kelimelerin anlamı çeşitli yollarla bulunmaya çalışılır (Pilav, 2008, 62).

Öğrencilerin ilgisini çekecek bir metin seçilerek üzerindeki bazı kelimeler silinip öğrencilere dağıtılır. Öğretmen metni hızla okurken öğrencilerden dinlerken boş bırakılan yerleri uygun kelimeleri yazmalarını ister ve doğrusunu bulma çalışması yaptırabilir. Doğrusunu bulma çalışması sonunda öğrencilerin yaptıkları hataları metnin altına çıkarmalarını isteyerek öğrencilerin yaptıkları hataları bilmelerini ve ileride yapılacak uygulamalardaki kelime hazinesi zenginleştirme çalışmalarını adım adım izlemesini sağlayabilir (Yalçın, 2002: 129).

Türkçe Öğretim Programında kelime hazinesi zenginleştirme kazanımı altında dinleme veya izleme etkinliklerine şu örnekler verilmiştir:

- Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.

Etkinlik örneği:

Derleme: Masal, tekerleme, bilmece gibi sözlü kültür ürünleri derler.

Çin Seddi: Ortaya iki paralel çizgi çizilerek hayalî bir Çin Seddi oluşturulur. Bir muhafız seçilir. Muhafızın görevi belirsiz sesler çıkararak tekerlemenin söylenmesini engellemektir. Beşer kişilik iki gruba ayrılan öğrencilerden ezberlediği tekerlemeyi söyleyenler muhafızları geçerek Çin Seddi'ni aşar.

- Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.

Etkinlik örneği:

Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruba dinleyerek ezberlemeleri için şiir, mani veya tekerleme türlerinden biri verilir. Her gruptan bir öğrenci, seçilen metni arkadaşlarına belirlenen süre içerisinde tekrarlayarak okur. Verilen sürede hangi grup ezberlerse ödüllendirilir.

- Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

Etkinlik örneği:

Sözlük Oluşturuyorum: İsim veya fiillerden sözlük oluştururlar.

(Dinlenenlerden veya izlenenlerden hareketle öğrenilen kelimeler not edilir. Bu kelimelerden isim ve fiil olanlar gruplandırılarak sözlük oluşturulur.

Programda dinleme etkinliklerinin yapılırken öğrencilerin dikkat süresinin en fazla 10 dakika olduğunun göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmektedir. Dolayısıyla bu etkinlikleri bu süre içerisinde yaptırılmaya özen gösterilmelidir (MEB, 2009).

2.4.11. Dört Kare Stratejisi ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Dört kare stratejisi kelimeyle bir öğrencinin ön bilgisi arasında bağlantı kuran yeni bir kelime hazinesi zenginleştirme stratejisidir. Sınıf temelli çalışmalarda bu yaklaşımın tüm öğrencilerle “özellikle daha az yetenekli olarak belirlenen öğrenciler için” etkili olduğu belirtilmiştir (Eeds ve Cockrum, 1985; Akt. Cockrum ve Markel, 2007). Daha az yetenekli öğrenciler özel ihtiyaçlara sahip olarak etiketli öğrencileri içermektedir.

Bu öğretim stratejisindeki temel adım, yeni kelime hazinesi kelimelerini tanımlayan bir deneyimi öğrencinin hatırlamasına yardımcı olmaktır. Bu

öğrencilerin kelime hazinelerini arttırmak için ön bilgilerini kullanmaya yardımcı olacaktır (Shanker ve Ekwall, 2003; Akt. Cockrum ve Markel, 2007). Öğrencinin hatırladığı deneyim ile yeni kelime arasındaki bağlantı güçlendirilir.

Örnek:

İngilizce kullanıcılarına nadir bir İngilizce kelimenin öğretilmesidir.

Bu örnekte İngilizce ana dili ile dört kare stratejisi kullanma talimatları listelenmiştir. Bu örnekte öğretilmesi düşünülen kelime “extravaganza (fantezi)” dir.

- ❖ Öğrencilere bir boş kâğıt levha verilir ve kağıdı dört kareye bölmeleri istenir.
- ❖ Öğrencilere bir kareye “extravaganza (fantezi)” yazmaları söylenir.
- ❖ Olmayan bir tanımlama bağlamında kelimeyi kullanın. Bu örnekte olduğu gibi biz fanteziyi gördük. Bu kelimenin gramer fonksiyonunu gösterir.
- ❖ Şimdi, öğrencilere fantezi kelimesini tanımlamak için kullanabilecekleri sahip oldukları bir deneyimi çağırma için onlara yol açan bir soru sorun. Bu örnekteki soru çok heyecan verici bir yerde ya da muhteşem havai fişek gösterisi veya heyecan verici başka tür gösterilerde hiç buldunuz mu? Olabilir. Birkaç öğrenciden deneyimlerini paylaşmalarını isteyin ve “extravaganza (fantezi)” kelimesiyle deneyimlerini etiketleyin. Örneğin, eğer bir öğrenci büyük bir havai fişek gösterisi gördüğünü havaya ateş edilen yüzlerce roket olduğunu söylerse gösterinin bir “extravaganza (fantezi)” olduğunu onlara söyleyebilirim. Deneyimlerini uygun tanımlayarak paylaşan her bir öğrenci deneyimleri bir “extravaganza (fantezi)” olduğu için etikete sahip olması gerekir.
- ❖ İkinci karede, her bir öğrenci kendi deneyimlerinden bir “extravaganza (fantezi)”yi yazmalarını isteyin. Yazılarının “extravaganza (fantezi)” kelimesini içerdiğine emin olun.
- ❖ Öğrenciler üçüncü karede kesinlikle bir “extravaganza (fantezi)” olmayan bir örnek yazsınlar. Bir kez daha yazılarında “extravaganza (fantezi)” kelimesini içerdiklerinden emin olun. Örneğin bir öğrenci, çünkü yetenek gösterisinde herkesin üzerine bir ağırlık çöktü. Çok sıkıcıydı. Bu bir “extravaganza (fantezi)” değil yazmış olabilir.
- ❖ Dördüncü karede, öğrencilerin kendi sözleriyle “extravaganza (fantezi)” kelimesinin bir tanımını yazmalarını isteyin. Yazdıkları tanımlarda

kelimeyi kullanmaları gerekir. Örneğin bir öğrenci, “extravaganza (fantezi)” heyecan verici ya da muhteşem bir gösteridir yazmış olabilir. (Cockrum, Markel, 2007).

2.4.12. Eşleştirme ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Eşleştirme yöntemi ile kelimelerin eş veya zıt anlamlılarıyla, sözlükteki anlamlarıyla, uygun resimlerle eşleştirilmeleri istenilir. Bu teknik, öğrencilerin kelime bilgilerinin ölçülmesinin hedeflendiği bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşleştirme çalışmalarında öğrenciler hem öğrendikleri kelimeleri tekrar etme fırsatı bulurlar hem de yeni öğrendikleri kelimeleri pekiştirme imkânı bulurlar. Bu yöntemi öğrenciler bir oyun olarak algıladıkları için dikkatlerini bu çalışmalara verirler. Dolayısıyla yeni kelimeleri öğrenmeleri ve bu kelimeleri kullanmaları oldukça kolaylaşır (MEB, 2009).

Tablo 4

Eşleştirme ile Kelime Öğretimi Yöntemine İlişkin Bir Örnek

Örnek: Aşağıdaki resimleri adlarını yandaki kelimelerden uygun olanıyla eşleştiriniz.

Floresan

Ampul

Gaz Lambası

2.4.13. Eş Anımlı Kelimeleri Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Yazılış ve okunuş bakımından farklı fakat anlamca aynı olan kelimelerdir. Bu tür kelimeler birbirlerinin yerini tutabilir. Anlamdaş kelimelerin birisi genelde yabancı kökenlidir. Öğretimi yapılacak ya da pekiştirilecek olan kelimenin eş anlamlarını da kullanarak kelime öğretimi yaptırılır. Cümle içerisinde hem

öğretilecek kelime hem de eş anlamlı kelimeler kullanılarak kelimelerin aynı anlama geldikleri öğrencilere hissettirilir. Bu yöntemin nasıl kullanıldığı aşağıdaki örnek cümlelerle gösterilmiştir (MEB, 2009).

Örnek: soru- sual, öğrenci-talebe

- ❖ Öğretmen öğrencilerine soru sordu.
- ❖ Öğretmen talebelerine sual sordu.

Örnek: savaş-harp

- ❖ Komutan savaş sırasında askerlerine moral vermeye çalışıyordu.
- ❖ Komutan harp sırasında askerlerine moral vermeye çalışıyordu.

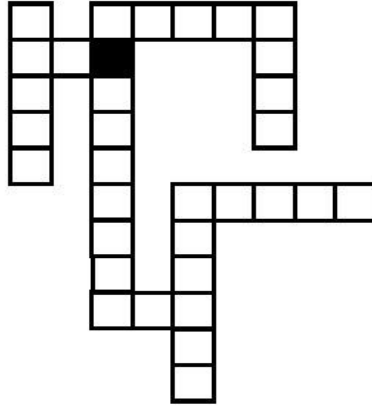
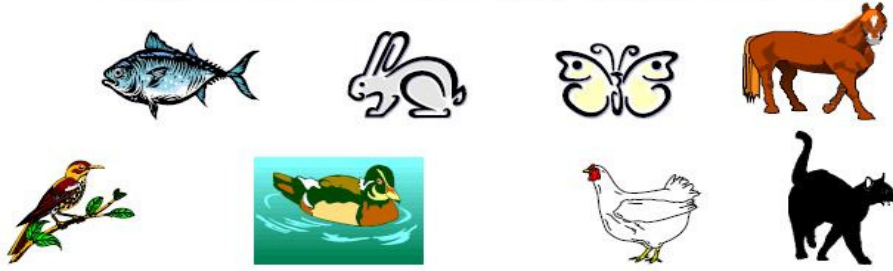
2.4.14. Görsellerden Yararlanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Öğrencilere, kelimenin temsil ettiği kavramın kendisi, resmi ya da varsa örnek olanları ve olmayanları gösterilir. Öğrenciler gösterilen bu görselleri incelemek ve bu görseller üzerine düşünmek için yönlendirilir. Bu sürecin sonunda öğrencilerin kavramın belirgin özelliklerini keşfetmeleri ve kavramın anlamını algılamalarında yardımcı olunur. Şayet bu yolla anlama ulaşılamazsa o zaman sözlük ve ansiklopedi; deyimler, terimler ve atasözleri ile ilgili kaynaklara başvurulabilir. Dilimizde var olan eş anlamlı, zıt anlamlı ve eş sesli kelimeler sınıf düzeyine göre belirlenerek bir şema halinde hazırlanıp sınıfın uygun bir köşesine asılabilir. Böylece şema, göz önünde olacağı için öğrencilerin dikkatini çeker ve kelimeler zamanla bilinçaltına yerleşir (Calp, 2007: 253, 263). Bir sınıfta her öğrencinin öğretim düzeyi aynı değildir. Farklı öğrenme stillerine sahip öğrenciler bulunmaktadır. Kimi öğrenciler sözlü anlatımları takip etmekte zorlanabilir. Harita, poster, şema, grafik gibi görsel araçlarla kolay öğrenebilirler ve bu araçlarla öğrendiklerini kolay hatırlarlar. Görsellerle yapılan etkinlikler böyle öğrenen çocuklara da hitap edecektir.

Tablo 5

Görsellerden Yararlanma ile Kelime Öğretimi Yöntemine Bir Örnek

Aşağıdaki hayvanların adlarını bulmacada uygun olan yerlere yazınız.

2.4.15. Gözlem ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Gözlem yoluyla kelime öğretiminde, insan hayatındaki gözlemlerden ve yaşantılardan yararlanılmaktadır. İnsanların yaşadıkları ortam, ilişkiler kurdukları çevre gözlem ve yaşantılarla birleştiğinde çok zengin bir kelime ortamı doğmaktadır. İnsanlar da bu ortamdan çeşitli kelimeler öğrenerek yararlanmaktadırlar. Görme engelli öğrencilerin kelime hazinesinin normal öğrencilere göre daha sınırlı olmasının sebebi de gözlemden yeteri kadar yararlanamıyor olmalarıdır (İnce, 2006: 97). Bu yöntemde, resim verilip altına isim yazılması, metin içinde kelime yerine resminin verilmesi gibi çalışmalar yapılmaktadır.

Göze hitap etmesi sayesinde öğrencilerin büyük bir zevkle yaptıkları bu çalışmalar sayesinde öğrenciler öğrendiklerini kolay kolay unutmamakta veya hatırlamakta zorlanmamaktadırlar (Yıldırım, 2006: 28). Bu yöntemde kullanılacak en uygun materyaller televizyon, video, slaytlar ve internet ortamıdır. Gözlem yönteminin aktif olarak uygulanması için öğrencilere okul gezileri, kır gezileri düzenlenmeli, filmler ve çeşitli resimler gösterilmelidir. Yaşantıları kullanmanın bir başka yolu da bazı durumları birlikte tartışarak onlar üzerinde yazılı anlatım ya da sözlü anlatım çalışmaları yaptırmaktır. Örneğin, “aşırı

ölçüde susadığımız” ya da “ acıktığımız bir anı anlatınız” biçiminde bir konu ortaya atıp öğrencileri konuşmaya yönlendiririz. Diyelim ki, susuzluğu anlatıyorlar. Anlatım süresi içinde dudakları çatlamak, dili damağına yapışmak, ağzı kurumak gibi deyimleri kullananlar çıkacaktır (Sezer v.d. ,1991).

2.4.16. Gruplandırma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Gruplandırma yönteminde, öğrencilere belirlenen başlıklar altında gruplayabilecekleri kelimeler verilir. Bu kelimeleri öğrencilerin başlıklara yazmaları istenir. Kavram bilgisinde karşımıza çıkan sınıflandırma, gruplandırma yönteminin temelini oluşturur. Bu yöntem, kelime öğretiminin kolaylaştırılmasına ve kelimeler arasındaki bağın öğrencilere kavratılmasına yöneliktir (Yıldırım, 2006: 20).

Bu yöntemde, yeni öğrenilen kelimeler genel başlıklar altında sıralanabilir. Örneğin, isimler, sıfatlar, okul, aile, zıt anlamlılar veya alfabetik sıralamalar (A ile başlayanlar, B ile başlayanlar gibi) yapılabilir (Akyol, 2009: 212). Gruplandırma yöntemiyle öğrenilen kelimelerin öğrenciler tarafından hatırlanması daha kolay olacaktır. Öğrencilere karışık bir şekilde otuz kırk arası kelime verilir. Bu kelimeleri çeşitli başlıklar altında gruplandırmaları istenebilir. Örneğin;

- 1- Aşağıda verilen kelimeleri taşlılar, hayvanlar ve bitkiler şeklinde gruplandırınız. Bu örneğe ek olarak değişik örnekler de verilmiştir.
- 2- Yılın aylarını yazınız ve mevsimlere göre gruplandırınız.
- 3- Aklınıza gelen kuş türlerini yazınız ve uçup ve uçamadıklarına göre gruplandırınız.
- 4- Bayramlarımızı dini ya da resmi bayramlar şeklinde gruplandırarak yazınız.

2.4.17. İlişkilendirici Yöntem ile Kelime Öğretimi Tekniği:

İlişkilendirici yöntemdeki hedef, konu ile ilgili ön bilgileri öğrencilere vermek ve bu bilgileri resim, slayt, video, internet gibi ortamlarda göstermek, öğrencilerin kendi yaşantılarıyla ilişkilendirmelerini sağlamaktır. Burada ön bilgilerden hareket edilmelidir (Akyol, 2009: 211).

Bu yöntemin kullanılması günlük yaşantının sınıfa taşınması anlamında değerlendirilebilir. Bu anlamda öğrencilerin dikkatini çekmesi bakımından öne çıkan bir yöntemdir (Yıldırım, 2006: 24).

Akyol (2009: 211) “İç Anadolu Bölgesinde görev yapıyor ve “kara iklimi” kavramını kazandırmaya çalışıyorsunuz, öncelikle kara ikliminin ne olduğunu, belirgin özellikleriyle ortaya koymaya çalışmalısınız. Hatta mümkünse özellikleri resimler eşliğinde tahtada göstermelisiniz. Örneğin, bu iklimde kışları soğuktur diyorsanız, soğuk havayı çağrıştıran bir resmi de hemen göstermelisiniz. Daha sonra ise çocukların farklı mevsimlerde farklı bölgelere gezi yapıp yapmadıklarını sormakla devam edebilirsiniz. Farklı bölgelere giden çocuklar, hangi mevsimde veya ayda dışarıda oldularsa karşılaştıkları iklim şartlarını, yaşadıkları çevrenin iklim şartlarıyla karşılaştırmaya çalışırlar. Bunu yaparken kendi çevreleri ile gezdikleri çevrelerin havasını, coğrafi yapısını, bitki örtüsünü, vb. yazılı ve sözlü olarak karşılaştırabilirler” örneğini vermiştir. Bu yöntem kişisel tecrübelerin zengin olduğu ortamlarda daha etkindir.

2.4.18. Jest, Mimik, Tasvir ve Taklit ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Öğrencilerin bilmedikleri bir kelimeyi jest ve mimiklerle anlatmaya çalışmak, tasvir etmek ve kelimeyi taklit yoluyla anlatmaya çalışmak kelime öğretiminde oldukça etkili bir yoldur. Bu şekildeki yöntemler öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çekmekte ve yapılan uygulamalar öğrencilerin dersi zevkle takip etmesini sağlamaktadır. Öğretilecek kelimelerin anlamları sözle ifade edilemiyorsa, bu kelimeler bu yöntemlerle anlatılmaya çalışılmalıdır.

Taşdemir ve diğerleri (2003: 7) öğretilecek kelime bir iş, hareket veya oluşu bildiriyorsa, bu eylem bizzat uygulanmalı veya açıklanmalıdır, demektedir. Örneğin; ‘gitmek’ fiili öğretilirken sınıfın bir yerinden başka yerine gidilmeli, ‘gülmek’ fiili öğretilirken gülüyormuş gibi yapılmalı, ‘açmak’ fiili öğretilirken bir kitap kapağı veya sınıfın kapısı açılmalıdır. Soyut bir kelime öğretiliyorsa, tasvir ve tarif yoluyla açıklama yapılmalıdır. Bu şekilde yapılan dersler öğrencilerin ilgi ve alakalarını en üst düzeyde tutmakla kalmaz aynı zamanda çocukların öğrendikleri kelimeleri unutmamalarını sağlar.

2.4.19. Kavram Geliştirme ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Çocuklar fonksiyonel özelliklerden, anlam yönünden ayırt edici özelliklere doğru ilerlerler. Bundan dolayı kavramların tanıtımında anlamlı yaşantılarla işe başlanmalıdır. Kavram geliştirme yöntemi kelimeleri, sadece sözlük anlamıyla değil çok yönlü öğretip uygulamaya koymayı amaçlayan bir yöntemdir. Bu yöntemle

çocuğun öğrenmeye aktif katılımı daha kolay sağlanmaktadır. Rentel (1971) kavram geliştirme yöntemiyle öğretimde beş aşamadan söz eder (Akt. Akyol, 2009: 213).

- ❖ Öncelikle kavram belirlenmelidir. Örneğin metin içerisinde bir anahtar kelime seçilebilir. Seçilen kavram uygun kelimelerle tanımlanmalı ve hangi anlamlara gelebileceği üzerinde durulmalıdır. Çocuğun düzeyine uygun olmayan ve çok soyut olan kavramlar seçilmemelidir.
- ❖ Kavramı başka kavramlardan ayıran özellikler üzerinde durulmalıdır. Benzer veya farklı bir kavramla karşılaştırılabilir.
- ❖ Kavramın kullanıldığı yerler örneklendirilmelidir. Nerelerde ve nasıl kullanılabileceği vurgulanmalıdır.
- ❖ Kavramın önemi vurgulanarak içeriği algılatılmalıdır.
- ❖ Kavramın kullanımı için fırsatlar yaratılmalıdır. Bunları bir örnek üzerinde şöyle gösterebiliriz.

Tablo 6

Sıfat: Tanım

Tanım	Varlıkları niteleyen ve isimlerden önce gelen kelimelerdir.
Sıfat ve isim karşılaştırılması	İsim varlığın kendisini, sıfat ise ismin özelliklerini belirtir. Sıfatlar isimlerden önce gelirler.
Kullanım alanları	Etkili bir anlatım sağlamak amacıyla bütün yazı türlerinde kullanılır.
Önemi	Sıfatsız anlatımlar kuru ve detaysız direkt anlatımlardır. Duygulara fazla hitap etmez. Etkileyici anlatımlar için sıfat kullanımı gereklidir.
Kullanım fırsatları	Kompozisyon veya herhangi bir nesneyi tanımlama çalışmaları yapılabilir.

Kavram geliştirme yönteminin bir takım yararları vardır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır.

- 🚩 Çocukların karşılaştırma ve kıyaslama becerilerini geliştirir.
- 🚩 Birden çok öğrencinin derse etkin bir şekilde katılımını sağlar.
- 🚩 Grup öğretimine ve bireysel öğretime uygundur.
- 🚩 Okul dışı ortamlarda öğrenme yöntemi olarak rahatlıkla kullanılabilir.
- 🚩 Birden çok kanalın öğrenme sürecinde yer almasını sağlar.
- 🚩 Diğer kavramlar hakkında bilgi edinilmeye neden olur. Özellikle karşılaştırma ve kıyaslama bunu gerektirir (Akyol, 2009: 213-214).

Bu yöntemin nasıl kullanıldığı aşağıdaki örnek cümlelerle gösterilmiştir.

MEKTUP

Tanım:

Öğretmen öğrencilere aşağıdaki resmi gösterir.

Resimle ilgili su soruları sorar:

- ✓ Resimde ne görüyorsunuz?
- ✓ Resimdeki adamın ismi nedir?
- ✓ Hiç mektup aldınız mı?
- ✓ Siz hiç mektup yazdınız mı?

Öğrenci cevapları alınır. Ardından öğretmen aşağıdaki açıklamaları yapar.

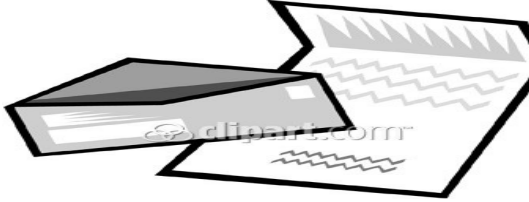
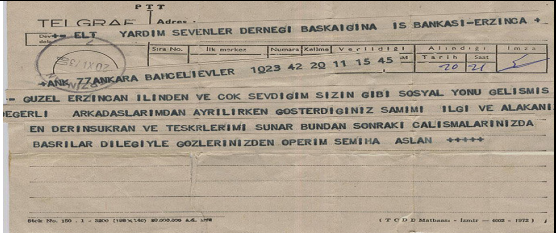
Bir şey haber vermek, bir şey sormak veya istemek için, birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıda mektup denir.

Günlük yaşamımızda insanlarla iletişim kurmak için birçok iletişim aracından yararlanıyoruz. Telefon, internet, mektup ve telgraf bu iletişim araçları arasında sayılabilir. Özellikle telefon ve internet yakınlarımızla kısa sürede iletişim kurmamızı sağlar.

Sınıfa bir mektup örneği getirilir. Mektup zarftan çıkarılır ve okunur. Yazan kişinin ne amaçla bu mektubu yazdığı öğrencilere sorulur. Mektup yazılan kâğıdın nasıl olması gerektiği, mektup kâğıdının nasıl bir kalemle yazılacağı söylenir. Zarfın üzerinde yer alan bilgiler incelenir. Gönderenin adının nereye, alıcının adının nereye yazılacağı gösterilir. Adres bilgileri ve posta kodunun yazılması gerektiği söylenir. Zarf üzerindeki adres bilgileri eksik olursa mektubumuzun alıcıya ulaşmasının zor olacağı belirtilir. Adresle birlikte posta kodu yazılırsa mektubumuzun daha hızlı ulaşacağı söylenir.

Tablo 7

Mektup ve Telgrafın Karşılaştırılması

MEKTUP	TELGRAF
Bir kâğıda yazılır. Kâğıt zarfın içine konulur. Zarfın üzerine doğru bilgiler yazılıp postaneye götürülür.	Postaneye gidilir ve orada yazılır.
Telgrafa göre yavaş bir iletişim aracıdır.	Mektuba göre daha hızlı bir iletişim aracıdır.
Şehir içi ya da şehirlerarası olmasına göre değişmeyen (sabit) bir ücreti vardır.	Telgrafta yazılı olan her sözcük için para alınmaktadır. Bu nedenle telgraf kısa yazılmalıdır.
	

Kullanım Alanı:

Mektubu annemize, babamıza, kardeşlerimize, akrabalarımıza, arkadaşlarımıza yazabiliriz. Bazen bir işe başvurabilmek için de mektup yazılabilir. Bu tür mektuplara “iş mektupları” denir.

Önemi:

Mektup bir iletişim aracıdır, yani haberleşmeyi sağlar. Sevincimizi, mutluluğumuzu, üzüntümüzü mektupla anlatabiliriz. Ancak bir zamanların en önemli iletişim aracı olan mektup artık önemini kaybetmiştir. Telefon, özellikle cep telefonları ve internet gibi iletişim araçları mektubun önemini kaybetmesine neden olmuştur.

Kullanım Fırsatı:

Sınıfa getirilen mektup ve zarf örneği tekrar incelenir. Üzerinde yer alan bilgilere ve bu bilgilerin nerelere yazıldığına öğrencilerin dikkatleri çekilir. Ardından öğrencilerden uzakta olan bir yakınlarına mektup yazmaları istenir. Yazılan mektup ve zarflar incelenir (Bulut, 2006: 28-29-30).

2.4.20. Kelimenin Anlamını Metinden Tahmin Etme Yolu ile Kelime

Öğretimi Yöntemi:

Bu yöntemde, anlamı bilinmeyen bir kelimenin kullanıldığı metin ya da cümledeki yerine göre anlamı tahmin ettirilerek öğrencilere kelimenin anlamı hakkında bilgi verilir. Öğrenci kelimenin anlamını hiç bilmeseyse bile onu metin içindeki diğer kelimelerle birlikte anlamlandırabilir. Bu çalışma bilinmeyen kelimelerin anlamının metnin gidişine göre tahmin edilmesidir. Bir kelimenin metnin içinde öğrenilmesi en iyi yollardan birisidir. Bunu yaparken sırayla metin dikkatli okunmalı, anlamı bilinmeyen kelimeler bulunmalı, bu kelimenin anlamı tahmin edilmeli ve kelimenin anlamının doğruluğu kontrol edilmelidir. Bu kapsamda Güneş (2007: 151) öğrencilerden kelimelerin anlamlarını kendisinden önce veya sonra gelen kelimeye, kelimenin içinde geçtiği cümleye, metne ve görsellere bakarak tahmin etmelerinin istenebileceğini ve sonrasında da tahminlerinin sözlüğe bakarak kontrol ettirilmesinin zihinsel sözlüğü geliştireceğini ifade etmektedir.

2.4.21. Kelime Çalışması ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Kelime çalışması, öğrenciler için yeni olan kelimelerin, anlam, yapı, yazım yönlerinden incelenmesi ve kullanılmasına alışkanlık kazanılmasıdır (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2004: 82). Bu uygulamada ilköğretimin ilk üç sınıfında, kelimelerin daha çok kullanılışları ve anlamları üzerinde durulur. Yeni kelimeler, öğrencilere hem sözlü, hem de yazılı olarak kullandırılmalıdır (Kavcar, v.d., 2004: 82). Kelimeler kullanılış yerine göre açıklanmalı, gerekmedikçe kelimenin başka anlamları üzerinde durulmamalıdır. Eğer kelimenin birden fazla anlamı varsa öğrenci kelimenin okuduğu parçadaki anlamını seçebilmelidir. Bu yöntem uygulanırken, hem hafızayı fazla yormamak hem de öğrenilen kelimeleri kısa sürede unutmamak için, öğrenilen kelimenin zorluğuna ve öğrencinin konuşma yeterliliğine göre 5 veya 10 kelime verilmelidir. Bu sayıyı arttırmak istenilen hedefe ulaşmayı geciktirecektir (Aygün,1999: 10).

2.4.22. Kelime Defteri ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Karakuş'a (2005: 139) göre bu yöntemdeki hedef, karşılaşılan yeni kelimeleri hafızaya yerleştirebilmektir. Yöntemin uygulama aşaması; televizyon, radyo ve internet ortamındaki konuşmalardan dinlenen, gazete, dergi ve kitaplardan okunan anlamı bilinmeyen yeni kelimelerle karşılaşıldığı zaman karşılaşılan yeni kelimenin

anlamını öğrenmek ve kelime hazinesine katmak için kelimenin deftere yazılması şeklindedir.

Öğrencilerden derslerde ve günlük yaşantılarda daha önceleri anlamını bilmediği ve ilk kez duyduğu kelimeleri özel olarak tuttıkları defterlerine not etmeleri istenir. Kelime defterine not edilen kelimeler öğrenci tarafından sürekli tekrar edilecek ve kavranılması kolaylaşacaktır. Sadece kelimeleri deftere yazmakla kalınmamalı defterdeki kelimelerle alakalı görseller ve bulmacalar gibi ekstra etkinliklere de yer verilmeli ve uygulatılmalıdır.

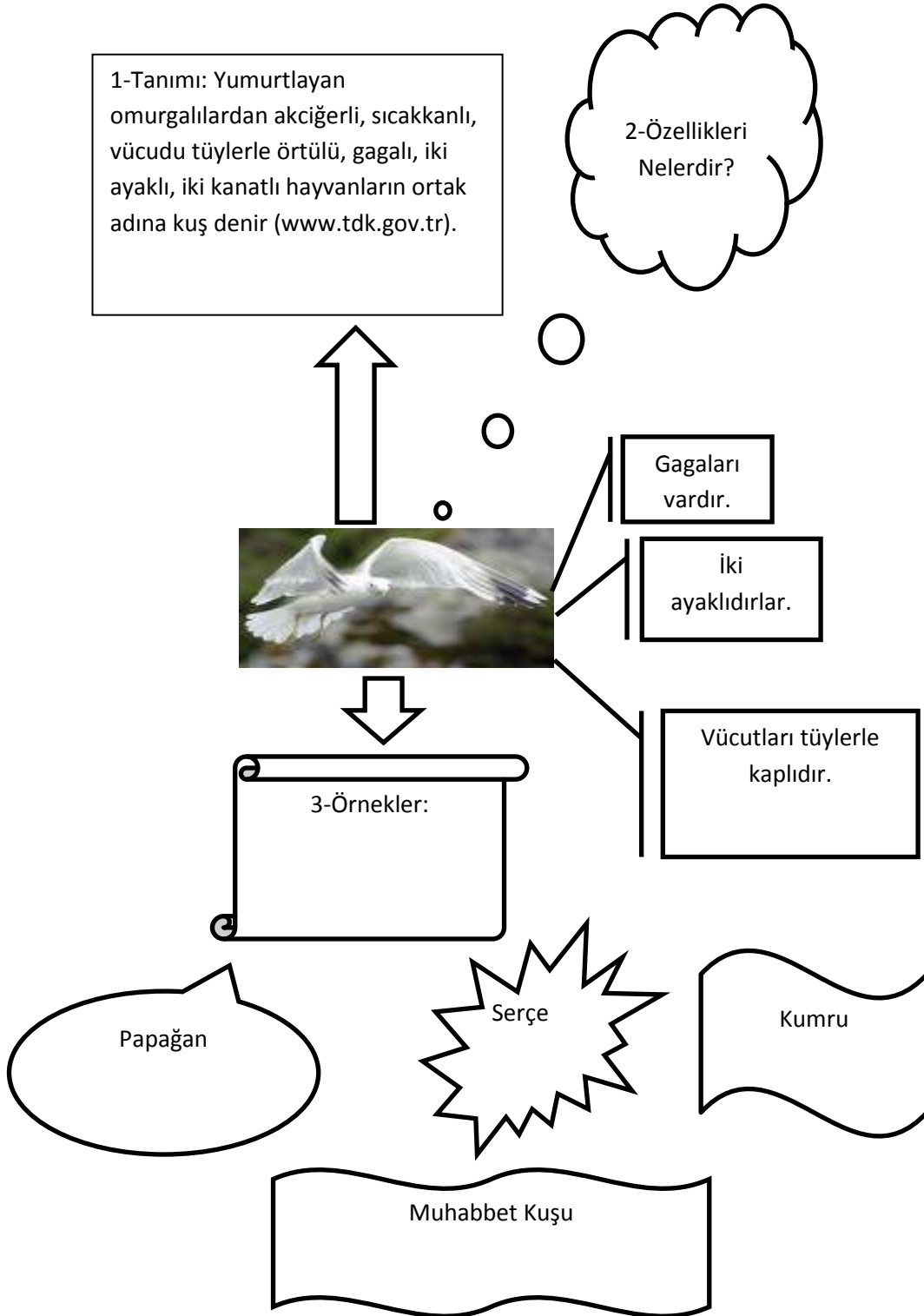
2.4.23. Kelime Haritası ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Kelime haritası yöntemi İlköğretim dördüncü sınıftan itibaren kullanılabilir. Bu yöntemde, öğretmen öncelikle yöntemin nasıl kullanıldığı hakkında öğrencilere örnekler vererek açıklamalıdır. Akyol'a (2009, 215) göre bu yöntem kullanılırken üç temel soruya cevap aranmalıdır.

1. Öğretilecek olan kelimenin ya da kavramın tanımı nedir?
2. Öğretilecek olan kelime neye benzemektedir?
3. Öğretilecek olan kelime ile ilgili örnekler nelerdir?

Bu yöntemle öğretilecek kelimeler rastgele seçilmemelidir. Öğretmen konuyu işlerken çok kullanılan ve çocukların anlamakta güçlük çektiği kelimeleri belirlemeli ve onlar üzerinde çalışılmalıdır. Bir metin işlenirken anahtar kelime seçilerek bu yöntemle öğretilebilir (Akyol, 2009: 215).

Tablo 8

Kelime Haritası ile Kelime Öğretimine Örnek

2.4.24. Kelime Listesi Oluşturma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Kelime listesi, öğretmeni dönem boyunca yapacağı kelime öğretimi çalışmalarında planlı kılacak, belirsizliği ortadan kaldırarak öğretmenin belli bir hedefe odaklanmasını sağlayacaktır. Bu liste öğretmen tarafından dönem başında, müfredatla da ilişkilendirilerek ders kitabının sözlük bölümü esas alınarak hazırlanmalıdır. Böylece yapılacak tüm etkinlikler bu kelimeler etrafında toplanacaktır. Zaman ve emek kaybı ortadan kalkacaktır (İnce, 2006: 98).

Kelime çözümlene çalışmaları döneminde hangi kelimeleri hecelere ayırdığımızı ve hangilerini ayıracağımızı bilmek için kelime listesi yapmak öğretmenlere fayda sağlayacaktır.

2.4.25. Konuşma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

İnsanlar konuşmaları sırasında duygularını ve düşüncelerini konuştukları konu etrafında aktif bir şekilde dile getirmek için pasif kelime hazinesinde bulunan, ancak daha önce hiç kullanmadıkları kelimeleri keşfederek ortaya çıkarırlar ve böylece aktif kelime hazinelerini zenginleştirmiş olurlar. Konuşma pasif kelime hazinesinde bulunan kelimelerin aktif kelime hazinesine katılmasını sağlar. Kelimeler kullanıldıkça belleğe yerleşir ve aktif kelime hazinesinde kalıcı olmaları sağlanır.

Topluluk karşısında duygu ve düşüncelerini serbestçe ifade eden öğrenci, hem özgüven kazanarak psikolojik tatmine ulaşacak, hem de kullandığı dilin kelime hazinesine sahip olma yolunda önemli bir başarı yakalayacaktır. Konuşma esnasında anlam bakımından yerli yerinde kullanılan bir kelime kolay kolay unutulmaz. “Amerika Birleşik Devletleri Texas Üniversitesinde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre insanlar, okuduklarının %10’unu, gördüklerinin %30’unu, görüp işittiklerinin %50’sini, sadece işittiklerinin %20’sini, görüp işittikten sonra söylediklerinin %80’ini, yapıp söylediklerinin %90’ını hatırlamaktadır” (Demirel, 1995: 79; Akt. Pilav, 2008: 63).

Konuşma yolu ile kelime öğretiminde şu etkinliklere yer verilebilir:

- 1- Öğretmen, öğretmek istediği kelimeleri listeler ve listeden seçtiği 10-15 sözcüğü sınıf içi konuşmalarda öğrencilerin kullanmasını ister.

- 2- Öğretmen, seçtiği ya da öğrencilere seçtirdiği bir konuyla ilgili önceden oluşturduğu listeden kelime ve kavramları gruplara ayrılan öğrencilerin seçmesini sağlar. Her bir sözcüğü ya da kavramı bir öğrenci anlatır.
- 3- Öğretmen, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek için öğretilcek listesinden birtakım kelimeleri ya da kavramları tahtaya yazar. Bir olay ya da hikâyenin girişini anlatır.
- 4- Tahtadaki kelime ve kavramların kullanılmasını isteyerek öğrencilere olay ya da hikâye tamamlatılır. Öğretmen, öğrencilerin olay ya da hikayeyi tamamlaması sırasında onların söylediği o derse kadar öğretmediği kelimeleri tahtaya renkli olarak yazar. Böylece öğretmen, öğrencilerin olay ya da hikâye tamamlamada kullandığı kelimeleri de ayırt etmiş olur.

Konuşma, en doğal ve en sık kullanılan dilsel yetenektir. Konuşma yeteneğinden mahrum olan insanlar, toplumla uygun bir iletişim kuramamaktadırlar. Bu insanların yaşamda başarıyı yakalaması da zor olmaktadır. Bu yüzden, ana dil eğitiminde konuşma yeteneğinin geliştirilmesine gerekli önem verilmeli ve öğrencilere yeterli pratik olanağı sunulmalıdır (Özbay, 2005: 177).

2.4.26. Metin Yazma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Metin yazma yöntemiyle kelime öğretiminde öğrencilerden kelime veya kelime grupları verilerek hikâye, masal, şiir v.b metinler yazmaları istenir. Bazı etkinliklerde öğrencilerin verilen kelimelerin dışında kendilerinin de belirleyeceği kelime veya kelime gruplarını da ekleyerek metin yazmaları istenebilir. Bu yöntemle öğrencilerin sahip oldukları kelime hazinelerini kullanarak bir bütün oluşturmaları amaçlanmaktadır. Kelime öğretimi yöntem ve teknikleri kullanılarak kazanılan kelimelerin konuşurken ve yazarken kullanılması esasına dayanan bu yöntem pasif kelimeleri aktif hâle getirmede önemli rol oynar. Kelimeler kullanıldıkça sağlamlaşır ve millileşir; aksi halde ölür giderler (Karakuş, 2005:139).

2.4.27. Muhtemel (Olası) Cümleler ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Kolay ve etkili bir kelime hazinesi zenginleştirme yöntemi olan bu yöntemde, ön bilgilerin hatırlanmasını, öğrencide ilgi ve merakın uyanmasını, tahmin becerilerinin gelişmesini, etkili tartışmaların gerçekleşmesini, bilinen ve bilinmeyen kelimeler arasındaki ilişkilerin anlaşılmasını sağlamak amaçlanmaktadır (Moore ve Moore, 1986; Moore, Readence ve Rickelman, 1989).

Bu teknikte “Önce üzerinde çalışılacak temel kavram belirlenmeli daha sonra da kavramla ilgili kelimeler listelenmelidir” (Moore ve Moore, 1986; Moore, Readence ve Rickelman, 1989 Akt. Akyol, 2009: 222). Altı sekiz arası zor kelime ve bu kelimelerin anlaşılmasına yardımcı olacak kelimeler belirlenmelidir. Listelenen kelimeler tahtaya yazılmalı ve öğrencilere okutulmalıdır. Öğretmen okunamayan kelimelerin hem okunuşu hem de anlamlarıyla ilgili öğrenciye yardımcı olmalıdır. Öğrenciler kelimeler üzerinde konuşmaya teşvik edilmeli ve kelimelerin okuyacakları metinden seçtikleri söylenmelidir. Öğrencilerden kelimelerden hareketle metin hakkında tahminlerde bulunmaları istenebilir. Daha sonra üzerinde çalışılan kelimelerden en az ikisinin yar aldığı cümleler oluşturulmalıdır. Burada önce öğretmen örnek vermeli daha sonra çocuklardan istemelidir. Bir kelime birden fazla cümlede kullanılabilir. Oluşturulan cümleler öğrenciler tarafından yanlış da olsa tahtaya yazdırılmalıdır. Çocuklara cümleler tekrar okutulduktan sonra çocuklar “Cümlelerinin ne derece doğru olup olmadıklarını kontrol etmelidirler. Sonra metinde anlatılanlarla tahtaya yazılan cümleler karşılaştırılmalı ve yanlışlıklar düzeltilip yetersizlikler giderilmelidir. Çocuklar temel kavramları defterlerine not alabilirler” (Akyol, 2009: 222).

Stahl ve Kapinus’un (1991) beşinci sınıf öğrencilerine yönelik yaptığı bir araştırmaya göre muhtemel cümleler yöntemi öğretimi ve kendisi zor olan kelimelerin tanınmasına ve anahtar kavramların hatırlanmasına katkı sağlamıştır (Akt. Akyol, 2009: 222).

2.4.28. Müzik ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Müzik milletlerin temel kültür değerlerinin en önemli dallarından biridir. Tarih öncesi devirlerden, kuşların ötüşünden, yağmurun sesinden, rüzgârın ve deniz dalgalarının uğultusundan esinlenerek, içi boş bir kütüğe deri geçirip vurarak, hayvan bağırsaklarından yapılan ipleri çekerek, boynuz, kemik ya da odunlardan boruları üfleterek tabiattaki seslere kendince bir renk ve canlılık katan insanların hayatında müzik en eski ve en etkili bir zevk aracı olmuştur. İşte bu yüzden çocuk için insanlarla ve dünyayla ilişkilerinin başlamasıyla müzikle de ilişki başlar. Ninnilerin uykudan önceki sakinleştirici etkisi düşünülürse müziğin yaşamla iç içe olduğu görülür.

Üç dört yaşları arasında çocuğun müzikle ilişkisi iyice artar ve müzik dili onun için konuşma dilinin ötesinde, düşüncelerini belirtebildiği ve çevresine

aktarabildiği bir araç olur. Bazı melodileri tanıyabilir ve tempo tutabilir. Belirli tonlardaki değişikliği fark eder ve bu ayrımı hareketlerle tanımlar” (Mağden ve Ömeroğlu, 1991: 34).

Öğrencinin tahmin etme ve düşündüğünü rahatça ifade edebilmesi açısından olduğu kadar yaratıcı becerilerini geliştirmesi açısından da müzik etkinlikleri önemlidir. Ayrıca müzik, monotonlaşmış bir ders için iyi bir motive aracı olabilir. Ancak iyi planlanmış bir bütünün parçası olarak kullanıldığında müzikle öğretim başarılı olabilir.

Müziğin etkili olarak kullanılabilmesi için öğretmen aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir:

- 1.Konuya uygun bir parça seçmelidir.
- 2.Seçtiği müzik parçası, öğreteceği parçaya uygunluk arz etmelidir. Söz gelimi, geniş zamanı anlatıyorsa, öğrenciye sunacağı parça geniş zamanlı fiillerin geçtiği bir parça olmalıdır.
- 3.Parça öğrencinin seviyesine uygun olmalıdır.
- 4.Parça, öğrencinin anlayabileceği (kelimeleri yakalayabileceği) bir ritimde olup ne çok hareketli ne de çok yavaş olmalıdır.
- 5.Parçayı seslendiren şarkıcının diksiyonunun düzgün olmasına dikkat edilmelidir.
- 6.Müzik parçası anlaşılır olmalıdır.
- 7.Müzik parçasının amacına ulaşip ulaşmadığına dair değerlendirme sınavı yapılmalıdır” (Taşdemir ve diğerleri, 2003: 94).

Çocukların dil gelişimine yardımcı olması açısından şarkı öğretimi de söylemede zorlanılan kelimelerin öğretimi ve yeni kelimelerin öğrenilmesinde etkili bir çalışmadır.

Şarkıların öğretimindeki telâffuz egzersizlerinden birkaçı ise şöyledir:

- Şarkının sözleri şarkıdaki ritimler içinde hecelenir.
- Şarkının heceleri temel ses içinde tek ses olarak hecelenir.
- Şarkının sözleri dörtlük sürelerde hecelenir.
- Şarkının sözlerini önce öğretmen söyler, sonra çocukların tek tek ve birlikte tekrar etmesi istenir (Arslan, 2003: 293).

1. Müzikle Öğretim Çalışması: Şarkılardan birinin sözleri çıkarılıp yazılı hale getirilir. Şarkıların fazla hızlı olmamasına dikkat edilir. Şarkı sözlerini yazdıktan sonra öğrencilerin düzeylerini göz önünde bulundurarak, bildikleri ya da

öğrenmelerinin yararlı olacağını düşündüğünüz kelimeleri çıkartılır. Çıkardığımız kelimelerin yerine boşluklar bırakılır ve bu boşlukları numaralandırılır. Önceden hazırlayıp çoğalttığımız bu metni öğrencilere dağıttıktan sonra, şarkı dinlettirilir. Öğrenciler şarkıyı dinlerken boşluklara gelen kelimeleri doldurmaya çalışırlar.

2. *Müzikle Öğretim Çalışması*: Öğretmek istediğimiz kelimelerin, şarkı sözünün içinde geçtiği parçaları sınıfta ders sırasında kısık sesle ders boyunca dinlettirip ders sonunda şarkının yüksek sesle tekrar dinlenmesi ve tahtaya sözlerinin yazılmasıyla gerçekleştirilir. Kelimenin altı çizilerek üzerinde anlam çalışması yapılır.

3. *Müzikle Öğretim Çalışması*: Öğrenciler tarafından beğenilen bir şarkının sözleri değiştirilerek öğretmek istenen kelimeler şarkının içine yerleştirilir. Öğrenciler tarafından bu sözlerle şarkıyı söylerler. Öğrencilerin bilmedikleri kelimeleri bulup anlam çalışmaları yapılır.

Müziğin çocuk üzerindeki etkisinden faydalanılarak okulöncesi eğitim kurumlarında çocukları sakinleştirmek amacıyla kullanılabilir. Ayrıca müzik yalnız şarkı söylemek amacıyla değil, çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemede en önemli eğitim araçlarından biri olmalıdır (Mağden ve Ömeroğlu, 1991: 40).

Japon keman sanatçısı ve öğretmeni Dr. Shinichi Suzuki tarafından geliştirilmiş olan Suzuki müzik öğretim metoduna göre, doğru bir şekilde eğitilen her çocuk, ana dilini öğrenmek için yeteneğini geliştirebildiği gibi müzik yeteneğini de geliştirebilir. Suzuki'ye göre müzik yeteneğini geliştirmenin yolu çocuğun ana dilini öğrenme sürecinde takip ettiği yoldur. Ana dili yaklaşımının en önemli unsurunu müzik dinlemek oluşturur. Çocuklar doğdukları andan itibaren annelerinin konuşmalarını dinleyip taklit ederek konuşmayı öğrenirler. Burada olduğu gibi Suzuki metodunda da çocuk müzikal bir çevre içinde yetişirse istenilen sonuca ulaşılabilir. İşte Japonya'da ve 38 ülkede toplam 400.000 öğrencisi olan Suzuki eğitim kurumlarında kullanılan bu yöntemle yüzlerce müzisyen yetiştirilmiştir. Anadilinin ve müziğin birbirine bu denli yakın ve iç içe olduğunu gösteren bu yöntem müzik eğitiminde anadilinin önemini de vurgular.

1. Örnek:

Çayır çimen geze geze ooo oo

Çayır çimen geze geze ooo oo

Oldum ben bir geveze

Kızına gönül verdim

Darılma hanım teyze ooo

2. Örnek:

Artık demir almak günü gelmişse zamandan
 Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan
 Hiç yolcusu yokmuş gibi alır yol
 Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol
 Birçok giden memnun ki yerinden
 Çok seneler geçti çok seneler geçti
 Dönen yok seferinden

3. Örnek:

Şafak söktü yine sunam uyanmaz
 Hasret çeken gönül derde dayanmaz
 Çağırırım sunam sesin duyulmaz
 Uyan sunam uyan derin uykudan
 Çektiğim gönül elinden
 Usandım gurbet elinden
 Hiç kimse bilmez halimden
 Uyan sunam derin uykudan

4. Örnek:

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
 Sönmeden yurdumun üstünde en son ocak.
 O benim milletimin yıldızıdır parlayacak;
 O benimdir o benim milletimindir ancak.

5. Örnek:

Gemilerde talim var, bahriyeli yarım var.
 O da gitti sefere, ne talihsiz başım var.

6. Örnek:

Bütün gece ağladım, dalgalar kucağında
 Geceler, ben ve deniz yalnızlar rıhtımında.

7. Örnek:

Lodosum tuttu, poyrazım soğuk
 Mazeretim var, asabiyim ben (İnce, 2006: 70-71).

2.4.29. Okuma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Kelime hazinesini zenginleştirmenin en güzel yollarından birisi de okumadır. Öğrencilere okuma alışkanlığı ve zevki kazandırılmalıdır. Okuma alışkanlığının kazandırılması, kelime hazinesine katılan kelimelerin daha kolay kavranmasını sağlayacaktır. Okuma alışkanlığı aynı zamanda kelime hazinesini canlı tutar ve pasif kelimeleri harekete geçirir (Apaydın, 2010: 92).

İnsanlar arasında okuyanların, eğitilmiş olanların kelime hazineleri, az okuyan, az eğitilmiş olanlara göre daha zengindir. Vakit geçirmek ve ilgi duyduğu bir konuyu araştırmak için okuyan insanlar, okuduğu metin içinde yeni kelimelerle karşılaşmaktadır. Bu kelimelerin anlamlarını kelimenin parça içindeki gelişinden ya da sözlükten arayarak öğrenmektedir (Karakuş, 2005: 136).

İlköğretim Türkçe 1-5. Sınıflar Öğretim Programının (2009) hedefleri arasında da geçen “Okunan parçanın anlaşılması için her şeyden önce kelime hazinesinin yaşa ve seviyeye uygun bir şekilde zenginleşmesi” önem arz etmektedir. Seviyeye uygun metinlerde yeni karşılaşılan kelimeler çocukların meraklarını arttıracak ve öğrenciler bu kelimeleri öğrenmek için kelimelerin anlamlarını araştırmaya başlayacaklardır. Bu da kelime hazinesinin zenginleşmesini sağlayacaktır.

Kelime hazinesi zenginleştirmede mühim bir rolü olan okuma etkinliklerinde şunları yapabiliriz:

- Kelimenin anlamını cümlenin gelişinden çıkarma.
- Kelime bir varlığı ifade ediyorsa önce varlığın kendisini, yoksa resmini göstermek.
- Kelimenin temsil ettiği kavramın örneklerini sunma.
- Kelimenin temsil ettiği kavramın uygun olmayan örneklerini sunma.
- Kelimenin anlamını sözlük, ansiklopedi ve dipnotlardan buldurma.
- Kelimenin eş, zıt, yakın anlamlarını vererek birbirleriyle karşılaştırma.
- Soyut kelime ise tanımından hareketle öğrencilerin kelime dağarcığına katma.
- Kelimenin yapısı üzerinde durma.
- Kelimenin cümle içindeki görevini ve diğer kelimelerle ilişkisini belirleme yoluna gidilmelidir (Calp, 2007: 261-162).

Öğretmen sınıf içi disiplini sağlayarak herkesin okuma işiyle uğraşmasını temin etmeye çalışmalıdır. Öğrencilere, eğer bilmedikleri kelimeler varsa okurken onları belirtmeleri söylenir.

2.4.30. Otuz Üzerine On Artı Yöntemi ile Kelime Öğretimi Tekniği:

Öğretmen öğrencilerin seviyelerine uygun otuz kelimeyi öğrencilere vererek bu kelimelerle hikâye, masal, hatıra, haber, mektup... gibi yazılar yazdırır. Bu kelimeleri öğrenciler istedikleri kadar kullanabilirler. Her 1-2 haftada bir kelime sayısı on tane arttırılır. Bu etkinliğin sonunda öğrenciler, planlı ve düzenli olarak birçok kelimeyi öğrenir (Yıldız, 2008: 332). Öğretmenler bu yöntemi sadece metin yazdırmada değil herhangi bir konuşmada, bir dramada ya da doğaçlama tarzı oyunda da kullanabilir.

2.4.31. Oyun ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Oyun, çocukların ilgi ve neşe kaynağıdır. Oyun çocuğun toplumsallaşma sürecinde oldukça önemlidir. Çocukların seçtikleri oyunlar kişiliklerini yansıttığı gibi bir kurala uyma, bir bütünün parçası olma gibi alışkanlıklarını da geliştirir. Çocuklar oyunlarla düşündüklerini hemen ifade edebilirler, kendi güçlerinin farkına varırlar ve kendi gibi olan çocuklarla kimi zaman beraberce koydukları kurallara uyararak rekabet etmektedirler (Jersıld, 1979: 173). Oyun öğrencinin toplumsallaşmasında olduğu kadar nesnelere verilen isimlerin, nesnel olmayan değer ölçütlerinin kavratılmasında da etkili olur. Dil gelişiminde, kelime kazanımında, düzgün cümle kurmada, kendini ifade etmede etkilidir. Oyun, çocukları fikri ve hissi yönden olgunlaştırır. Çocuk; nesnelere, olaylar arasındaki ayrılıkları ve benzerlikleri oyunla kavramaya başlar. Buna paralel olarak da düşünme, algılama, kavrama gibi mantık gerektiren soyut yetenekler yönünden de gelişme sağlar.

Eğitsel oyunun ise iki amacı vardır: Birincisi, çocuğa zevk verir, onda kazanma, üstün gelme, başarıya duygusunu yaratır. İkincisi, öğretmen tarafından çocuğa bazı yetenekler, beceriler kazandırılır ve geliştirilir (Dirim, 2000: 3). Oyun, özellikle çocukluk yıllarında insanın bedensel ve zihinsel gelişimine katkıda bulunan, duygu ve düşüncelerini ifade edebildiği bir etkinliktir (Dirim, 2000: 3).

Çocuklar açısından sadece bir eğlence ve zaman geçirme aracı olan oyun, sağlıklı gelişimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Gruplar hâlinde uygulanacak yarışmalar, ilginin sadece oyuna odaklanmaması kaydıyla eğlenerek bir etkinlikte rol

alma amaçlı olmalıdır. Bu oyunlar, sözel olmayan, tahtada oynanan oyunlar, kelime odaklı oyunlar, hazine avı ve tahmin oyunları olarak ayrılabilir (Erkan, 1999: 43).

Okuma yazma çalışmalarında oyunlar kullanılmaktadır. Konuların oyunlarla kavratılmaya çalışılması çocukları en can alıcı noktadan yakalamış olacaktır. Oyunlar eğlenceli bir öğretim ortamı sağlamanın yanında girişimcilik, işbirliği ve başarı duygusu da yaratır. Oyunlar Türkçe derslerinde kelime hazinesi zenginleştirme çalışmalarında etkili bir kelime pekiştirme ve kelime öğretimi yöntemi olarak da kullanılır. Oyunları seçerken çocukların yaş, cinsiyet ve seviyelerini de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu çerçevede, aşağıda kullanılacak oyunlar açıklanmıştır.

2.4.32. Parmak ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Özellikle birinci sınıflarda oldukça etkili olabilecek ve hatırlamayı kolaylaştıran basit bir yöntemdir. İlköğretimin ilk üç senesinde rahatlıkla kullanılabilir. Örneğin, haftanın günlerini, yılın aylarını öğrenmede rahatlıkla kullanılabilir. Her parmak haftanın bir çalışma gününe karşılık olarak kullanılabilir (Akyol, 2009: 212). Parmak ile kelime öğretim yöntemi, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesine katkıda bulunması ve öğrenciler için kalıcı bir öğrenme sağlayabilmesi açısından oldukça önemli bir yöntemdir.

2.4.33. Resimleme ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Özellikle İlköğretim 1. kademe öğrencilerinin kendi dünyalarında resmin belirleyici bir özelliği ve önceliği vardır. Resimler, çocuğu içinde bulunduğu ortamdan çok daha zengin bir ortama taşıyarak ruh dünyasını, kelime hazinesini zenginleştirmekte önemli rol oynarlar. Görme duyusunun kullanılması

algılama açısından en etkili yöntemdir. Dil gelişiminde anlama oranları ise şöyledir: Tatma %1, dokunma % 1. 5, koklama %3. 5, işitme %11, görme %83'dür (Kazan, 2000: 662). Resimleme ile kelime öğretimi, çocuğun sahip olduğu becerileri ortaya çıkarmanın yanında, fikir yürütme, hatırlama, keşfetme, yorumlama, sıralama becerilerini geliştirmeyi planlar. Özellikle somut algılama düzeyindeki öğrenciler için kelime öğretiminde resimleme ile öğretimin daha başarılı olduğu düşünülebilir.

Öğretilen kelimelerin resimlerinin öğrenci tarafından yapılması da hem kelime anlamının pekiştirilmesi açısından hem de öğrenciler hakkında çok geniş bir çerçevede bilgi edinilmesi açısından yardımcı olur. Öğrenciler yaptıkları resimlerde

kızgın, saldırgan, mutlu, coşkulu olup olmadıklarını çizimleri ve kullandıkları renklerle ifade ederler. Resimlerde kullandıkları nesne ve figürlerle iç dünyalarını anlatırlar.

Görsel araç kullanımı, hem ekonomik hem de etkileyicidir. Yalnızca bir resim, kelime listesi vermeden derse ısınma ya da dersi sonlandırma amaçlı kullanılabilir. Bu sayede öğrenci yalnızca kendi seçtiği kelimelerle konuşma olanağı bulmuş olacaktır. (Erkan, 1999: 44). Kelime öğretiminde resimlerden çok çeşitli şekillerde yararlanılmaktadır. Aşağıda bu kullanımlardan bazılarına değinilmiştir:

- ❖ Resimleri sunarak anahtar kelimeleri tanıtmak. Öğretmenin, konuyla ilgili resimleri kullanarak kelimeleri tanıtmaya esasına dayanır. Söz gelimi, anlatılacak konunun meslekler olduğunu düşünelim. Öğretmen, meslekler konusunu anlatmadan önce bu konuyla ilgili resimli kartlar bulur. Öğrencilere meslekleri, adlarını söyleyerek teker teker anlatır. Mesleklerin tanıtımından sonra öğrencilere; “Bu mesleğin adı nedir?” türünden sorularak sorarak, öğrencilerin bu meslekleri öğrenip öğrenmediklerini tespit eder.
- ❖ Öğretmen kelimeyi söyler. Öğrenci de resme bakarak söylenen kelimenin altındaki rakamı söyler. Birinci maddedeki aktivitenin pekiştirilmesi amacıyla yapılan bir başka aktivitedir. Öğretmen, önceden belirlediği renkli resimli kartları, öğrencilerin rakamları görebileceği bir şekilde numaralandırır. Bu flâş kartları sırayla bir panoya yerleştirir. Daha sonra panoya yerleştirdiği bu resimlerden herhangi birinin adını söyler. Öğrenciler ise, adını işittikleri kelimenin resmini panodan bulup, bu resmin altında olan rakamı öğretmene söyler. Bu yolla öğretmen, öğrencilerden kaçının söylenen kelimenin resmini bulup bulamadıklarını görecektir.
- ❖ Öğretmen resimde yer alan numarayı söyler. Öğrenci de numaraya bakarak kelimeyi söyler. Yukarıdaki yöntemin uygulanış olarak tersidir. Öğretmen, resimlerin altındaki numarayı söylerken, öğrencilerden resimde yer alan kelimeyi ifade etmelerini ve adını söylemelerini ister.
- ❖ Öğretmen teker teker resimleri gösterir ve öğrenci, gösterilen nesnenin adını söyler. Bu aşamada öğretmen, ilk üç aktivitenin amacına ne denli ulaşmış ulaşılmadığını kontrol eder. Öğretmen, öğrencilere, elindeki resimleri sırayla göstererek bu resimlerdeki kelimeleri söylemelerini ister.

Yukarıda ifade edilmiş her türlü kavramın öğretilmesinde kullanılabilir” (Taşdemir ve diğerleri, 2003: 9-10).

2.4.34. Sözlü Açıklama ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Bu yöntemde öğretilecek olan kelimenin kavranılmasını sağlayacak metinlerin kullanılması esas alınmaktadır. Lewis ve Hill (1985), bu yöntemin, kelime öğretimini uygulamaya taşımasından dolayı etkili bir yöntem olduğunu savunmuşlardır (Akt. Yalçın, 2005: 68).

“Fark etmez” kelimesinin anlamını açıklayabilmek için aşağıdaki örneğe bakmamız etkili olacaktır.

Örnek: “Çay mı kahve mi alırsınız?”

Sorunun ardından da verilebilecek yanıtları söyler:

“Çay lütfen”, “Kahve lütfen” ya da “fark etmez” (Gairns ve Redman, 1991; Akt: Yalçın, 2005: 68).

Bu örnek sayesinde öğrenciler hem fark etmez kelimesinin anlamını hem de kullanım alanını öğrenmektedir (Yalçın, 2005: 68).

2.4.35. Sözlük Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Sözlükler sözcükler hakkında bilgi veren koleksiyonlardır (Uzun, 2005: 1). Aksan ise sözlüğü, bir dilin (ya da birden çok dilin) kelime hazinesini, söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla veren, bağımsız biçim birimleri temel alarak bunların başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir söz varlığı kitabıdır, şeklinde tanımlanmaktadır (Akt: Gür, 1999: 18). Okuma anında çocuklar sözlük kullanmasalar bile, kelime hazinesini zenginleştirmede başvurulabilecek etkin kaynaklardan birisi de sözlüklerdir” (Akyol, 2009: 219).

Sözlük; dikkati sağlama, eş söz dizimsel beceri kazandırma, kelime hazinesi zenginleştirme, aktif katılım ve canlılık sağlama, doğru ve yerinde kullanım örnekleri verme, kendi kendine öğrenme eğilimini geliştirme, öz güven geliştirme, bağlam verme, yardım isteğinde azalmayı sağlama gibi yararlar da sağlar (Budak, 2000).

Kelime öğretimi çalışmalarında, öğrencilerimize ilk önce sözlük kullanmayı öğreterek ve bunu bir alışkanlık hâline getirmelerini sağlayarak dilimizin inceliklerini, zenginliklerini fark etmelerini sağlayabiliriz. Birinci sınıflar için tercih edilecek sözlükler için Akyol, resimli sözlükleri önermekte, çok büyük ve karmaşık

sözlüklere birinci sınıflarda gerek olmadığını belirtmekte, kelime tanımlama işleminde ise iki temel unsura dikkat etmek gerektiğini belirtmektedir. Bunlar:

- 1- Kelimenin veya kavramın ait olduğu sınıfı veya kategoriye belirtmesidir.
- 2- Kavram veya kelimeyi diğer kavram ve kelimelerden ayıran bir-iki özelliğin verilmesidir (Akyol, 2009: 219).

Linda Verstraten “Fix Phase in Monolingual Learner Dictionaries” adlı çalışmasında eğitici bir sözlükte dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde sıralamıştır:

- ✓ Kelime kökeni
- ✓ Doğru yazım
- ✓ Doğru sesletim
- ✓ Kelime sınıflaması
- ✓ Söz dizimine bağlı işlevsel değişimler
- ✓ Anlamsal ayrıntılar ve farklılıklar
- ✓ Kullanım örnekleri ve bağlamlar
- ✓ Eş ve karşıt anlamlar
- ✓ Anlam katmanları
- ✓ İlişkili gönderimler
- ✓ Stilistik bilgiler
- ✓ Anlamsal bilgiler ve ekler (Budak, 2000: 22).

Türkçe Okul Sözlüklerinin Değerlendirilmesi adlı bildirisinde Prof. Dr. Yahya Akyüz (1988), okul sözlükleri nasıl yazılmalı, bu alanda neler yapılmalı sorusunun cevabını 12 başlık altında toplamıştır. Bunlar:

- 1- Okul sözlükleri bir “kelimeler listesi” gibi değil, zevkle okunabilir bir kitap gibi düşünülmelidir.
- 2- Okul sözlükleri bol örnekli olmalı ve bu örnekler, millî tarih, coğrafya ve kültürümüzden alınmalı ve bunların öğretimi amacını da taşımalıdır.
- 3- Sözlüklerde yapılan alıntı ve örnekler millî ve önemli yazarlar ve eserlerden yapılmalıdır.
- 4- Bazı örneklerin açıklamalarında kelimelerin tekrarından kaçınmamak lâzımdır. Meselâ, demir almak terimi hem demir hem de almak maddelerinde açıklanabilir.
- 5- Okul sözlükleri avuç içi büyüklüğünde, bir cildi geçmeyecek şekilde, resimli, çizgili, haritalı, renkli olmalıdır.

- 6- Türkçenin çeşitli yönlerine ilişkin sözlükler hazırlanmalıdır: Atasözleri ve deyimler sözlüğü, çeşitli dersler için kavram, terim sözlükleri, çağrışım yapan kelimeler sözlüğü, duyuları zenginleştirici, duyuların ifadesini kolaylaştırıcı sözlükler, eş anlamlı kelimeler sözlüğü.
- 7- Sözlükler iyi kâğıda basılmalı, dikişli, ciltli, renkli olmalıdır.
- 8- Öğrencinin sözlüğe bakma alışkanlığını kazanması açısından derslerde sözlük üzerinde çalışmak ders işleme yöntemi olarak şart koşulmalıdır.
- 9- Tüm ders kitaplarının arkasında o ders ve alanla ilgili terimler alfabetik olarak konmalı ve açıklanmalıdır.
- 10- Türkçe okul sözlükleri, birbirini tamamlayacak şekilde ilk ve orta öğrenim düzeylerinde hazırlanmalıdır.
- 11- Sözlükler yardımcı ders kitabı olarak görüldüğünden veliler öğrencilere sözlük almada tereddüt edebilirler. Bu yüzden sözlüklerin fiyatları mümkün olduğunca düşük tutulmalıdır.
- 12- Belli başlı kriterlere uymayan sözlükler Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi tarafından kabul ve tavsiye edilmemelidir (Akt: İnce, 2006: 55-56).

Göçer (2001: 388-403; Akt. İnce, 2006: 56) “Türk Dili ile İlgili Sözlüklere Genel Bir Bakış ve Günümüz İlköğretim Sözlükleri” adlı makalesinde ise okul sözlükleri konusunda Akyüz’den farklı olarak;

- Sözlükler hazırlanırken “İstatistikî bilgilerden hareket ederek sözlüğün hitap ettiği sınıftaki öğrencilerin bilmesi gereken kelime sayısı nedir, ne olmalıdır?” konusunun belirlenmesi önemlidir.
- Birinci sınıflarda verilecek fişlerin sözlükte de bulunması gerekmektedir.
- Sözlükler hazırlanırken o sınıfın ders kitaplarındaki kelimelerin de taranması ve sözlüklerde bu kelimelerin de bulunması gerekmektedir.
- Kelimelerin kökenleri mutlaka kısaltılarak yazılmalıdır şeklinde görüşlerini bildirmiştir.

Sözlüklerde kelimenin tanımının arkasından verilen örnek cümleler konusunda ise Göçer (2001) önemli yazar ve şairlerimizin önemli eserlerinden seçilen cümlelerin sözlüklerde kullanılması gerektiğini belirtirken, Çotuksöken (1999) “Okul Sözlükleri Üzerine” adlı makalesinde sözlüklerde başkalarından seçilmiş örnekler yerine sözlük yazarının doğal kullanım ortamlarına uygun düşecek örnek cümleleri kullanması gerektiğini belirtmiştir (Akt. İnce, 2006: 56).

Ölmez (1994; Akt. İnce, 2006: 57), “Türk Dillerinin Sözlükleri ve Türk Sözlükçülüğü” adlı makalesinde ise Türk sözlüğünün görevlerini kısaca sıralamıştır; Sözlüğün çağdaş bir anlayışla yapılan eleştirileri göz önüne alarak yeniden düzenlenmesi ve kelimelerin artık uzlaşmış bir yazım esasına göre derlenmesi gerekir. Ayrıca teknik yenilikler ışığında göz önünde bulundurularak hazırlanacak olan terim sözlüklerinin de her seferinde yeniden gözden geçirilmesi, kökenbilim ve karşılaştırmalı sözlüklerin hazırlanmasının önemli olduğuna değinmiştir.

Hayati Akyol kelime öğrenme ve kelime hazinesini zenginleştirme yollarını açıklarken Haris ve Sipay’ın sözlük kullanmakla ilgili belirledikleri bir dizi beceriye değinmiştir. Bu beceriler şöyledir:

1. Kelimelerin yerini bulma:

- A. Alfabetik sıralamayı ve amacını anlama.
- B. Alfabetik sıralamayı kullanma becerisi.
  - ❖ Verilen harften önce ve sonra gelen harfleri hızlı bir şekilde belirlemek.
  - ❖ Birinci, ikinci vb. harflere göre kelimeyi bulabilmek.
  - ❖ Hedeflenen kelimeye en yakın sayfayı açabilmek.
  - ❖ Sayfa başlarında verilen kılavuz kelimeleri kullanabilmek.
  - ❖ Sözlüklerde harflere göre düzenlenmiş parmak indekslerini kullanabilmek.
- C. Hecelenmesi tam olarak bilinmeyen bir kelimeyi bulabilmek.

2. Kelimelerin telâffuz edilişlerini belirleyebilme:

- A. Sözlük girişlerini anlamak.
- B. Kısaltmaların anlamlarını bilmek.
- C. Sözlükteki telâffuz kılavuzunu bulma, anlama ve kullanma.

Verilen;

- Heceleri,
- Seslendirme şekillerini,
- Ses değeri ile ilgili işaretleri,
- Vurgu işaretlerini anlama ve kullanma.
- D. Alternatif telâffuz şekillerini anlama.

3. Kelimenin anlamını ve kullanımını belirleyebilme:

- A. Kısaltmaları anlama.
- B. Anlamı oluşturmada, cümlede kelimelerin kullanımının önemini anlama.
- C. Tipik sözlük tanımlarını yorumlayabilme.

D. Kelimenin uygun anlamını seçebilme.

E. Üretilmiş kelimelerin köklerini belirleyebilme.

F. Kelimenin kabul edilen günlük, eski, argo ve kabul edilemeyen kullanımlarını birbirinden ayırt etme.

G. Kelimenin kaynağını belirlemek (Haris ve Sipay, 1990: 532: Akt. Akyol, 2009: 220).

2.4.36. Tekrar ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Öğrenilen bir kelimenin unutulmaması ve günlük konuşmalarda kullanılması devamlılığa bağlıdır. Bir kelimenin bilinçli olarak kelime hazinesine yerleştirilmesi ancak aralıklı ve uygun zamanlarda yapılacak tekrarlarla mümkün olur. Kelime öğretiminde kelimenin bir kez değil sık sık verilerek tekrar ettirilmesi gerekmektedir (Öz, 2003:197).

Öğrenilen kelimelerin unutulmaması için, bunların sıkça tekrarlanması gerekmektedir. Çünkü öğrenilen sözcükleri uzun süre hafızada tutmak mümkün değildir (Aygün,1999: 10). Bir derste yeni öğretilen kelimeler, sonraki derslerde öğrencilerin bu kelimeleri hatırlaması ve bunların kelime hazinelerine kalıcı bir şekilde yerleştirebilmesi için tekrarlatılmalıdır.

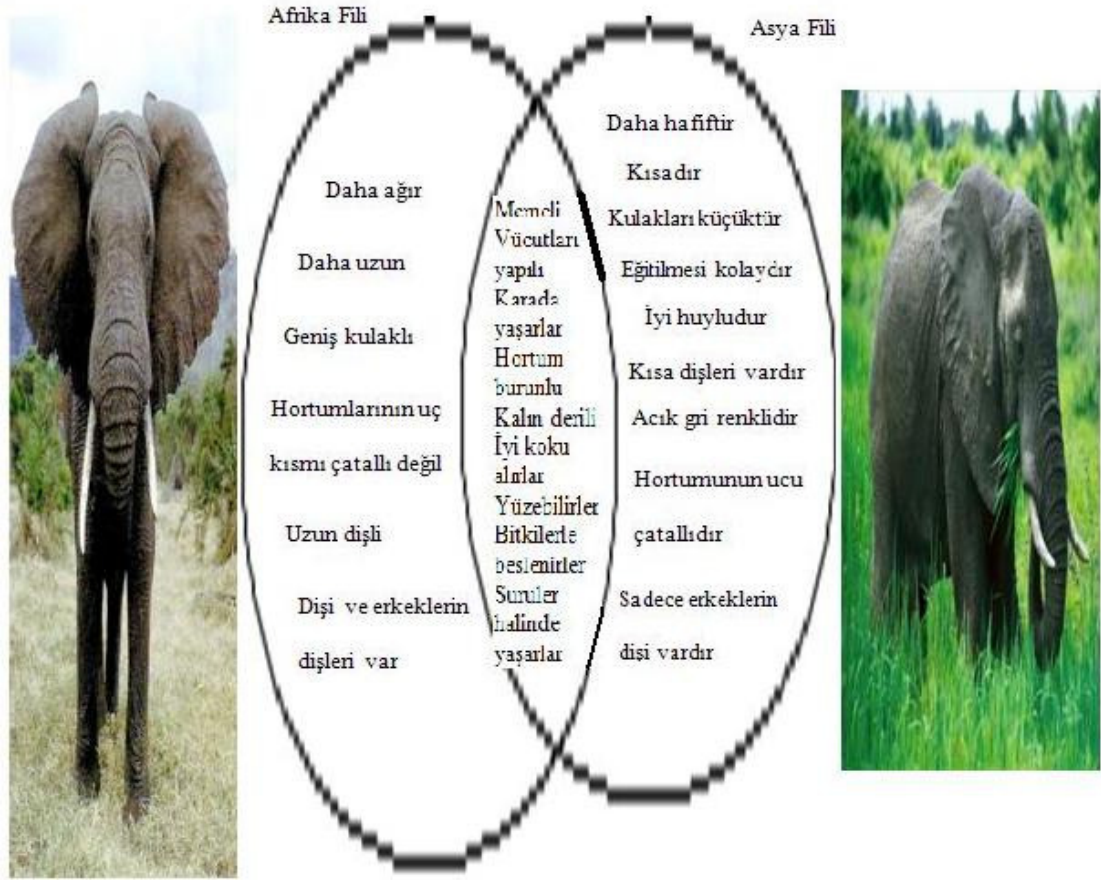
Tekrarlar yapılırken çeşitli etkinliklerle desteklemek tekrarı zevkli ve eğlenceli hale getirecektir. Kelime tekrarının, telâffuzun geliştirilmesinde ve öğrenilmesi zor kelimelerin anlaşılmasında büyük rolü vardır (Gürses, 2003: 510).

2.4.37. Ven Şeması ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Ven şeması karşılaştırma ve kıyaslama türündeki metinlerde çok daha rahat kullanılabilir bir yöntemdir. Öğrenciler karşılaştırma ve kıyaslamalarda kullanılan kelime ya da kavramları etkili bir şekilde uygulamalı olarak öğrenebilirler. Çünkü burada görsel unsurlar da (resimler, slaytlar vb.) kullanılabilir. Ven şemasında dairelerin her birine kıyaslanan veya karşılaştırılan varlıkların kendilerine özgü özellikleri yazılır. Kesiştikleri bölgeye ise varlıkların ortak özellikleri yazılır. Okuma öncesi de kullanılan bir yöntemdir ama okuma sonrası kullanıldığında daha etkili bir yöntem olmaktadır. (Akyol, 2009: 222).

Aşağıda Gunning'den (2006) uyarlanmış Ven şeması ile kelime öğretimi yöntemine ait bir örnek verilmektedir (Akt. Akyol, 2009: 222-223).

Tablo 9

*Ven Şeması İle Kelime Öğretimi Yöntemine İlişkin Bir Örnek***2.4.38. Yakın Anlamlı Kelimeleri Kullanma ile Kelime Öğretimi****Yöntemi:**

Yazılışı ve okunuşu farklı olan, anlamdaş gibi görüldüğü hâlde birbirinin yerini tamamen tutmayan, yani aralarında anlam ayrıntısı bulunan kelimelerdir. Bunlar çoğunlukla Türkçe kelimelerdir. Öğretimi yapılacak ya da pekiştirilmek istenen kelimeye yakın anlamı olan kelimeler kullanılarak kelime öğretimi yapılabilir. Öğrencilerin yakın anlamı kelimeleri eş anlamı kelimelerle karıştırmaması için bu konu üzerinde durulması gerekmektedir. Bu yöntemin nasıl kullanıldığı aşağıdaki örnek cümlelerle gösterilmiştir.

Örnek:

Kardeşim sana küsmüş.

Kardeşim sana kırılmış.

Kardeşim sana gücenmiş.

Kardeşim sana kırılmış.

Birinci cümlede bir "kesinlik ve aşırılık" anlamı, ikinci cümlede bir "esneklik, hatta hoşgörü" anlamı, üçüncü cümlede "üzülmek" anlamı, dördüncü cümlede "gücenip görüşmez olmaz" anlamı vardır (MEB, 2009).

2.4.39. Yazma Yolu ile Kelime Öğretimi:

Konuşma becerisindeki ve etkinliklerindeki gibi yazma becerisi ve etkinlikleri de aktif kelime hazinesini geliştirmeye yönelik yollardan biridir.

Bugün İlköğretimden yükseköğretime kadar her türlü eğitim basamağında öğrenim gören öğrencilerimizin duygu ve düşüncelerini konuşma ve yazma yoluyla dile getirmekten kaçındıklarını ya da son derece sınırlı söz varlığı ve kelime hazinesiyle bunu yapabildiklerini görüyoruz. Bu tespiti pek çok insan yapmakta ve sorunun çözümü için bir dizi yöntemler önermektedir. Şurası bir gerçektir ki, yeterince düşünmeyen, hissetmeyen, hayal etmeyen bireyler elbette ki bunları ifade etmekte de zorlanacaktır. Kişi kelimelerle düşündüğüne göre bireyin kelime hazinesini zenginleştirmek bir bakıma düşüncesini zenginleştirmek ve hayallerini genişletmek anlamına gelmektedir (Pilav, 2008: 66).

Yazma etkinlikleri kazanılan yeni kelimelerin unutulmasını engellediği gibi daha başka yeni kelimelerin öğrenilmesi zorunluluğunu da ortaya çıkaracaktır. Okuma ve konuşma becerisi gibi yazma becerisi de yeterince yapılacak tekrarlarla kazanılacaktır. Her fırsatı değerlendirerek yazma çalışmasına özendirme öğretmenin başlıca görevi olmalıdır.

Mektup yazma İlköğretimden itibaren yazılı anlatım becerisi kazanmada ve kişisel kelime hazinesini zenginleştirmede oldukça etkili bir yoldur. Çünkü öğrenci mektup yazarken karşıdaki kişiyi etkileyebilmek için, duygu ve düşüncelerini en güzel bir biçimde anlatma ihtiyacı hisseder. Bunun içinde en yeni kelimeleri, edebî gücü yüksek ifade kalıplarını, deyim ve atasözlerini kullanır. Bu da elbette kelime hazinesine olumlu katkı yapar. Avrupa ülkelerinde öğrencilerin kelime servetlerini artırmak ve yazma becerilerini geliştirmek için mektup yazma, günlük tutma ve anı kaleme alma gibi çeşitli etkinlikler teşvik edilir (Pilav, 2008: 66).

Bazı yazma etkinliklerini şu şekilde sıralayabiliriz;

Belirli sayıda kelimeler tespit edilir ve her hafta 10-15 yeni kelime eklenerek seviyeye uygun türlerden masal, öykü, hatıra, haber yazdırılır. Bir Kavram etrafında tahtaya kelimeler ve kavramlar yazdırılır. Öğrenciler, bu kelime ve kavramlardan istediklerini bireysel ya da sınıfla beraber seçerler. Bu kelimeleri kullanarak metinler

yazarlar. Okunan ya da dinlenen bir metinde geçen kelimeler ya da kelime grupları tahtaya yazılır ve öğrenciler bu kelimeleri ya da kelime gruplarını kullanarak cümleler kurarlar. Seviyeye uygun bulmacalar çözdürülür. Verilen kelimelerin kullanıldığı paragraflar yazdırılır.

2.4.40. Zıt Anımlı Kelimeleri Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Anlamca birbirinin karşıtı olan kelimelerdir. Tüm kelimelerin zıt anlamlısı yoktur. Öğretimi yapılacak ya da pekiştirilecek olan kelimenin zıt anlamlarını da kullanarak kelime öğretimi yaptırılmasıdır. Cümle içerisinde hem öğretilecek kelime hem de zıt anlamlısı kullanılarak cümlenin nasıl birbirine tam karşıt anlam aldığı öğrencilere hissettirilir. Bu yöntemin nasıl kullanıldığı aşağıdaki örnek cümlelerle gösterilmiştir (MEB, 2009).

Örnek: ak-kara, cevap-soru, gülmek- ağlamak, zengin-fakir.

Benim ak dediğime sen her zaman kara dedin.

Zengin insanların fakir insanlara yardım etmesi çok güzel bir davranıştır.

2.4.41. Zihinsel İmaj Yöntemi ile Kelime Öğretimi:

Öğrencilerin zihinsel faaliyetleri neyi öğrenip neyi öğrenmedikleri konusunda önemli bir etkidir. Yapılan bir araştırmada psikologlar öğrencilere bir dakika boyunca verilen resme bakmalarını istemişlerdir. Resimde bir oturma odasının görünümü vardır. Resmin gösteriliş şekli ve süresi aynı olduğu halde bazı öğrencilerin diğerlerinden resimle ilgili çok daha fazla şey hatırladıkları görülmüştür. Bu da her öğrencinin zihinsel açıdan birbirinden farklı olduğunun bir göstergesi olmuştur.

Zihinsel semboller, hafızayı kuvvetlendirmeye yarayan unsurlardır. Zihinsel sembollerin en belirginleri ise görsel sembollerdir. Kelimeyi görsel bir sembole akılda tutmak kelime hazinesini zenginleştirme çalışmalarının da en belirginlerinden biridir (Howe, 2001: 23-40; Akt. İnce, 2006: 81).

Her bireyin bir kavramı karşılayan kelimeyi tek bir şekliyle hatırlamasında ona yardımcı olan zihinsel faaliyetleri vardır. Kimi öğrenciler kelimeyi öğrendiği yerle veya kişiyle birlikte hatırlayabilir. Kimi öğrenciler resmiyle, kimi öğrenciler bir şarkı ya da marşın içinde geçtiği haliyle o kelimeyi hatırlayabilir. Zihinsel imaj çalışmaları, -öğrenci seviyesine göre- kelimenin zihindeki imajıyla hatırlatılmasına dayanır. O kelimenin çağrıştırdığı diğer kelimelerden de faydalanılır. Öğretmen,

çağrışım alanına ve zihinlerdeki imajına göre cümleler kurarak kelimeyi hatırlatmaya ve pasif kelime kadrosundan aktif kelime kadrosuna geçirmeye çalışır. (İnce, 2006: 82).

Zihinsel İmaj Çalışmaları

1. Bu çalışma oyunlaştırılarak sınıf ortamında tüm öğrencilerin yer alabileceği bir etkinliğe de dönüştürülebilir. Kartonlara anlatılacak kelimeler ve o kelimeyi çağrıştıran kelimeler yazılır. Anlatılması istenen kelime çağrışım kelimeleri kullanılmadan karşı tarafa anlattırılır. Kelimeyi anlatırken yasaklı kelimeyi kullanan ve belirlenen süre içinde kelimeyi tahmin edemeyenler elenirler.

2. O derste öğretilecek kelimeler, öğretmen tarafından öğrencilerin zihinlerindeki imajı harekete geçirerek tahmin etmeye yönlendirecek cümlelerle buldurulmaya çalışır. Kelime anlatılırken öğretmen, o kavram alanına ilişkin bir role bürünür. Jest, mimik ve tarif ve tasvirlerden yararlanır. Örneğin;

Şehit: Ben bir askerim (Asker selamı vererek). Ülkem için savaşırken ölüyorum. Tabutumu bayrağımızla sarıyorlar. Bana öldü diyorlar ama ülkesi için savaşıp ölenlere ölü denmez.

Üniforma: Şimdi buraya bir subay geldiğini ve selam vererek sınıfın ortasında dimdik durduğunu düşünün. Ne kadar da güzel giyinmiş. Omzunda rütbesini gösteren yıldızların olduğu bir kıyafet giymiş. Birden Mehmet'e soruyor: "Hey asker! Benim kıyafetime ne ad verilir? (İnci, 2006: 82).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme (çalışma grubu) ile veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeylerini ve kullanma sıklıklarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, tarama modelinde olup betimsel bir nitelik taşımaktadır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Karasar, 2009: 77). “Betimsel istatistik, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemleri tanımlar. Betimsel istatistik bir örneklem üzerinde ya da ulaşılabilen durumlarda evrenin tamamından gözlem yaparak elde edilen verileri kullanarak, araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini betimlemeyi amaçlayan süreçtir” (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü 2010: 4).

3.2. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)

Bu araştırmanın evrenini 2010- 2011 öğretim yılında İzmir İli Karabağlar İlçesindeki ilköğretim sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İzmir İli Karabağlar İlçesindeki ilköğretim okullarında görev yapmakta olan toplam 250 ilköğretim sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Sınıf öğretmenleri ile ilgili bilgiler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 10

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	143	57.2
Erkek	107	42.8
Toplam	250	100

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan 250 ilköğretim sınıf öğretmeninin % 57,2'sinin (143) kadın öğretmenlerden, % 42,8'inin (107) erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 11

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kıdem Yılı Dağılımları

Kıdem	N	%
0-10 yıl	42	16,8
11-15 yıl	78	31,2
16-25 yıl	96	38,4
26 yıl ve üstü	34	13,6
Toplam	250	100

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan 250 ilköğretim sınıf öğretmeninin % 16,8'ini (42) 0-10 yıl aralığındaki öğretmenler, % 31,2'sini (78) 11-15 yıl aralığındaki öğretmenler, % 38,4'ünü (96) 16-25 yıl aralığındaki öğretmenler, % 13,6'sını (34) 26 yıl ve üstü aralığındaki öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen bir ölçek kullanılmıştır. Ölçme aracında öncelikle, araştırmaya katılan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin cinsiyet ve kıdem değişkenleri sorulmuştur. Buradan toplanan veriler bu araştırmanın çalışma grubuna betimleme esnasında sunulmuştur. Daha sonra, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma ve bu yöntem ve teknikleri

kullanma sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçme aracı dörtlü likert tipi dereceleme biçiminde hazırlanmıştır. Dereceleme seçenekleri “Çok az = 1” , “Bazen = 2”, “Genellikle = 3”, “Her zaman = 4” şeklinde belirlenmiştir. Ölçeklerden alınan puanların yüksekliği, öğretmenlerin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeylerinin ve kullanma sıklıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Anketin uygulanması amacıyla öğretmenlere herhangi bir zaman sınırlaması yapılmamıştır. Öğretmenlerin anketi içtenlikle doldurmalarını sağlamak amacıyla isimlerini yazmaları istenmemiştir, anketin bilimsel çalışma amacıyla uygulandığı vurgulanmıştır. Ayrıca öğretmenlere anketi nasıl doldurulması gerektiği, anketin amacı, ankette yer alan sorularla ilgili gerekli açıklamalar yapılmış ve anketin uygulanması sağlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Veri analizi temel olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, anket yoluyla elde edilen veriler, SPSS for Windows 17,0 paket programında analiz edilmek için bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan veriler eksik ya da hatalı değer, aykırı değer ve çoklu değişme açısından incelenmiş; ikinci aşamada ise araştırmanın alt problemleri çözümlenmiştir. Araştırmada, “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeylerini ve kullanma sıklıklarını” belirlemek amacıyla betimsel analiz çeşitlerinden crosstab (Çapraz tablo) kullanılmıştır. Bununla birlikte, “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeylerini ve kullanma sıklıklarının cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla t-testi; kıdeme göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla çok yönlü varyans analizi ve bu çerçevede Least Significance Test (LSD testi)” yapılmıştır. t-testi ve LSD testlerinde anlamlılık düzeyi olarak “,05” seçilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bulguları ve yorumları alt problem sırası dikkate alınarak aşağıda verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “İlköğretim sınıf öğretmenleri, literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin hangilerinden haberdardır?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin haberdar oldukları yöntem ve teknikler Tablo 'da en fazla haberdar olunandan en az haberdar olunana doğru sıralanmıştır.

Tablo 12

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerden Cinsiyet Değişkenine Göre Haberdar

Olma Durumları

Kelime Öğretimi Yöntem ve Teknikleri	Kadın				Erkek				Toplam			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Oyun ile kelime öğretimi	143	100	0	0	106	99,1	1	0,9	249	96,6	1	0,4
Cümlede kullanma ile kelime öğretimi	141	98,6	2	1,4	107	100	0	0	248	99,2	2	0,8
Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	141	98,6	2	1,4	107	100	0	0	248	99,2	2	0,8
Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi	142	99,3	1	0,7	106	99,1	1	0,9	248	99,2	2	0,8
Sözlük kullanma ile kelime öğretimi	141	98,6	2	1,4	106	100	0	0	248	99,2	2	0,8
Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	140	97,9	3	2,1	106	91,9	1	0,9	246	98,4	4	1,6
Okuma ile kelime öğretimi	136	95,1	7	4,9	104	97,2	3	2,8	240	96	10	4
Bulmaca ile kelime öğretimi	136	95,1	7	4,9	103	96,3	4	3,7	239	95,6	11	4,4
Konuşma ile kelime öğretimi	128	89,5	15	10,5	102	95,3	5	4,7	230	92	20	8
Yazma ile kelime öğretimi	127	88,8	16	11,2	101	94,4	6	5,6	228	91,2	22	8,8
Dinleme ile kelime öğretimi	127	88,8	16	11,2	98	91,6	9	8,4	225	90	25	10
Metin yazma ile kelime öğretimi	123	86	20	14	101	94,4	6	5,6	224	89,6	26	10,4
Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi	119	83,2	24	16,8	84	78,5	23	21,5	203	81,2	47	18,8
Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi	104	72,7	39	27,3	80	74,8	27	25,2	184	73,6	66	26,4
Dramatizasyon ile kelime öğretimi	107	74,8	36	25,2	74	69,2	33	30,8	181	72,4	69	27,6
Beyin fırtınası ile kelime öğretimi	104	72,7	39	27,3	73	68,2	34	31,8	177	70,8	73	29,2
Gözlem ile kelime öğretimi	88	61,5	55	38,5	69	64,5	38	35,5	157	62,8	93	37,2
Eşleştirme ile kelime öğretimi	87	60,8	56	39,2	60	56,1	47	43,9	147	58,8	103	41,2
Sözlü açıklama ile kelime öğretimi	69	48,3	74	51,7	59	55,1	48	44,9	128	51,2	122	48,8
Tekrar ile kelime öğretimi	69	48,3	74	51,7	57	53,3	50	46,7	126	50,4	124	49,6
Çağrışım ile kelime öğretimi	70	49	73	51	52	48,6	55	51,4	122	48,8	128	51,2
Kelime çalışması ile kelime öğretimi	67	46,9	76	53,1	48	44,9	59	55,1	115	46	135	54
Anlam analizi ile kelime öğretimi	70	49,9	73	51	44	41,1	63	58,9	114	45,6	136	54,4
Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	57	39,9	86	60,1	55	51,4	52	48,6	112	44,8	138	55,2
Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi	55	38,5	88	61,5	40	37,4	67	62,6	95	38	155	62
Muhtemel (olası) cümleler ile kelime öğretimi	52	36,4	91	63,6	39	36,4	68	63,6	91	36,4	159	63,6
Müzik ile kelime öğretimi	51	35,7	92	64,3	30	28,1	77	71,9	81	32,4	169	67,6
Gruplandırma ile kelime öğretimi	43	30,1	100	69,9	38	35,5	69	64,5	81	32,4	169	67,6

Kelime listesi oluşturma ile kelime öğretimi	43	30,1	100	69,9	23	21,5	84	78,5	66	26,4	184	73,6
Resimleme ile kelime öğretimi	34	23,8	109	76,2	30	28,1	77	70,9	64	25,6	186	74,4
Kelime defteri ile kelime öğretimi	30	21	113	79	31	29	76	71	61	24,4	189	75,6
Birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi	26	18,2	117	81,8	26	24,3	81	75,7	52	20,8	198	79,2
İlişkilendirici yöntem ile kelime öğretimi	29	20,3	114	79,7	22	20,6	85	79,4	51	20,4	199	79,6
Bağlam ile kelime öğretimi	27	18,9	116	81,1	19	17,8	88	82,2	46	18,4	204	81,6
Kelime haritası kelime öğretimi	21	14,7	122	85,3	9	8,4	98	91,6	30	12	220	88
Kavram geliştirme ile kelime öğretimi	6	4,2	137	93,8	5	4,7	102	95,3	11	4,4	239	95,6
Ven şeması ile kelime öğretimi	3	2,1	140	97,9	4	3,7	102	96,3	7	2,8	243	97,2
Otuz üzerine on artı yöntemi ile kelime öğretimi	3	2,1	140	97,9	1	0,9	106	99,1	4	1,6	246	98,4
Dört kare stratejisi ile kelime öğretimi	2	1,4	141	98,6	1	0,9	106	99,1	3	1,2	247	98,8
Parmak ile kelime öğretimi	0	0	143	100	0	0	107	100	0	0	250	100
Zihinsel imaj ile kelime öğretimi	0	0	143	100	0	0	107	100	0	0	250	100

Tablo 13

*İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerden Kıdem Değişkenine Göre Haberdar**Olma Durumları*

Kelime Öğretimi Yöntem ve Teknikleri	0-10 yıl				11-15 yıl				16-25 yıl				26 yıl ve üstü				Toplam			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Oyun ile kelime öğretimi	42	100	0	0	78	100	0	0	96	100	0	0	33	97,1	1	2,9	249	99,6	1	0,4
Cümlede kullanma ile kelime öğretimi	42	100	0	0	77	98,7	1	1,3	95	99	1	1	34	100	0	0	248	99,2	2	0,8
Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	42	100	0	0	77	98,7	1	1,3	95	99	1	1	34	100	0	0	248	99,2	2	0,8
Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi	42	100	0	0	77	98,7	1	1,3	96	100	0	0	33	97,1	1	2,9	248	99,2	2	0,8
Sözlük kullanma ile kelime öğretimi	42	100	0	0	77	98,7	1	1,3	95	99	1	1	34	100	0	0	248	99,2	2	0,8
Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	40	95,2	2	4,8	77	98,7	1	1,3	95	99	1	1	34	100	0	0	246	98,4	4	1,6
Okuma ile kelime öğretimi	40	95,2	2	4,8	75	96,2	3	3,8	93	96,9	3	3,1	32	94,1	2	5,9	240	96	10	4
Bulmaca ile kelime öğretimi	39	92,9	3	7,1	76	97,4	2	2,6	90	93,8	6	6,3	34	100	0	0	239	95,6	11	4,4
Konuşma ile kelime öğretimi	38	90,5	4	9,5	70	89,7	8	10,3	91	94,8	5	5,2	31	91,2	3	8,8	230	92	20	8
Yazma ile kelime öğretimi	40	95,2	2	4,8	69	88,5	9	11,5	90	93,8	6	6,3	29	85,3	5	14,7	228	91,2	22	8,8
Dinleme ile kelime öğretimi	37	88,1	5	11,9	70	89,7	8	10,3	87	90,6	9	9,4	31	91,2	3	8,8	225	90	25	10
Metin yazma ile kelime öğretimi	37	88,1	5	11,9	68	87,2	10	12,8	89	92,7	7	7,3	30	88,2	4	11,8	224	89,6	26	10,4
Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi	32	76,2	10	23,8	65	83,3	13	16,7	77	80,2	19	19,8	29	85,3	5	14,7	203	81,2	47	18,8

Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi	29	69	13	31	50	64,1	28	35,9	77	80,2	19	19,8	28	82,4	6	17,6	184	73,6	66	26,4
Dramatizasyon ile kelime öğretimi	27	64,3	15	35,7	59	75,6	19	24,4	73	76	23	24	22	64,7	12	35,3	181	72,4	69	27,6
Beyin fırtınası ile kelime öğretimi	29	69	13	31	59	75,6	19	24,4	67	69,8	29	30,2	22	64,7	12	35,3	177	70,8	73	29,2
Gözlem ile kelime öğretimi	25	59,5	17	40,5	51	65,4	27	34,6	58	60,4	38	39,6	23	67,6	11	32,4	157	62,8	93	37,2
Eşleştirme ile kelime öğretimi	24	57,1	18	42,9	50	64,1	28	35,9	60	62,5	36	37,5	13	38,2	21	61,8	147	58,8	103	41,2
Sözlü açıklama ile kelime öğretimi	22	52,4	20	47,6	45	57,7	33	42,3	48	50	48	50	13	38,2	21	61,8	128	51,2	122	48,8
Tekrar ile kelime öğretimi	17	40,5	25	59,5	41	52,6	37	47,4	51	53,1	45	46,8	17	50	17	50	126	50,4	124	49,6
Çağrışım ile kelime öğretimi	19	45,2	23	54,8	43	55,1	35	44,9	44	45,8	52	54,2	16	47,1	18	52,9	122	48,8	128	51,2
Kelime çalışması ile kelime öğretimi	18	42,9	24	57,1	37	47,4	41	52,6	47	49	49	51	13	38,2	21	61,8	115	46	135	54
Anlam analizi ile kelime öğretimi	20	47,6	22	52,4	33	42,3	45	57,7	42	43,8	54	56,3	19	55,9	15	44,1	114	45,6	136	54,4
Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	16	38,1	26	61,9	38	48,7	40	51,3	44	45,8	52	54,2	14	41,2	20	58,8	112	44,8	138	55,2
Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi	12	28,6	30	71,4	33	42,3	45	57,7	40	41,7	56	58,3	10	29,4	24	70,6	95	38	155	62
Muhtemel (olası) cümleler ile kelime öğretimi	15	35,7	27	64,3	26	33,3	52	66,7	36	37,5	60	62,5	14	41,2	20	58,8	91	36,4	159	63,6
Müzik ile kelime öğretimi	11	26,2	31	73,8	24	30,8	54	69,2	38	39,6	58	60,4	8	23,5	26	76,5	81	32,4	169	67,6
Gruplandırma ile kelime öğretimi	8	19	34	81	30	38,5	48	61,5	33	34,4	63	65,6	10	29,4	24	70,6	81	32,4	169	67,6
Kelime listesi oluşturma ile kelime öğretimi	12	28,6	30	71,4	17	21,8	61	78,2	27	28,1	69	71,9	10	29,4	24	70,6	66	26,4	184	73,6
Resimleme ile kelime öğretimi	10	23,8	32	76,2	24	30,8	54	69,2	25	26	71	74	5	14,7	29	85,3	64	25,6	186	74,4
Kelime defteri ile	7	16,7	35	83,3	25	32,1	53	67,9	22	22,9	74	77,1	7	20,6	27	79,4	61	24,4	189	75,6

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman oyun ile kelime öğretimi yöntemi en fazla haberdar olunan yöntem olmuştur. Oyun ile kelime öğretimi yönteminden kıdemi 26 yıl ve üstü olan bir erkek öğretmen haberdar değilim demiştir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman cümlede kullanma ile kelime öğretimi yönteminden kıdemleri 11-15 ve 16-25 yıl olan iki bayan öğretmen haberdar değilim demiştir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yönteminden kıdemleri 11-15 ve 16-25 yıl olan iki bayan öğretmen haberdar değilim demiştir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman kelimenin anlamını metinden tahmin etme ile kelime öğretimi yönteminden bir bayan ve bir erkek öğretmen haberdar değilim demiştir. Bu öğretmenlerin kıdemleri 11-15 ve 26 yıl ve üstüdür.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman sözlük kullanma ile kelime öğretimi yönteminden kıdemleri 11-15 ve 16-25 yıl olan iki bayan öğretmen haberdar değilim demiştir. Kıdem yılı 0-10 ve 26 yıl ve üstü olan öğretmenlerin tamamının bu yöntemden haberdar olduklarını belirlenmiştir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yönteminden kıdemleri 0-10, 11-15 ve 16-25 yıl olan üç bayan öğretmen ve bir erkek öğretmen haberdar değilim demiştir. Kıdem yılı 26 yıl ve üstü olan öğretmenlerin tamamının bu yöntemden haberdar oldukları belirlenmiştir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman okuma ile kelime öğretimi yönteminden yedi bayan öğretmenin ve üç erkek öğretmenin haberdar olmadığı görülmektedir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman bulmaca ile kelime öğretimi yönteminden yedi bayan öğretmenin ve dört erkek öğretmenin haberdar olmadığı görülmektedir. Bulmaca ile kelime öğretimi yönteminden kıdem yılı 26 yıl ve üstü olan öğretmenlerin tamamının haberdar olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman konuşma ile kelime öğretimi yönteminden 15 bayan öğretmenin ve 5 erkek öğretmenin haberdar olmadığı görülmektedir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman yazma ile kelime öğretimi yönteminden 16 bayan öğretmenin ve 6 erkek öğretmenin haberdar olmadığı görülmektedir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman dinleme ile kelime öğretimi yönteminden 16 bayan öğretmenin ve 9 erkek öğretmenin haberdar olmadığı görülmektedir.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman zihinsel imaj ile kelime öğretimi yönteminden öğretmenlerin tamamının haberdar olmadığı sonucu çıkmıştır.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman parmak ile kelime öğretimi yönteminden öğretmenlerin tamamının haberdar olmadığı sonucu çıkmıştır.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman dört kare stratejisi ile kelime öğretimi yönteminden kıdem yılları 11-15 ve 26 yıl ve üstü olan iki bayan ve bir erkek öğretmenin haberdar olduğu sonucu çıkmıştır.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman otuz üzerine on artı yöntemi ile kelime öğretimi tekniğinden kıdem yılları 0-10, 11-15 ve 16-26 yıl olan üç bayan ve bir erkek öğretmenin haberdar olduğu görülmektedir. Kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl olan öğretmenlerin tamamının otuz üzerine on artı yöntemi ile kelime öğretimi tekniğinden haberdar olmadığı sonucu çıkmıştır.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman venn şeması ile kelime öğretimi yönteminden kıdem yılları 11-15, 16-25 ve 26 yıl ve üstü olan üç bayan ve dört erkek öğretmenin haberdar olduğu görülmektedir. Kıdem yılı 0-10 yıl olan öğretmenlerin tamamının venn şeması ile kelime öğretimi yönteminden haberdar olmadığı sonucu çıkmıştır.

Tablo 12 ve Tablo 13 incelendiği zaman kavram geliştirme ile kelime öğretimi yönteminden altı bayan ve beş erkek öğretmenin haberdar olduğu görülmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden haberdar olma düzeyleri cinsiyete göre değişmekte midir?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 15’te gösterilmiştir. Analiz sonucunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark çıkan metin yazma ile kelime öğretimi yöntemi bu bölümde yorumlanmıştır. Diğer maddelerde anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Tablo 14

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerden Haberdar Olmaları ile Cinsiyetleri Arasındaki t testi Sonuçları

Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Kadın			Erkek			t	p
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S		
1-Anlam analizi ile kelime öğretimi	143	1.5105	.50165	107	1.5888	.40437	-1,229	,220
2-Bağlam ile kelime öğretimi	143	1.8112	.39273	107	1.8224	.38395	-,226	,821
3-Beyin fırtınası ile kelime öğretimi	143	1.2727	.44693	107	1.3178	.46780	-,773	,440
4-Birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi	143	1.8182	.38705	107	1.7570	.43901	1,178	,240
5-Bulmaca ile kelime öğretimi	143	1.0490	.21652	107	1.0374	.19059	,440	,661
6-Cümlede kullanma ile kelime öğretimi	143	1.0140	.11785	107	1,0000	,00000	1,227	,221
7-Çağrışım ile kelime öğretimi	143	1,5105	,50165	107	1,5140	,50216	-,055	,956
8-Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi	143	1,6154	,48821	107	1,6262	,48610	-,173	,863
9-Dramatizasyon ile kelime öğretimi	143	1,2517	,43554	107	1,3084	,46401	-,990	,323
10-Dinleme ile kelime öğretimi	143	1,1119	,31634	107	1,0841	,27886	,722	,471
11-Dört kare stratejisi ile kelime öğretimi	143	1,9860	,11785	107	1,9907	,09667	,007	,994
12-Eşleştirme ile kelime öğretimi	143	1,3916	,48983	107	1,4393	,49863	-,755	,451
13-Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	143	1,0140	,11785	107	1,0000	,00000	1,227	,221
14-Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi	143	1,1678	,37503	107	1,2150	,41272	-,941	,347
15-Gözlem ile kelime öğretimi	143	1,3846	,48821	107	1,3551	,48081	,475	,635
16-Gruplandırma ile kelime öğretimi	143	1,6993	,46017	107	1,6449	,48081	,908	,365
17-İlişkilendirici yöntem ile kelime öğretimi	143	1,7972	,40350	107	1,7944	,40605	,054	,957
18-Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi	143	1,2727	,44693	107	1,2523	,43640	,361	,719
19-Kavram geliştirme ile kelime öğretimi	143	1,9580	,20120	107	1,9533	,21205	,181	,856
20-Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi	143	1,0070	,08362	107	1,0093	,09667	-,206	,837
21-Kelime çalışması ile kelime öğretimi	143	1,5315	,50076	107	1,5514	,49969	-,312	,756
22-Kelime defteri ile kelime öğretimi	143	1,7902	,40859	107	1,7103	,45577	1,456	,147
23-Kelime haritası kelime öğretimi	143	1,8531	,35520	107	1,9159	,27886	-1,511	,132
24-Kelime listesi oluşturma ile kelime öğretimi	143	1,6993	,46017	107	1,7850	,41272	-1,523	,129
25-Konuşma ile kelime öğretimi	143	1,1049	,30750	107	1,0467	,21205	1,680	,094
26-Metin yazma ile kelime öğretimi	143	1,1399	,34806	107	1,0561	,23115	2,159	,032
27-Muhtemel (olası) cümleler ile kelime öğretimi	143	1,6364	,48274	107	1,6355	,48355	,014	,989
28-Müzik ile kelime öğretimi	143	1,6434	,48069	107	1,7196	,45130	-1,274	,204
29-Okuma ile kelime öğretimi	143	1,0490	,21652	107	1,0280	,16586	,833	,406
30-Otuz üzerine on artı yöntemi ile kelime öğretimi	143	1,9790	,14382	107	1,9907	,09667	-,723	,470
31- Oyun ile kelime öğretimi	143	1,0000	,00000	107	1,0093	,09667	-1,157	,248
32- Parmak ile kelime öğretimi	143	2,0000	,0000 ^a	107	2,0000	,0000	-	-
33-Resimleme ile kelime öğretimi	143	1,7622	,42721	107	1,7196	,45130	,762	,447
34- Sözlü açıklama ile kelime öğretimi	143	1,5175	,50145	107	1,4486	,49969	1,076	,283
35- Sözlük kullanma ile kelime öğretimi	143	1,0210	,14382	107	1,0000	,00000	1,508	,133

36- Tekrar ile kelime öğretimi	143	1,5175	,50145	107	1,4673	,50128	,783	,434
37- Ven şeması ile kelime öğretimi	143	1,9790	,14382	107	1,9626	,19059	,776	,439
38- Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	143	1,6014	,49133	107	1,4860	,50216	1,821	,070
39- Yazma ile kelime öğretimi	143	1,1119	,31634	107	1,0561	,23115	1,542	,124
40- Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	143	1,0210	,14382	107	1,0093	,09667	,723	,470
41- Zihinsel imaj ile kelime öğretimi	143	2,0000	,0000 ^a	107	2,0000	,0000	-	-

*p< ,05

Tablo 14 incelendiği zaman metin yazma ile kelime öğretimi yönteminden haberdar olma ile cinsiyet arasında ($p= ,032$; $p< ,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Kadınlar erkeklere göre metin yazma ile kelime öğretimi yönteminden daha fazla haberdar olmuşlardır (Kadınların ortalaması = 1,1399; Erkeklerin ortalaması = 1,0561).

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma düzeyleri kıdeme göre değişmekte midir?” sorusuna verdikleri cevaplar tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Araştırmaya katılan ilköğretim sınıf öğretmenleri arasında kıdem değişkenine göre fark olup olmadığını belirlemek için varyans testi yapılmıştır. Grupları kendi içlerinde karşılaştırmak için LSD testi uygulanmıştır. LSD testlerinde anlamlı fark çıkan birleştirilmiş yöntem, eşleştirme, gruplandırma, jest, mimik, tasvir ve taklit, kavram geliştirme, oyun ve tekrar ile kelime öğretimi yöntem ve teknikleri bu bölümde yorumlanmıştır.

Tablo 15

Birleştirilmiş Yöntem ile Kelime Öğretimi Tekniğinden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	-,15385 [*]	,07753	,048
	16-25	-,15625 [*]	,07494	,038
	26 yıl ve üstü	-,12745	,09345	,174
11-15	16-25	-,00240	,06175	,969
	26 yıl ve üstü	,02640	,08325	,751
16-25	26 yıl ve üstü	,02880	,08084	,722

*p< ,05

Tablo 15 incelendiği zaman birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi tekniğinden haberdar olma ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 0-10 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 11-15 ve 16-25 yıl

aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p= ,048$; $p< ,05$). Tablo 15’den kıdem yılı 0-10 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlere göre birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi tekniğinden daha az haberdar oldukları sonucu çıkarılmaktadır (I-J= - ,15385; -,15625).

Tablo 16

Eşleştirme ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem

Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	,06960	,09354	,458
	16-25	,05357	,09042	,554
	26 yıl ve üstü	-,18908	,11275	,095
11-15	16-25	-,01603	,07450	,830
	26 yıl ve üstü	-,25867*	,10044	,011
16-25	26 yıl ve üstü	-,24265*	,09754	,014

* $p< ,05$

Tablo 16 incelendiği zaman eşleştirme ile kelime öğretimi yönteminden haberdar olma ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p= ,011$; $p= ,014$; $p< ,05$). Tablo 16’dan kıdem yılı 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlere göre eşleştirme ile kelime öğretimi yönteminden daha az haberdar oldukları sonucu çıkarılmaktadır (I-J= -,25867; -,24265).

Tablo 17

Gruplandırma ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem

Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	,19414*	,08938	,031
	16-25	,15327	,08640	,077
	26 yıl ve üstü	,10364	,10774	,337
11-15	16-25	-,04087	,07119	,566
	26 yıl ve üstü	-,09050	,09597	,347
16-25	26 yıl ve üstü	-,04963	,09320	,595

* $p< ,05$

Tablo 17 incelendiği zaman gruplandırma ile kelime öğretimi yönteminden haberdar olma ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı

0-10 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 11-15 yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p= ,031$; $p< ,05$). Tablo 17'den kıdem yılı 0-10 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 11-15 yıl aralığında olan öğretmenlere göre gruplandırma ile kelime öğretimi yönteminden daha fazla haberdar oldukları sonucu çıkarılmaktadır ($I-J= ,19414$).

Tablo 18

Jest, Mimik, Tasvir ve Taklit ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	-,04945	,08375	,555
	16-25	,11161	,08096	,169
	26 yıl ve üstü	,13305	,10095	,189
11-15	16-25	,16106*	,06671	,016
	26 yıl ve üstü	,18250*	,08993	,043
16-25	26 yıl ve üstü	,02145	,08733	,806

* $p< ,05$

Tablo 18 incelendiği zaman jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi yönteminden haberdar olma ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 11-15 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 16-25 ve 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p= ,016$; $p= ,043$; $p< ,05$). Tablo 18'den kıdem yılı 11-15 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 16-25 ve 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlere göre jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi yönteminden daha fazla haberdar oldukları sonucu çıkarılmaktadır ($I-J= ,16106$; $,18250$).

Tablo 19

Kavram Geliştirme ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	,02747	,03864	,478
	16-25	-,01339	,03735	,720
	26 yıl ve üstü	,12325*	,04657	,009
11-15	16-25	-,04087	,03077	,185
	26 yıl ve üstü	,09578*	,04149	,022
16-25	26 yıl ve üstü	,13664*	,04029	,001

* $p< ,05$

Tablo 19 incelendiği zaman kavram geliştirme ile kelime öğretimi yönteminden haberdar olma ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD

testinde kıdem yılı 0-10, 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p= ,009$; $p= ,022$; $p= ,001$; $p< ,05$). Tablo 19'dan kıdem yılı 0-10, 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlere göre kavram geliştirme ile kelime öğretimi yönteminden daha fazla haberdar oldukları sonucu çıkarılmaktadır ($I-J= ,12325$; $,09578$; $,13664$).

Tablo 20

Oyun ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	,00000	,01202	1,000
	16-25	,00000	,01162	1,000
	26 yıl ve üstü	-,02941*	,01449	,043
11-15	16-25	,00000	,00958	1,000
	26 yıl ve üstü	-,02941*	,01291	,024
16-25	26 yıl ve üstü	-,02941*	,01254	,020

* $p< ,05$

Tablo 20 incelendiği zaman oyun ile kelime öğretimi yönteminden haberdar olma ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 0-10, 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p= ,043$; $p= ,024$; $p= ,020$; $p< ,05$). Tablo 20'den kıdem yılı 0-10, 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlere göre oyun ile kelime öğretimi yönteminden daha az haberdar oldukları sonucu çıkarılmaktadır ($I-J= -,02941$).

Tablo 21

Tekrar ile Kelime Öğretimi Yönteminden Haberdar Olma ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	,02564	,03145	,416
	16-25	,02083	,03040	,494
	26 yıl ve üstü	,08824*	,03791	,021
11-15	16-25	-,00481	,02505	,848
	26 yıl ve üstü	,06259	,03377	,065
16-25	26 yıl ve üstü	,06740*	,03279	,041

* $p< ,05$

Tablo 21 incelendiği zaman tekrar ile kelime öğretimi yönteminden haberdar olma ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 0-10 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p= ,021$; $p= ,041$; $p< ,05$). Tablo 21’den kıdem yılı 0-10 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlere göre tekrar ile kelime öğretimi yönteminden daha fazla haberdar oldukları sonucu çıkarılmaktadır ($I-J= ,08824$; $,06740$).

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan ve haberdar oldukları kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri hangi sıklıkla kullanmaktadırlar?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 37’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin haberdar oldukları yöntem ve teknikleri kullanma sıklıkları Tablo ‘da en sık kullanılan (Genellikle + Her Zaman) en az kullanılan (Bazen + Çok Az) olunana doğru sıralanmıştır.

Tablo 22

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikleri Cinsiyet Değişkenine Göre Kullanma Sıklıkları

Kelime Öğretimi Yöntem ve Teknikleri	Kadın								Erkek								Toplam							
	Çok Az		Bazen		Genellikle		Her Zaman		Çok Az		Bazen		Genellikle		Her Zaman		Çok Az		Bazen		Genellikle		Her Zaman	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sözlük kullanma ile kelime öğretimi	0	0	4	2,8	99	69,2	38	26,6	0	0	6	5,6	75	70,1	26	24,3	1	0,4	9	3,6	174	69,6	64	25,6
Cümlede kullanma ile kelime öğretimi	3	2,1	19	13,3	74	51,7	45	31,5	7	6,5	13	12,1	54	50,5	33	30,8	10	4	32	12,8	128	51,2	78	31,2
Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi	7	4,9	21	14,7	94	65,7	20	14	3	2,8	13	12,1	77	72	13	12,1	10	4	34	13,6	171	68,4	33	13,2
Okuma ile kelime öğretimi	6	4,2	20	14,1	94	66,2	16	11,3	3	2,8	7	6,5	83	77,6	11	10,3	9	3,6	27	10,8	177	70,8	27	10,8
Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	5	3,5	24	16,8	100	69,9	11	7,7	2	1,9	18	16,8	75	70,1	11	10,3	7	2,8	42	16,8	175	70	22	8,8
Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	7	4,9	33	23,1	79	55,2	22	15,4	2	1,9	16	15	67	62,6	22	20,6	9	3,6	49	19,6	146	58,4	44	17,6
Dinleme ile kelime öğretimi	1	0,7	23	16,1	90	62,9	13	9,1	4	3,7	19	17,8	66	61,7	9	8,4	5	2	42	16,8	156	62,4	22	8,8
Oyun ile kelime öğretimi	8	5,6	38	26,6	91	63,6	6	4,2	2	1,9	25	23,4	76	71	3	2,8	10	4	63	25,2	167	66,8	9	3,6
Yazma ile kelime öğretimi	3	2,1	24	16,8	93	65	7	4,9	8	7,5	19	17,8	71	66,4	3	2,8	11	4,4	43	17,2	164	65,6	10	4
Konuşma ile kelime öğretimi	10	7	37	25,9	67	46,9	14	9,8	8	7,5	15	14	68	63,6	11	10,3	18	7,2	52	20,8	135	54	25	10
Bulmaca ile kelime öğretimi	18	12,6	37	25,9	73	51,1	8	5,6	14	13,1	30	28	52	48,6	7	6,5	32	12,8	67	26,4	125	50	15	6
Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi	13	9,1	40	28	55	38,5	11	7,7	8	7,5	30	28	41	38,3	5	4,7	21	8,4	70	28	96	38,4	16	6,4
Metin yazma ile kelime öğretimi	23	16,1	40	28	55	38,5	5	3,5	12	11,2	39	36,4	43	40,2	7	6,5	35	14	79	31,6	98	39,2	12	4,8

Beyin fırtınası ile kelime öğretimi	26	18,2	29	20,3	40	28	9	6,3	18	16,8	19	17,8	28	26,2	8	7,5	44	17,6	48	19,2	68	27,2	17	6,8
Eşleştirme ile kelime öğretimi	12	8,4	29	20,3	45	31,5	1	0,7	7	6,5	19	17,8	31	29	3	2,8	19	7,6	48	19,2	76	30,4	4	1,6
Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi	23	16,1	42	29,4	36	25,2	3	2,1	24	22,4	26	24,3	28	26,2	2	1,9	47	18,8	68	27,2	64	25,6	5	2
Dramatizasyon ile kelime öğretimi	31	21,7	46	32,2	22	15,4	8	5,6	24	22,4	29	27,1	18	16,8	3	2,8	55	22	75	30	40	16	11	4,4
Kelime çalışması ile kelime öğretimi	11	7,7	23	16,1	26	18,2	6	4,2	15	14	14	13,1	16	15	3	2,8	26	10,4	37	14,8	42	16,8	9	3,6
Sözlü açıklama ile kelime öğretimi	17	11,9	25	17,5	26	18,2	1	0,7	17	15,9	18	16,8	23	21,5	1	0,9	34	13,6	43	17,2	49	19,6	2	0,8
Tekrar ile kelime öğretimi	29	20,3	11	7,7	25	17,5	4	2,8	18	16,8	18	16,8	17	15,9	4	3,7	47	18,8	29	11,6	42	16,8	8	3,2
Anlam analizi ile kelime öğretimi	20	14	20	14	26	18,2	4	2,8	12	11,2	12	11,2	19	17,8	1	0,9	32	12,8	32	12,8	45	18	5	2
Çağrışım ile kelime öğretimi	14	9,8	29	20,3	20	14	7	4,9	12	11,2	20	18,7	15	14	5	4,7	26	10,4	49	19,6	35	14	12	4,8
Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	6	4,2	23	16,1	27	18,9	2	1,4	20	18,7	19	17,8	16	15	0	0	26	10,4	42	16,8	43	17,2	2	0,8
Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi	13	9,1	13	9,1	25	17,5	4	2,8	10	9,3	18	16,8	9	8,4	3	2,8	23	9,2	31	12,4	34	13,6	7	2,8
Gözlem ile kelime öğretimi	23	16,1	42	29,4	20	14	3	2,1	21	19,6	31	29	15	14	2	1,9	44	17,6	73	29,2	35	14	5	2
Resimleme ile kelime öğretimi	5	3,5	17	11,9	9	6,3	3	2,1	10	9,3	14	13,1	6	5,6	0	0	15	6	31	12,4	15	6	3	1,2
Gruplandırma ile kelime öğretimi	11	7,7	23	16,1	9	6,3	0	0	10	9,3	20	18,7	7	6,5	1	0,9	21	8,4	43	17,2	16	6,4	1	0,4
Kelime listesi oluşturma ile kelime öğretimi	27	18,9	6	4,2	10	7	0	0	13	12,1	4	3,7	6	5,6	0	0	40	16	10	4	16	6,4	0	0
Birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi	8	5,6	12	8,5	5	3,5	1	0,7	8	7,5	8	7,5	10	9,3	0	0	16	6,4	20	8	15	6	1	0,4
İlişkilendirici yöntem ile kelime öğretimi	12	8,4	9	6,3	8	5,6	0	0	6	5,6	9	8,4	7	6,5	0	0	18	7,2	18	7,2	15	6	0	0
Kelime defteri ile kelime öğretimi	10	7	12	8,4	8	5,6	0	0	12	11,2	12	11,2	7	6,5	0	0	22	8,8	24	9,6	15	6	0	0
Muhtemel (olası)	20	14	24	16,8	7	4,9	1	0,7	17	15,9	15	14	7	6,5	0	0	37	14,8	39	15,6	14	5,6	1	0,4

Tablo 23

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikleri Kıdem Değişkenine Göre Kullanma Sıklıkları

Kelime Öğretimi Yöntem ve Teknikleri		0-10 Yıl		11- 15 Yıl		16-25 Yıl		26 Yıl ve Üstü		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sözlük kullanma ile kelime öğretimi	Çok Az	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Bazen	2	4,8	1	1,3	6	6,3	1	2,9	10	4
	Genellikle	27	64,3	53	67,9	67	69,8	27	79,4	174	69,6
	Her Zaman	12	28,6	23	29,5	23	24	6	17,6	64	25,6
Cümlede kullanma ile kelime öğretimi	Çok Az	1	2,4	4	5,1	5	5,2	0	0	10	4
	Bazen	4	9,5	8	10,3	14	14,6	6	17,6	32	12,8
	Genellikle	23	54,8	41	52,6	50	52,1	14	41,2	128	51,2
	Her Zaman	14	33,3	24	30,8	26	27,1	14	41,2	78	31,2
Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi	Çok Az	1	2,4	3	3,9	3	3,1	3	8,8	10	4
	Bazen	7	16,7	8	10,3	18	18,8	1	2,9	34	13,6
	Genellikle	28	66,7	57	73,1	59	61,5	27	79,4	171	68,4
	Her Zaman	6	14,3	9	11,5	16	16,7	2	5,9	33	13,2
Okuma ile kelime öğretimi	Çok Az	2	4,8	3	3,8	2	2,1	2	5,9	9	3,6
	Bazen	3	7,1	9	11,5	14	14,7	1	2,9	27	10,8
	Genellikle	31	73,8	57	73,1	64	67,4	25	73,5	177	70,8
	Her Zaman	4	9,5	6	7,7	13	13,7	4	11,8	27	10,8
Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	Çok Az	1	2,4	3	3,8	2	2,1	1	2,9	7	2,8
	Bazen	8	19	14	17,9	15	15,6	5	14,7	42	16,8
	Genellikle	28	66,7	51	65,4	74	77,1	22	64,7	175	70
	Her Zaman	3	7,1	9	11,5	4	4,2	6	17,6	22	8,8
Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	Çok Az	0	0	3	3,8	3	3,1	3	8,8	9	3,6
	Bazen	10	23,8	16	20,5	19	19,8	4	11,8	49	19,6
	Genellikle	27	64,3	44	56,4	55	57,3	20	58,8	146	58,4
	Her Zaman	5	11,9	14	17,9	18	18,8	7	20,6	44	17,6
Dinleme ile kelime öğretimi	Çok Az	2	4,8	2	2,6	0	0	1	2,9	5	2
	Bazen	6	14,3	13	16,7	13	13,5	10	29,4	42	16,8
	Genellikle	27	64,3	47	60,3	64	66,7	18	52,9	156	62,4
	Her Zaman	2	4,8	8	10,3	10	10,4	2	5,9	22	8,8
Oyun ile kelime öğretimi	Çok Az	1	2,4	6	7,7	1	1	2	5,9	10	4
	Bazen	10	23,8	24	30,8	18	18,8	11	32,4	63	25,2
	Genellikle	29	69	47	60,3	72	75	19	55,9	167	66,8
	Her Zaman	2	4,8	1	1,3	5	5,2	1	2,9	9	3,6
Yazma ile kelime öğretimi	Çok Az	0	0	5	6,4	6	6,3	0	0	11	4,4
	Bazen	7	16,7	13	16,7	19	19,8	4	11,8	43	17,2
	Genellikle	32	76,2	49	62,8	58	60,4	25	73,5	164	65,6

Konuşma ile kelime öğretimi	Her Zaman	1	2,4	2	2,6	7	7,3	0	0	10	4
	Çok Az	3	7,1	3	3,8	7	7,3	5	14,7	18	7,2
	Bazen	10	23,8	24	30,8	12	12,5	6	17,6	52	20,8
	Genellikle	21	50	39	50	58	60,4	17	50	135	54
	Her Zaman	4	9,5	4	5,1	14	14,6	3	8,8	25	10
Bulmaca ile kelime öğretimi	Çok Az	3	7,1	10	12,8	15	15,6	4	11,8	32	12,8
	Bazen	14	33,3	18	23,1	24	25	11	32,4	67	26,8
	Genellikle	18	42,9	46	59	44	45,8	17	50	125	50
	Her Zaman	4	9,5	2	2,6	7	7,3	2	5,9	15	6
	Çok Az	1	2,4	8	10,3	8	8,3	4	11,8	21	8,4
Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi	Bazen	18	42,9	16	20,5	25	26	11	32,4	70	28
	Genellikle	12	28,6	33	42,3	38	39,6	13	38,2	96	38,4
	Her Zaman	1	2,4	8	10,3	6	6,3	1	2,9	16	6,4
	Çok Az	4	9,5	7	9	16	16,7	8	23,5	35	14
	Bazen	8	19	26	33,3	35	36,5	10	29,4	79	31,6
Metin yazma ile kelime öğretimi	Genellikle	22	52,4	32	41	33	34,4	11	32,4	98	39,2
	Her Zaman	3	7,1	3	3,8	5	5,2	1	2,9	12	4,8
	Çok Az	8	19	13	16,7	17	17,7	6	17,6	44	17,6
	Bazen	7	16,7	15	19,2	22	22,9	4	11,8	48	19,2
	Genellikle	13	31	26	33,3	20	20,8	9	26,5	68	27,2
Beyin fırtınası ile kelime öğretimi	Her Zaman	1	2,4	5	6,4	8	8,3	3	8,8	17	6,8
	Çok Az	6	14,3	7	9	4	4,2	2	5,9	19	7,6
	Bazen	7	16,7	20	25,6	20	20,8	1	2,9	48	19,2
	Genellikle	11	26,2	22	28,2	33	34,4	10	29,4	76	30,4
	Her Zaman	0	0	1	1,3	3	3,1	0	0	4	1,6
Eşleştirme ile kelime öğretimi	Çok Az	6	14,3	9	11,5	23	24	9	26,5	47	18,8
	Bazen	7	16,7	24	30,8	30	31,3	7	20,6	68	27,2
	Genellikle	16	38,1	16	20,5	21	21,9	11	32,4	64	25,6
	Her Zaman	0	0	1	1,3	3	3,1	1	2,9	5	2
	Çok Az	9	21,4	18	23,1	20	20,8	8	23,5	55	22
Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi	Bazen	11	26,2	21	26,9	34	35,4	9	26,5	75	30
	Genellikle	7	16,7	17	21,8	12	12,5	4	11,8	40	16
	Her Zaman	0	0	3	3,8	7	7,3	1	2,9	11	4,4
	Çok Az	3	7,1	6	7,7	12	12,5	5	14,7	26	10,4
	Bazen	10	23,8	12	15,4	13	13,5	2	5,9	37	14,8
Kelime çalışması ile kelime öğretimi	Genellikle	4	9,5	16	20,5	18	18,8	4	11,8	42	16,8
	Her Zaman	1	2,4	2	2,6	4	4,2	2	5,9	9	3,6
	Çok Az	9	21,4	8	10,3	14	14,6	3	8,8	34	13,6
	Bazen	7	16,7	15	19,2	16	16,7	5	14,7	43	17,2
	Genellikle	6	14,3	21	26,9	17	17,7	5	14,7	49	19,6
Sözlü açıklama ile kelime öğretimi	Her Zaman	0	0	1	1,3	1	1	0	0	2	0,8
	Çok Az	4	9,5	15	19,2	21	21,9	7	20,6	47	18,8
	Bazen	7	16,7	8	10,3	10	10,4	4	11,8	29	11,6
	Genellikle	6	14,3	13	16,7	18	18,8	5	14,7	42	16,8
	Her Zaman	4	9,5	15	19,2	21	21,9	7	20,6	47	18,8
Tekrar ile kelime öğretimi	Bazen	7	16,7	8	10,3	10	10,4	4	11,8	29	11,6
	Genellikle	6	14,3	13	16,7	18	18,8	5	14,7	42	16,8
	Her Zaman	4	9,5	15	19,2	21	21,9	7	20,6	47	18,8

Tablo 22 ve Tablo 23 incelendiği zaman ankete katılan ve haberdarım diyen 238 öğretmen sözlük kullanma ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar. Ayrıca çok az kullanan hiçbir öğretmen bulunmamaktadır.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 206 öğretmen cümlede kullanma ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar. Kıdem yılı 26 yıl ve üstü olan öğretmenler cümlede kullanma ile kelime öğretimi yöntemini çok az sıklıkla kullanmadıkları belirlenmiştir.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 204 öğretmen kelimenin anlamını metinden tahmin etme ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 204 öğretmen okuma ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 197 öğretmen zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 190 öğretmen eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 178 öğretmen dinleme ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar. Kıdem yılı 16-25 yıl olan öğretmenlerin dinleme ile kelime öğretimi yöntemini çok az sıklıkla hiç kullanmadıkları ortaya çıkmıştır.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 176 öğretmen oyun ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 174 öğretmen yazma ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar. Kıdem yılı 0-10 ve 26 yıl ve üstü olan öğretmenler yazma ile kelime öğretimini çok az kullanmamaktadırlar. Kıdem yılı 26 yıl ve üstü olan öğretmenler yazma ile kelime öğretimi yöntemini her zaman da kullanmamaktadırlar.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 160 öğretmen konuşma ile kelime öğretimi yöntemini genellikle ya da her zaman kullanmaktadırlar.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 3 öğretmen dört kare stratejisi ile kelime öğretimi yöntemini çok az, bazen ve genellikle kullandıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan ve haberdarım diyen 11 öğretmen kavram geliştirme ile kelime öğretimi yöntemini çok az ve bazen kullandıklarını belirtmişlerdir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıkları cinsiyete göre değişmekte midir?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 38’de gösterilmiştir. Analiz sonucunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark çıkan eş anlamlı kelimeleri kullanma, konuşma, metin yazma ile kelime öğretimi yöntem ve teknikleri bu bölümde yorumlanmıştır. Diğer maddelerde anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo 24

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikleri Kullanma Sıklıkları ile Cinsiyetleri Arasındaki t Testi Sonuçları

Kelime Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Kadın			Erkek			t	p
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S		
1-Anlam analizi ile kelime öğretimi	143	1,0769	1,27863	107	,9065	1,2250	1,061	,290
2-Bağlam ile kelime öğretimi	143	,3287	,78522	107	,3458	,84789	-,165	,869
3-Beyin fırtınası ile kelime öğretimi	143	1,6783	1,30870	107	1,6075	1,3650	,416	,678
4-Birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi	143	,3566	,83418	107	,5047	,98454	-1,285	,200
5-Bulmaca ile kelime öğretimi	143	2,3986	,95046	107	2,4112	,93115	-,105	,917
6-Cümlede kullanma ile kelime öğretimi	143	3,0979	,80766	107	3,0561	,83363	,400	,690
7-Çağrışım ile kelime öğretimi	143	1,1189	1,30810	107	1,0935	1,2997	,152	,879
8-Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi	143	,9091	1,28868	107	,7944	1,1634	,726	,469
9-Dramatizasyon ile kelime öğretimi	143	1,5455	1,18516	107	1,3832	1,1707	1,077	,283
10-Dinleme ile kelime öğretimi	143	2,5804	1,05759	107	2,5794	1,0003	,007	,994
11-Dört kare stratejisi ile kelime öğretimi	143	,0350	,30053	107	,0093	,09667	,849	,397
12-Eşleştirme ile kelime öğretimi	143	1,4615	1,30960	107	1,4019	1,3726	,349	,727
13-Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	143	2,7832	,81483	107	3,0187	,65849	-2,450	,015
14-Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi	143	2,1119	1,20506	107	1,9720	1,2321	,900	,369
15-Gözlem ile kelime öğretimi	143	1,2517	1,17166	107	1,2710	1,1457	-,130	,897
16-Gruplandırma ile kelime öğretimi	143	,5874	,97380	107	,7009	1,0480	-,883	,378
17-İlişkilendirici yöntem ile kelime öğretimi	143	,3776	,83754	107	,4206	,90112	-,388	,698
18-Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi	143	1,5874	1,19464	107	1,5701	1,1825	,114	,909
19-Kavram geliştirme ile kelime öğretimi	143	,0769	,39498	107	,0654	,31536	,248	,804
20-Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi	143	2,8811	,71689	107	2,9159	,66050	-,392	,695
21-Kelime çalışması ile kelime öğretimi	143	1,1189	1,34001	107	,9626	1,2432	,941	,348
22-Kelime defteri ile kelime öğretimi	143	,4056	,86593	107	,5327	,93484	-1,110	,268
23-Kelime haritası kelime öğretimi	143	,2657	,73111	107	,1308	,47750	1,661	,098
24-Kelime listesi oluşturma ile kelime öğretimi	143	,4825	,87092	107	,3645	,80555	1,095	,275
25-Konuşma ile kelime öğretimi	143	2,3846	1,10008	107	2,6729	,92935	-2,188	,030

26-Metin yazma ile kelime öğretimi	143	2,0140	1,11952	107	2,3084	,95573	-2,188	,030
27-Muhtemel (olası) cümleler ile kelime öğretimi	143	,6503	,97330	107	,6355	,95555	,120	,904
28-Müzik ile kelime öğretimi	143	,5944	,95119	107	,4393	,83753	1,342	,181
29-Okuma ile kelime öğretimi	143	2,7343	,89562	107	2,8972	,72599	-1,541	,125
30-Otuz üzerine on artı yöntemi ile kelime öğretimi	143	,0559	,38959	107	,0280	,29002	,623	,534
31- Oyun ile kelime öğretimi	143	2,6643	,64942	107	2,7290	,59193	-,808	,420
32- Parmak ile kelime öğretimi	143	,0000	,00000	107	,0000	,00000	-	-
33-Resimleme ile kelime öğretimi	143	,5455	1,05968	107	,5234	,92498	,172	,864
34- Sözlü açıklama ile kelime öğretimi	143	1,0420	1,22114	107	1,1776	1,2424	-,862	,389
35- Sözlük kullanma ile kelime öğretimi	143	3,1888	,63856	107	3,1869	,51635	,025	,980
36- Tekrar ile kelime öğretimi	143	,9930	1,24751	107	1,1308	1,2670	-,859	,391
37- Ven şeması ile kelime öğretimi	143	,0559	,38959	107	,0654	,34398	-,200	,842
38- Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	143	,9790	1,28627	107	,9907	1,1284	-,075	,941
39- Yazma ile kelime öğretimi	143	2,5035	1,03376	107	2,5327	,89356	-,234	,815
40- Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi	143	2,7762	,72597	107	2,8692	,64551	-1,050	,295
41- Zihinsel imaj ile kelime öğretimi	143	,0000	,00000	107	,0000	,00000	-	-

*p< ,05

Tablo 24 incelendiği zaman eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile cinsiyet arasında (p= ,015; p< ,05) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Erkekler kadınlara göre eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemini daha sık kullanmaktadırlar (Kadınların ortalaması = 2,7832; Erkeklerin ortalaması = 3,0187).

Konuşma ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile cinsiyet arasında (p= ,030; p< ,05) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Erkekler kadınlara göre konuşma ile kelime öğretimi yöntemini daha sık kullanmaktadırlar(Kadınların ortalaması = 2,3846; Erkeklerin ortalaması = 2,6729).

Metin yazma ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile cinsiyet arasında (p= ,030; p< ,05) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Erkekler kadınlara göre metin yazma ile kelime öğretimi yöntemini daha sık kullanmaktadırlar (Kadınların ortalaması = 2,0140; Erkeklerin ortalaması = 2,3084).

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, literatürde yer alan ve haberdar oldukları kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri kullanma sıklıkları kıdeme göre değişmekte midir?” sorusuna verdikleri cevaplar tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Araştırmaya katılan ilköğretim sınıf öğretmenleri arasında kıdem değişkenine göre fark olup olmadığını belirlemek için varyans testi yapılmıştır. Grupları kendi içlerinde karşılaştırmak için LSD testi uygulanmıştır. LSD testlerinde anlamlı fark çıkan eşleştirme, gruplandırma,

konuşma, oyun, resimleme ve tekrar ile kelime öğretimi yöntem ve teknikleri bu bölümde yorumlanmıştır.

Tablo 25

Eşleştirme ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	-,23810	,25373	,349
	16-25	-,35268	,24526	,152
	26 yıl ve üstü	,26190	,30584	,393
11-15	16-25	-,11458	,20209	,571
	26 yıl ve üstü	,50000	,27244	,068
16-25	26 yıl ve üstü	,61458*	,26458	,021

*p<,05

Tablo 25 incelendiği zaman eşleştirme ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p= ,021; p<,05). Tablo 25’den kıdem yılı 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlere göre eşleştirme ile kelime öğretimi yöntemini daha sık kullandıkları sonucu çıkarılmaktadır (I-J= ,61458).

Tablo 26

Gruplandırma ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	-,47070*	,19100	,014
	16-25	-,42262*	,18463	,023
	26 yıl ve üstü	-,30252	,23023	,190
11-15	16-25	,04808	,15213	,752
	26 yıl ve üstü	,16817	,20509	,413
16-25	26 yıl ve üstü	,12010	,19917	,547

*p<,05

Tablo 26 incelendiği zaman gruplandırma ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 0-10 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p= ,014; p= ,023; p<,05). Tablo 26’dan kıdem yılı 0-10 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 11-15 ve 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlere göre gruplandırma ile kelime öğretimi

yöntemini daha az sıklıkla kullandıkları sonucu çıkarılmaktadır (I-J= -,47070; -,42262).

Tablo 27

Konuşma ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	,06960	,19729	,725
	16-25	-,29018	,19071	,129
	26 yıl ve üstü	,07563	,23781	,751
11-15	16-25	-,35978*	,15714	,023
	26 yıl ve üstü	,00603	,21184	,977
16-25	26 yıl ve üstü	,36581	,20572	,077

*p<,05

Tablo 27 incelendiği zaman konuşma ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 11-15 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem 16-25 yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p= ,023; p<,05). Tablo 27'den kıdem yılı 11-15 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlere göre konuşma ile kelime öğretimi yöntemini daha az sıklıkla kullandıkları sonucu çıkarılmaktadır (I-J= -,35978).

Tablo 28

Oyun ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	,21062	,11709	,073
	16-25	-,08185	,11318	,470
	26 yıl ve üstü	,26190	,14113	,065
11-15	16-25	-,29247*	,09326	,002
	26 yıl ve üstü	,05128	,12572	,684
16-25	26 yıl ve üstü	,34375*	,12209	,005

*p<,05

Tablo 28 incelendiği zaman oyun ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 11-15 ve 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 16-25 yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p= ,002; p= ,005; p<,05). Tablo 28'den kıdem yılı 11-15 ve 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 16-25 yıl aralığında olan öğretmenlere göre oyun ile kelime

öğretimi yöntemini daha az sıklıkla kullandıkları sonucu çıkarılmaktadır (I-J= -,29247; -,34375).

Tablo 29

Resimleme ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	-,36996	,23418	,115
	16-25	-,07589	,22637	,738
	26 yıl ve üstü	,15266	,28228	,589
11-15	16-25	,29407	,18652	,116
	26 yıl ve üstü	,52262*	,25146	,039
16-25	26 yıl ve üstü	,22855	,24419	,350

*p<,05

Tablo 29 incelendiği zaman resimleme ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 11-15 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p= ,039; p<,05). Tablo 29'dan kıdem yılı 11-15 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlere göre resimleme ile kelime öğretimi yöntemini daha sık kullandıkları sonucu çıkarılmaktadır (I-J= ,52262).

Tablo 30

Tekrar ile Kelime Öğretimi Yöntemini Kullanma Sıklığı ile Kıdem Arasındaki LSD Testi

Bölümler (I)	Bölümler (J)	Ortalama farkı (I-J)	S	p
0-10	11-15	-,03846	,07058	,586
	16-25	-,06250	,06822	,360
	26 yıl ve üstü	-,17647*	,08507	,039
11-15	16-25	-,02404	,05621	,669
	26 yıl ve üstü	-,13801	,07578	,070
16-25	26 yıl ve üstü	,11397	,07359	,123

*p<,05

Tablo 30 incelendiği zaman tekrar ile kelime öğretimi yöntemini kullanma sıklığı ile öğretmenlerin kıdemleri arasında yapılan LSD testinde kıdem yılı 0-10 yıl aralığında olan öğretmenlerle kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p= ,039; p<,05). Tablo 30'dan kıdem yılı 0-10 yıl aralığında olan öğretmenlerin kıdem yılı 26 yıl ve üstü yıl aralığında olan öğretmenlere göre tekrar ile kelime öğretimi yöntemini daha az sıklıkla kullandıkları sonucu çıkarılmaktadır (I-J= -,17647).

BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmanın sonuçları, çıkan sonuçlarla ilgili tartışmalar ve bu araştırmayla elde edilen bulgulara dayanılarak öneriler yapılacaktır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

İzmir İli Karabağlar İlçesindeki ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 250 sınıf öğretmenine uygulanan “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretimi Yöntem ve Tekniklerini Kullanabilme Düzeyleri” adlı anketten çıkarılan sonuçlar alt problem sırası dikkate alınarak bu bölümde verilecektir.

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma ile ilgili sorulara vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, haberdar olunan yöntem ve teknikler en çok haberdar olunandan en az haberdar olunana göre aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

1. Oyun ile kelime öğretimi yöntemi
2. Cümlede kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
3. Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
4. Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yolu ile kelime öğretimi yöntemi
5. Sözlük kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
6. Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
7. Okuma ile kelime öğretimi yöntemi
8. Bulmaca ile kelime öğretimi tekniği
9. Konuşma ile kelime öğretimi yöntemi
10. Yazma ile kelime öğretimi yöntemi
11. Dinleme ile kelime öğretimi yöntemi
12. Metin yazma ile kelime öğretimi yöntemi
13. Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi yöntemi

14. Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi yöntemi
15. Dramatizasyon ile kelime öğretimi yöntemi
16. Beyin fırtınası ile kelime öğretimi tekniği
17. Gözlem ile kelime öğretimi yöntemi
18. Eşleştirme ile kelime öğretimi yöntemi
19. Sözlü açıklama ile kelime öğretimi tekniği
20. Tekrar ile kelime öğretimi yöntemi
21. Çağrışım ile kelime öğretimi yöntemi
22. Kelime çalışması ile kelime öğretimi yöntemi
23. Anlam analizi ile kelime öğretimi tekniği
24. Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
25. Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi tekniği
26. Muhtemel (olası) cümleler ile kelime öğretimi yöntemi
27. Müzik ile kelime öğretimi yöntemi
28. Gruplandırma ile kelime öğretimi yöntemi
29. Kelime listesi oluşturma ile kelime öğretimi yöntemi
30. Resimleme ile kelime öğretimi yöntemi
31. Kelime defteri ile kelime öğretimi yöntemi
32. Birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi tekniği
33. İlişkilendirici yöntem ile kelime öğretimi tekniği
34. Bağlam ile kelime öğretimi yöntemi
35. Kelime haritası kelime öğretimi yöntemi
36. Kavram geliştirme ile kelime öğretimi yöntemi
37. Ven şeması ile kelime öğretimi yöntemi
38. Otuz üzerine on artı yöntemi ile kelime öğretimi tekniği
39. Dört kare stratejisi ile kelime öğretimi yöntemi
40. Parmak ile kelime öğretimi yöntemi
41. Zihinsel imaj ile kelime öğretimi yöntemi

Kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma sıralamasına bakıldığında, ilk 18 maddenin % 50'nin üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Geriye kalan 23 maddeden İlköğretim sınıf öğretmenlerinin % 50'nin altında haberdar oldukları anlaşılmıştır. Literatürde geçen ama eğitimin uygulayıcısı olan öğretmenlerin haberinin olmadığı bu kadar çok yöntem ve tekniğin olması büyük bir sorundur. Sıralamanın sonunda yer alan “parmak ile kelime öğretimi” ve “zihinsel

imaj ile kelime öğretimi” yöntemlerinden hiçbir öğretmenin haberdar olmadığı belirlenmiştir. Sıralamaya bakıldığında, son 8 yöntem ve teknikten haberdar olma oranının % 20'nin altında olduğu görülmüştür.

Sıralamaya bakıldığında, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, İlköğretim Türkçe 1-5. sınıflar öğretim programında geçen ve örneklerle açıklanan kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden haberdar olma düzeylerinin en üst seviyelerde olduğu görülmektedir. İlköğretim sınıf öğretmenleri öğretim programında geçen kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden haberdar durumdadırlar. Programda geçmeyen ama literatürde geçen yöntem ve tekniklerden çok fazla haberdar olmadıkları anlaşılmıştır. Bu durum, öğrencilere kelime öğretimi yapılırken kullanılacak olan birçok yöntem ve teknik olmasına rağmen ilköğretim sınıf öğretmenlerinin sınırlı sayıda yöntem ve tekniği kullanmasına yol açmaktadır.

Türkçe derslerinde kelime öğretimi yaparken hep aynı yöntem ve tekniği kullanmak bir noktadan sonra öğrencileri sıkacak ve konuya karşı ilgisizleşmelerini sağlayıp öğrenciyi derse karşı soğutacaktır. Hâlbuki öğretim programlarımızda öğrencilerin dikkatini sürekli üst düzeyde tutmak için çeşitli etkinlikler, yöntem ve teknikler kullanılmalı denilmektedir. İlköğretim sınıf öğretmenleri de kelime öğretimi yaparken kullanılan yöntem ve teknikleri ne kadar çok çeşitlendirirse öğrencilerin ilgilerini ve dikkatlerini o derece çekmeyi başarmış olacaklardır. Karatay (2007) yaptığı bir araştırmada “kelime hazinesinin zenginleştirilmesi anlama ve anlatma temel dil becerilerinin geliştirilmesi ile yakından ilişkilidir. Temel kelime hazinesinin zenginleştirilmesi eğitim ve öğretimde kullanılacak araç-gerecin iyi tasarlanarak hazırlanması ile mümkündür” şeklinde sonuca varmıştır. Bu sonuçtan da anlaşılacağı üzere kullanılacak öğretim materyalleri ne kadar çok ve iyi tasarlanmış olursa öğretimin kalitesi de o kadar çok artacaktır.

İlköğretim seviyesindeki öğrencilerimizin kelime hazineleri oldukça zayıftır. Kelime hazinesinin zenginleştirilmesi meselesi, eğitimin –özellikle de Türkçe Eğitiminin- önemli bir gündemi haline getirilmelidir (Çeçen, 2002). Unutulmamalıdır ki her öğrenci birbirinin aynısı değildir. Bir öğrenci bir dersi ya da bir konuyu A yöntemiyle kavrarken bir başka öğrenci B yöntemiyle kavramaktadır. Bunun içindir ki öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmek için yapılan kelime öğretimi çalışmalarında kullanılan yöntem ve tekniklerin çokluğu öğrencilerin yararına olacaktır.

Kelime hazinesinin zenginliği, öğrencinin sosyal hayata etkin bir şekilde katılmasında büyük role sahiptir. Kelime hazinesi, öğrencilere nelerin öğretilmesi gerektiğinin çerçevesini çizer (Erkul, 2008). Kelime hazinesini zenginleştirmek için kelime öğretimi yapılması gerekmektedir. Kelime öğretimi yapılırken ne kadar farklı yöntem ve teknik kullanılırsa öğretim de o kadar kuvvetlenir.

Şu unutulmamalıdır ki her seferinde aynı öğretimin yapıldığı aynı yöntem ve tekniğın kullanıldığı öğretimler bir noktadan sonra tekdüzeleşmeye ve öğrencilerin ilgisini, dikkatini çekmemeye başlar. Öğrencilerin ilgilerini çekebilecek pek çok yöntem ve teknik bulunurken bunları kullanmak gerekmektedir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma durumlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen sonuçları kapsar.

Metin yazma ile kelime öğretimi yönteminden kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha fazla haberdar olmuşlardır.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olmalarının kıdem değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen sonuçları kapsar.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kıdem yılları yüksek olan öğretmenlerin; birleştirilmiş yöntem, eşleştirme ve oyun ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden kıdem yılları az olan öğretmenlere göre daha fazla haberdar oldukları sonucu çıkmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kıdem yılları az olan öğretmenlerin; gruplandırma, kavram geliştirme, tekrar ve jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden kıdem yılları yüksek olan öğretmenlere göre daha fazla haberdar oldukları sonucu çıkmıştır.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri kullanma sıklıkları ile ilgili sorulara vermiş oldukları

cevaplara bakıldığında, kullanma sıklıkları sık kullanılanlardan (Her Zaman + Genellikle) az kullanılanlara (Nadiren + Çok Az) doğru aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

1. Sözlük kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
2. Cümlede kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
3. Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yolu ile kelime öğretimi yöntemi
4. Okuma ile kelime öğretimi yöntemi
5. Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
6. Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
7. Dinleme ile kelime öğretimi yöntemi
8. Oyun ile kelime öğretimi yöntemi
9. Yazma ile kelime öğretimi yöntemi
10. Konuşma ile kelime öğretimi yöntemi
11. Bulmaca ile kelime öğretimi tekniği
12. Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi yöntemi
13. Metin yazma ile kelime öğretimi yöntemi
14. Beyin fırtınası ile kelime öğretimi tekniği
15. Eşleştirme ile kelime öğretimi yöntemi
16. Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi yöntemi
17. Dramatizasyon ile kelime öğretimi yöntemi
18. Kelime çalışması ile kelime öğretimi yöntemi
19. Sözlü açıklama ile kelime öğretimi tekniği
20. Tekrar ile kelime öğretimi yöntemi
21. Anlam analizi ile kelime öğretimi tekniği
22. Çağrışım ile kelime öğretimi yöntemi
23. Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemi
24. Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi tekniği
25. Gözlem ile kelime öğretimi yöntemi
26. Resimleme ile kelime öğretimi yöntemi
27. Gruplandırma ile kelime öğretimi yöntemi
28. Kelime listesi oluşturma ile kelime öğretimi yöntemi
29. Birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi tekniği
30. İlişkilendirici yöntem ile kelime öğretimi tekniği
31. Kelime defteri ile kelime öğretimi yöntemi

32. Muhtemel (olası) cümleler ile kelime öğretimi yöntemi
33. Müzik ile kelime öğretimi yöntemi
34. Bağlam ile kelime öğretimi yöntemi
35. Kelime haritası kelime öğretimi yöntemi
36. Otuz üzerine on artı yöntemi ile kelime öğretimi tekniği
37. Ven şeması ile kelime öğretimi yöntemi
38. Kavram geliştirme ile kelime öğretimi yöntemi
39. Dört kare stratejisi ile kelime öğretimi yöntemi
40. Parmak ile kelime öğretimi yöntemi
41. Zihinsel imaj ile kelime öğretimi yöntemi

Kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin kullanılma sıklıkları sıralamasına bakıldığında, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin ilk 11 maddeyi % 50'nin üzerinde her zaman veya genellikle kullanmış oldukları anlaşılmıştır. Geriye kalan 30 maddeyi ilköğretim sınıf öğretmenlerinin kullanma sıklıkları % 50'nin altında kalmıştır. Haberdar olma düzeylerinde % 50'nin üzerinde 18 yöntem ve teknik bulunurken kullanma sıklığında bu yöntem ve teknikler 11'e düşmüştür. Yani % 50'nin üzerinde haberdar olunan 7 tane yöntem ve teknik kullanma sıklığı bakımından % 50'nin altına düşmüştür. Bu 7 yöntem ve teknik şu şekildedir: “Metin yazma ile kelime öğretimi”, “Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi”, “Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi”, Dramatizasyon ile kelime öğretimi”, “Beyin fırtınası ile kelime öğretimi”, “Gözlem ile kelime öğretimi”, “Eşleştirme ile kelime öğretimi” dir.

En çok haberdar olunan sıralamasında 1. olan oyun ile kelime öğretimi, kullanma sıklığında 8. sıraya düşmüştür. 3. olan eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi, kullanma sıklığında 6. sıraya düşmüştür. 4. olan kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi, kullanma sıklığında 3. sıraya çıkmıştır. 5. olan sözlük kullanma ile kelime öğretimi, kullanma sıklığında 1. sıraya çıkmıştır. 6. olan zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi, 5. sıraya çıkmıştır. 7. olan okuma ile kelime öğretimi, kullanma sıklığında 4. sıraya çıkmıştır. 8. olan bulmaca ile kelime öğretimi, kullanma sıklığında 11. sıraya düşmüştür. 9. olan konuşma ile kelime öğretimi, kullanma sıklığında 10. sıraya düşmüştür. 10. olan yazma ile kelime öğretimi, kullanma sıklığında 9. sıraya çıkmıştır. 11. olan dinleme ile kelime öğretimi, kullanma sıklığında 7. sıraya çıkmıştır.

Sıralamaya bakıldığında, son 22 (20-41. maddeler) yöntem ve tekniğin kullanma sıklıklarının % 20 ve % 20'nin altında olduğu görülmektedir. Kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden haberdar olmada % 20'nin altında kalan 8 yöntem ve teknik varken kullanma sıklığında % 20'nin altında kalan 22 yöntem ve tekniğin olması bu yöntem ve tekniklerden haberdar olunduğunu ancak kullanılmadıklarını göstermektedir.

En çok kullanılan yöntem ve tekniklere bakıldığında, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin İlköğretim Türkçe 1-5. Sınıflar Öğretim Programında geçen yöntem ve teknikleri daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Programda geçmeyen ama literatürde geçen yöntem ve tekniklerin genellikle veya çok sık kullanılmadıkları belirlenmiştir. Hâlbuki öğrencilerin ilgilerini çekmek ve kaliteli bir eğitim vermek için çok çeşitli materyaller, değişik yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Göçer (2009) bir araştırmasında bu durumdan “anlama ve anlatma becerilerinin işlevselliğinde sahip olunan kelime hazinesinin büyük önemi vardır. Bu açıdan öğrenme ve öğretme sürecinde kelime öğretimine gereken önem verilmelidir. Ülkemizde kelime öğretimi çalışmaları genel olarak geleneksel anlayışla yürütülmekte, bilinmeyen kelimelerin öğretimi sözlüğe bakmak ve görülen anlamı cümlede kullanmak gibi mekanik bir uygulama ile yaygın bir şekilde devam etmektedir. Öğretmenler Türkçe derslerini geleneksel uygulamalardan bir an önce vazgeçip öğrencilerin etkin olduğu işlevsel öğrenme ortamlarında yürütmelidirler.” şeklinde bahsetmiştir.

Çetinkaya (2005: 76) kelime öğretiminde kullanılması gereken yöntem ve teknikler hakkında “öğrencilere yeni öğrenilen kelimeleri yazacakları bir kelime defteri tutturulabilir” demektedir. Kelime defterlerinde kelimenin sadece metindeki anlamı değil, bütün anlamları not edilmelidir.

Ana dili öğretiminin ilk aşaması olan ilköğretimin birinci kademesinde, kazandırılması gereken kelimelerin somut ve öğrencinin yakın çevresiyle ilgili olmasına dikkat edilmeli, ders kitaplarındaki kelime öğretme faaliyetlerini destekler mahiyette, gerekirse kazandırılacak kelimelerin resimleri ve kavram kartları da hazırlanmalıdır (Karatay, 2007). Burada da görüldüğü gibi kelime öğretimi yapılırken ne kadar çok yöntem ve teknik kullanılırsa öğretimin daha aktif olacağı kesindir.

Çeçen (2002) okullarda düzenlenen dramatizasyon çalışması, oyun ve yarışma gibi faaliyetlerde kelime hazinesini zenginleştirme hedeflenmelidir derken

bu araştırma bunların sadece faaliyetlerle sınırlı kalmaması gerektiğini aynı zamanda kelime öğretiminde bol bol kullanılması gerektiğini belirtmektedir. İnce (2006) dramatisasyon çalışmalarında özellikle isimlerin, sıfatların ve fiillerin öğretiminde kullanılması gerektiğini söylemektedir. Dramatisasyon ile kelime öğretimi yöntemi öğrencilerin yaratıcı becerilerini de arttıracaktır.

Çağrışım yöntemi de bir kelimenin başka kelimeleri hatırlatmasıyla gerçekleştirilir. Ancak dili kullananların hepsi o dilin çağrışım alanlarının tümünü kavrayıp kullanamaz. Çağrışım alanlarına hâkimiyet, sosyal, ekonomik, kültürel duruma göre olduğu gibi yaşa, cinsiyete, okuma-yazma seviyesine göre de değişir. Çeşitli çağrışım alıştırmaları kelime hazinesini zenginleştirmek açısından en etkili yöntemlerden biridir (İnce, 2006).

Öğretimi gerçekleştirilecek olan kelimelerin metin içi, metin dışı ve metinler arası anlamları da kavratılmaya çalışılmalı, öğrencilerin metinler arası anlam kurma becerileri geliştirilmelidir. Bu beceri sayesinde sözlü ve yazılı anlatım becerilerinin gelişeceği unutulmamalıdır (Göçer, 2009).

Kelimelerin öğrenilmesi için uzun bir süreç gerekir. İlk duyulduğunda pasif kelime hazinesine alınan kelimeler, aktif kelime hazinesine aktarılmazlarsa çabuk unutulurlar. Tekrar, bu aktarımı sağlamada önemli bir unsurdur. Öğrenmenin daha etkili olabilmesi için bilgiyi, farklı yollarla aktif kelime hazinesine aktarmak gerekmektedir. Yapılacak çeşitli alıştırmalar, farklı kullanımları görme olanağı sağlayan verimli bir çalışma biçimidir. Bu yolla, hem kullanım zenginliği sağlanmakta hem de bilgi tekrarlanmaktadır. (Çetinkaya, 2005). Kelime hazinesi zenginleştirme çalışmalarının bir amacı pasif kelime hazinesini zenginleştirmekse diğer amacı da aktif kelime hazinesini zenginleştirmektir. Pasif kelime hazinesini zenginleştirmek için;

- Öğrencinin yazılı ve sözlü metinlerle karşılaşmasını sağlamak,
- Kelime oyunları, bulmacalar, bilmeceler vb. içeren etkinliklerden yararlanmak

gibi çalışmalar yaptırılmalıdır. Aktif kelime hazinesini zenginleştirmek içinse öğrencinin pasif kelime hazinesini kullanmasına fırsat sağlayacak ortamlar hazırlanmalıdır. Öğrencilerle çeşitli yollarla konuşma ve yazma çalışmaları yaptırılmalıdır (Çeçen, 2007).

Kelime hazinesini zenginleştirmede çalışmalarında sözlükten yararlanmak önemlidir. Ancak bu, sözlükten kelime ezberlemek/ezberletmek şeklinde değil,

bağlam içinde kelimenin hangi anlamının kullanılmış olabileceğini ya da kelimenin ifade ettiği muhtemel anlamları öğrenmek için olmalıdır (İnce, 2006; Çeçen, 2007).

Bireylere çocukluklarından itibaren kazandırılacak yeni kelimeler ve kelimelerin doğru anlamları; onların düşünce dünyalarını oluşturacak, eğitim başarılarını arttıracaktır (Pilancı, 2009). Öğrenciler konuşmaya yazmaya teşvik edilmelidir. Konuşmayan ve yazmayan öğrencilerin kelime hazinesindeki pasif kelimeler kullanılamayacağından hiçbir işe yaramayacaktır. Bir kelimenin bir öğrencinin aktif kelime hazinesine katılabilmesi için çeşitli etkinliklerle pekiştirilmesi gerekmektedir.

Özbay ve Melanlıoğlu 2008 yılındaki bir araştırmalarında “öğretilecek kelimeler bağlam içerisinden verilmelidir” demişlerdir. Buradan da anlaşılacağı gibi bağlam ile kelime öğretimi yöntemi kelime öğretiminde kullanılmalıdır.

Müzik de monotonlaşmış bir ders için iyi bir motive aracı olabildiği gibi iyi planlanmış bir bütünün parçası olarak kullanıldığında kelime öğretiminde başarılı olabilir. Çünkü müzikle öğretim tahmin etme, düşündüğünü özgürce söyleyebilme, kelimeleri ve cümleleri rahatça keşfetme imkânı tanır (İnce, 2006).

Resimler, çocuğu içinde bulunduğu ortamdan çok daha zengin bir ortama taşıyarak ruh dünyasını ve kelime hazinesini zenginleştirmede önemli rol oynar. Görme duyusu algılama açısından en etkili yöntemdir. Resimlerle öğretim, çocuğun sahip olduğu becerileri ortaya çıkarmanın yanında, fikir yürütme, hatırlama, keşfetme, yorumlama, sıralama becerilerini geliştirmeyi plânlar (İnce, 2006).

Zihinsel semboller, hafızayı kuvvetlendirmeye yarayan unsurlardır. Zihinsel sembollerin en belirginleri ise görsel sembollerdir. Kelimeyi görsel bir sembole akılda tutmak kelime hazinesini genişletme çalışmalarının da en belirginlerinden biridir. Zihinsel imaj çalışmaları da kelime öğretiminde sıkça kullanılmalıdır (İnce, 2006).

Oyunlar hem çocukların eğlenceli vakit geçirmelerini sağlar hem de onlara farklı bir öğrenme ortamı sunar. Kelime öğretimi çalışmaları da sınıfta düzenlenecek olan kelime bilgisi oyunları ile gerçekleştirilebilir (İnce, 2006).

Kelime öğretimi çalışmalarında öğrencilerin dikkatini çekecek çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008). Öğretmenlerin kelime öğretimi sırasında kullanabilecekleri ne kadar çok yöntem ve teknik olursa öğrenme açısından da o kadar verimli olur.

Öğretmenler ve yazarlar, programda önerilen yöntem ve tekniklerden farklı yöntem ve teknikler kullanmadığı için her hafta tekrarlı şekilde yapılan uygulamalarda çeşitliliğin sağlanamaması tekdüzeliğe sebep olmaktadır. Basmakalıp ve birkaç çeşit teknikle, öğrencinin kelime hazinesini geliştirmek çok mümkün gözükmemektedir (Duran ve Demir, 2010).

Yeni öğretilecek kelimelerin, kelime öğretimi yöntem ve tekniklerinden biri ya da birkaçıyla anlatımı yapıldıktan sonra cümle içinde kullanılması sağlanmalıdır. Öğrencinin aktif kelime hazinesini zenginleştirici etkinliklerden en önemlileri dili yazarak ve konuşarak kullanmasını sağlamaktır. Kelime kazanma ve kazanılmış kelimeyi aktif hâle getirme konusunda en etkin çalışma biçimi konuşmak ve yazmaktır (Duran ve Demir, 2010). Erkan (1999), tek başına kelime öğretiminin anlamsız olacağını, bu kelimelerin okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri ile anlam kazanacağını ifade etmektedir.

İlköğretim 1. kademe öğrencilerinin yapmaktan en hoşlandığı etkinlikler hiç kuşkusuz ki oyunlardır. Öğretmenler bu durumu göz önünde bulundurmalı ve sık sık öğretim sürecinde kullanılmalıdır. Ne kadar farklı oyunlarla kelime öğretimi yapılırsa öğrencilerin dikkatleri de o kadar artacak ve motivasyonları yükselecektir. Öğrenciler öğretim sürecinden zevk alacaklardır.

5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri kullanma sıklıklarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen sonuçları kapsar.

Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yöntemini erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha sık kullanmaktadırlar.

Konuşma ile kelime öğretimi yöntemini erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha sık kullanmaktadırlar.

Metin yazma ile kelime öğretimi yöntemini erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha sık kullanmaktadırlar.

5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri kullanma sıklıklarının kıdem değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen sonuçları kapsar.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kıdem yılları yüksek olan öğretmenlerin; gruplandırma, konuşma ve tekrar ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini kıdem yılları az olan öğretmenlere göre daha sık kullandıkları sonucu çıkmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kıdem yılları az olan öğretmenlerin; eşleştirme, oyun ve resimleme ile kelime öğretimi yöntem ve tekniklerini kıdem yılları yüksek olan öğretmenlere göre daha sık kullandıkları sonucu çıkmıştır.

5.2. Öneri

Bu bölümde yukarıda ortaya konulan sonuçlar göz önünde bulundurularak önerilerde bulunulacaktır.

Literatürde geçen kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler İlköğretim Türkçe 1-5. Sınıflar Öğretim Programına dâhil edilmelidir.

İlköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitapları bu yöntem ve tekniklere göre yeniden hazırlanmalıdır.

Literatürde geçen kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler sınıf öğretmenliği lisans programına bir ders olarak dâhil edilmeli ve öğretmen adaylarına öğretilmelidir.

Literatürde geçen kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler İlköğretim sınıf öğretmenlerine hizmet içi kurslar açılarak öğretilmelidir ve öğretmenlerin bu yöntem ve tekniklerden daha çok haberdar olmaları sağlanmalıdır.

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, bu yöntem ve teknikleri kullanabilmeleri için gerekli ortamlar ve materyaller sağlanmalıdır.

Literatürde geçen kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin hangi sınıflara daha uygun olduğu ve hangi kelimelerin hangi yöntem ve tekniklerle öğretilmesi gerektiği hususunda araştırmalar yapılabilir.

Öğretmenlerin kelime öğretiminde kullanabilecekleri 41 adet yöntem ve teknik varken sadece 11 tanesini sıklıkla kullanmaları ve geri kalanlarının sıklıkla kullanılmamasının sebepleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1990). Her Yönüyle Dil. *Ankara: TTK Yayınları.*
- Aksan, D. (2000). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim. *Ankara: TDK Yayınları.*
- Akyol, H. (1997). Kelime Öğretimi. *Millî Eğitim. Sayı: 134.*
- Akyol, H. (2009). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi.* (8. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Alperen, N. (2001). *Türkçe Okuma Yazma Eğitimi Rehberi,* Alperen Yayınları.
- Apaydın, N. (2010). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, A. (2003). *Erken Çocuklukta Müziğin Önemi ve Şarkı Öğretim: Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları,
- Arslan Kutlu, H. (2006). MEB İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Aygün, M. (1999). Yabancı Dil Dersinde Sözcük Öğretimi ve Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri. *Dil Dergisi, Sayı: 78, 5-16.*
- Balcı, N. (2003). Çocuklarda Dil Gelişimi, *Sted Dergisi.*
- Banguoğlu, T. (2000). Türkçenin Grameri. *Ankara: TDK Yayınları.*
- Bingöl, Prof. Dr. A. (1994). Düşünce-Dil, Dil-Anlam Bağıntısında Yabancı Dille Öğretim Üzerine Bazı Mülahazalar. *Türk Yurdu. Sayı:80, 14.*
- Budak, Y. (2000). Sözcük Öğretimi ve Sözlüğün İşlevi. *Dil Dergisi. S.92, 19 – 25.*
- Bulut, P. (2006). *Kavram Geliştirme Yönteminin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Kelime Hazinesini Geliştirmeye Etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2010). Sosyal Bilimler İçin İstatistik, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Calp, M. (2007). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Cockrom, W. A., Markel, S. L. (2007). The Four Square Vocabulary Instruction Strategy, *The Journal Of The International Association Of Special Education*. 98-100.
- Çeçen, M. A. (2002). *İlköğretim Öğrencilerinde Kelime Hazinesini Geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Çeçen, M. A. (2007). Kelime Hazinesinin Geliştirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. *Journal Of Turkish Linguistics, Volume:1, No:1*.
- Çetinkaya, Z. (2005). Basit Tekrar ve Alıştırmalar Yoluyla Sözcük Öğretimi. *Dil Dergisi, Sayı: 130*, 67-84.
- Çifçi M. (1991). *Bir grup Yükseköğrenim Öğrencisi Üzerine Kelime Serveti Araştırması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dağabakan, F., Dağabakan, D. (2007). *Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları*. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi.
- Decasper, A. T. Fifer, W. P. (1980) Of Human Bonding: Newborns Prefer Their Mother's Voice. *Science*. 1174- 1176.
- Dirim, A. (2000). *İlköğretim Okulları için Çocuk Oyunları*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Duran, E. ve Demir, M. (2010). İlköğretim Türkçe 1-5. Sınıflar Öğretim Programında Kelime Hazinesini Geliştirme Uygulamaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 14(3)*, 147-160.
- Ergenç, F. (2002, 7-8 Ocak). *Anadilinde "Türkçe" Yapılan Eğitimin Kavram Gelişimine ve Düşünce Üretimine Etkisi*. Türkçe'nin Dünü, Bugünü, Yarını Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirilerinde sunuldu. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergin, M. (2000). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Erkan, A. G. (1999). Dil Öğretimini Destekleyici Etkinlikler. *Tömer Dil Dergisi, Sayı: 79*.
- Erkan, A. G. (1999). Dört Temel Dil Becerisi Üzerine, *Dil Dergisi, s. 76*.
- Erkul, A, B. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Olaya Dayalı Metinlerin Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmedeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Anabilim Dalı, İzmir.

- Göçer, A. (2009). Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı. *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 4/4*, 1025-1055.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Güleryüz, H. (2001). *Türkçe Programlanmış İlk Okuma Yazma Öğretimi*. (5.baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2003), *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gür, H. (1999). *Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlere Yönelik Tek Dilli Sözlük Oluşturmada Ölçütler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürses, R. (2003) Kelime Öğretimi Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Türk Dili Dergisi*. Sayı: 622, 506-516.
- Howe, J. A. M. (2001). *Öğrenme Psikolojisi*. (Çev. E.Kılıç). İstanbul: Alfa Yayınları.
- İnal, B. (2007). Akademik Amaçlı Okuma İzlenesi Oluşturmadaki Temel Kriterler. *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı: 57
- İnce H. G. (2006). *Türkçede Kelime Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Jersild, A. T. (1979) Çocuk Psikolojisi. (çev. G. Günce). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. No: 79.
- Kahramanyol, M. (2001). Dil Öğreniminin Psikolojisi. *Türk Yurdu Dergisi*.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi, *Klinik Psikiyatri*. Sayı:3, 263-268.
- Karacan, E. (2000). Çocuklarda Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler. *Sted Dergisi*. Web: <http://www.ttb.otg.tr/STED/sted0700/6.html> adresinden 13 Kasım 2010'da alınmıştır.
- Karadağ, Ö. (2005). Kelime Hazinesi Çalışmaları Açısından Kelime Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 2* 293–307.
- Karakuş, İ. (2005). *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Can Yayıncılık.

- Karakuş, İ. (2002). Dil Öğretiminin Biyo-Psiko-Sosyolojik Boyutları, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. Sayı: 607, 230-238.
- Karatay, H. (2007). *Kelime Öğretimi*. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 27, Sayı:1, 141-153.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). *Türkçe Dersi Kitaplarında Kelime Çalışmaları*. Milli Eğitim, Sayı: 173, 50-65.
- Kavcar, C. Oğuzkan, F. Sever, S. (1998). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Kavcar, C. Oğuzkan, F. Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi: Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*. Ankara Engin Yayıncılık.
- Kazan, Ş. (2000). *İlköğretim Ders Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Açısından Gözlem Yoluyla Anlama Tekniğini Geliştirme Yeterliliği*. 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları. (Haz. Sedat Sever). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Yayınları.
- Küçük, Salim. (2002). Türkçe'nin Eğitim ve Öğretimde Yaratıcılık Çalışmaları. *Türk Dili Dergisi*. Sayı: 607
- Küçükkaragöz, H. (2002). *Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi: Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (Editör. B. Yeşilyaprak). (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Mağden, D., Ömeroğlu, E. (1991). Anaokuluna Giden Beş, Altı Yaş Grubu Çocuklarına Çalınan Düşük ve Yüksek Tondaki Müziklerin Çocukların Renk ve Konu Seçimini Etkileyip Etkilemediğinin Araştırılması. *Eğitim ve Bilim*. Sayı: 81.
- MEB, MEGEP. (2007) *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi; Dil Gelişimi*. Ankara. Sf:13-15
- MEB. (2009). *Türkçe Öğretim Programı (1-5. Sınıflar)*. Ankara.
- Özbay, M. (2005). Ana Dili Eğitiminde Konuşma Becerisini Geliştirme Teknikleri. *Journal Of Qafkaz University*. Sf. 177-184.
- Özbay, M. Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: V, Sayı: 1*, 30-45.
- Öz, M. Z. (2003). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara Anı Yayıncılık.
- Özdoğru, N. (1958). *Türkçemiz*. İstanbul: Gün Matbaası.
- Pilancı, H. (2009). 7-9 Yaş Arasındaki Türk Öğrencilerinin Kelime Dağarcığı Gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume: 2/9*.

- Pilav, S. (2008) *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim-Öğrenme ve Öğretmen; Kuramdan Uygulamaya*. (18. baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Sever, S., Kaya, Z., Aslan, C. (2006). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sezer, A. ve diğerleri. (1991). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Şahin, N. (1976). Çocuk Dili Araştırmaları ve Uygulamaları. *Ulusal Kültür, Sayı:6*.
- Taşdemir, E. ve diğerleri. (2003) *Pratik Türkçe Öğretim Teknikleri*. İzmir: Dilset Yayınları.
- Tosunoğlu, M. (2000), “Kelime Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi”, *Millî Eğitim Dergisi, S.144*.
- Türk Dil Kurumu. (2010). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
Web: www.tdk.gov.tr
- Uzun, E. N. (2005). *Modern Dilbilim Bulguları Işığında Türkçe Sözlüğe Bir Bakış*. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, S. K. (2005). *İlköğretim 1 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı Unsurlarının Eğitsel Açıdan Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2005), *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yavuzer, H. (2001) *Çocuk psikolojisi*. (20. baskı). Ankara: Remzi Kitabevi
- Yıldırım, A. F. (2006). *İlköğretim İkinci Sınıf Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Kelime Öğretimi Teknikleri Üzerine Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıldız, C. (2008). *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara Pegem A Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretimi Yöntem ve Tekniklerini Kullanabilme Düzeyleri Anketi

Sayın Öğretmenim,

İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin kelime hazinelerini zenginleştirmek için bol bol kelime öğrenmeleri gerekmektedir. Öğrencilerimize kelime öğretimi yapılırken kullanılan yöntem ve teknikler bulunmaktadır. Dolayısıyla kelime öğretimlerinde bu yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Öğrencilerimize kelime öğretiminde yardımcı olacak olan siz öğretmenlerimizin bu yöntem ve teknikleri kullanabilme düzeylerinizi belirlemek için aşağıdaki anket uygulanacaktır. Ankette haberdar olduğunuz yöntem ve teknikler için evet şıkkını, haberdar olmadığınız yöntem ve teknikler için hayır şıkkını işaretleyiniz. Evet şıkkı işaretlenen yöntem ve teknikleri hangi sıklıklarda kullandığınızı yandaki bölümlerden (Çok Az, Nadir, Genellikle ve Her Zaman) birini seçerek işaretleyiniz. Elde edilen veriler bilimsel amaç için kullanılacaktır. İlginiz ve sabrınız için teşekkürlerimi sunarım. Lütfen isim yazmayınız.

Süleyman Uçar

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

Kıdem Yılıınız:

Kelime Öğretimi Yöntem ve Teknikleri	Evet	Hayır	Çok Az	Bazen	Genellikle	Her Zaman
1-Anlam analizi ile kelime öğretimi tekniğinden haberdarım.						
2-Bağlam ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
3-Beyin fırtınası ile kelime öğretimi tekniğinden haberdarım.						
4-Birleştirilmiş yöntem ile kelime öğretimi tekniğinden haberdarım.						
5-Bulmaca ile kelime öğretimi tekniğinden haberdarım.						
6-Cümlede kullanma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
7-Çağrışım ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
8-Doğrudan yöntem ile kelime öğretimi tekniğinden haberdarım.						

Kelime Öğretimi Yöntem ve Teknikleri	Evet	Hayır	Çok Az	Bazen	Genellikle	Her Zaman
9-Dramatizasyon ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
10-Dinleme ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
11-Dört kare stratejisi ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
12-Eşleştirme ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
13- Eş anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
14-Görsellerden yararlanma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
15-Gözlem ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
16-Gruplandırma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
17-İlişkilendirici yöntem ile kelime öğretimi tekniğinden haberdarım.						
18-Jest, mimik, tasvir ve taklit ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
19-Kavram geliştirme ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
20-Kelimenin anlamını metinden tahmin etme yoluyla kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
21-Kelime çalışması ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
22-Kelime defteri ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
23-Kelime haritası kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						

Kelime Öğretimi Yöntem ve Teknikleri	Evet	Hayır	Çok Az	Bazen	Genellikle	Her Zaman
24-Kelime listesi oluşturma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
25-Konuşma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
26-Metin yazma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
27-Muhtemel (olası) cümleler ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
28-Müzik ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
29-Okuma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
30-Otuz üzerine on artı yöntemi ile kelime öğretimi tekniğinden haberdarım.						
31- Oyun ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
32- Parmak ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
33-Resimleme ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
34- Sözlü açıklama ile kelime öğretimi tekniğinden haberdarım.						
35- Sözlük kullanma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
36- Tekrar ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
37- Ven şeması ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						

Kelime Öğretimi Yöntem ve Teknikleri	Evet	Hayır	Çok Az	Bazen	Genellikle	Her Zaman
38- Yakın anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
39- Yazma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
40- Zıt anlamlı kelimeleri kullanma ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						
41- Zihinsel imaj ile kelime öğretimi yönteminden haberdarım.						

Ek 2. Uygulama İzin Belgesi

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.35.00.29-044/ 31263
Konu : Süleyman UÇAR 'ın
Araştırma İzni

20 Mayıs 2011

UŞAK ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

- İlgi: a) 28/02/2007 tarihli ve B.08.4.EGD.0.33.03.311-311/1084 sayılı Makam Onayı.
b) Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü 'nün 13/05/2011 tarih ve 164 sayılı yazısı.
c) Valilik Makamı'nın 20/05/2011 tarihli ve 31092 sayılı Makam Onayı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim ABD Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Süleyman UÇAR 'ın "**İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Kelime Öğretimi Yöntem ve Tekniklerini Kullanabilme Düzeyleri**" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Karabağlar ilçesine bağlı ekli listedeki ilköğretim okullarının sınıf öğretmenlerine uygulaması Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile uygun görülmüştür.

Araştırmacı tarafından yapılan sunu çalışmasının tamamlanmasından itibaren ilk ve ikinci yarıyılın bitimine en az üç hafta kalıncaya kadar, ilgi (a) Makam Onayı ile yürürlüğe giren Yönerge kapsamında "Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı" doldurularak çalışmanın iki örneğinin CD'ye aktararak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

Zahide MUTLUKAN

Vali a.
Şube Müdürü